

YELKENLERİ AYARLAMA PROGRAMI

3 Yıllık Orta Vadeli Program Önerisi (Taslak)

YELKENLERİ AYARLAMA PROGRAMI

3 Yıllık Orta Vadeli Program Önerisi

KIBRIS TÜRK TİCARET ODASI

Adres: 90, Bedrettin Demirel Caddesi, Lefkoşa - KKTC

Tel.: 0392 228 37 60 Faks: 0392 228 30 89

E-Posta: ktto@ktto.net

İÇİNDEKİLER

I. SUNUŞ.....	3
II. GİRİŞ.....	5
III. PROGRAM TASARIMI VE YÖNTEMİ.....	9
IV. KKTC EKONOMİSİ VE HEDEFLER	11
1. Büyüme	12
2. İstihdam	19
3. Enflasyon	22
4. Dış Ticaret Dengesi	26
5. Devlet Bütçesi Dengesi	30
V. PROGRAMIN TEMEL AMAÇLARI VE ÖNCELİKLİ DÖNÜŞÜM ALANLARI	33
VI. DÖNÜŞÜM ALANLARI MEVCUT DURUM ANALİZİ, HEDEF VE FAALİYETLER	35
VII. ZAMANA BAĞLI HEDEF VE FAALİYETLER ÖZET TABLOSU	102

GRAFİKLER

Grafik 1: KKTC Büyüme Trendi (%)	12
Grafik 2: Kişi Başına Düşen GSYİH (ABD Doları)	13
Grafik 3: Küresel Ekonomik Görünüm Tahminleri	16
Grafik 4: KKTC’de Enflasyonun Seyri (%).....	22
Grafik 5: KKTC’nin Enflasyon Gelişim Seyri (%)	23
Grafik 6: KKTC’de İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%).....	26
Grafik 7: KKTC İthalat ve İhracat Seyri (Milyon ABD Doları)	27
Grafik 8: KKTC Bütçe Açığının GSYİH’ya Oranı (%).....	30
Grafik 9: KKTC Mahalli Gelirlerin Yerel Giderleri Karşılama Oranı (%).....	31

TABLolar

Tablo 1: Sektörlerin Reel Büyüme Hızları (%).....	14
Tablo 2: GSYİH’nin Sektörel Dağılımı (%).....	15
Tablo 3: KKTC İstihdam Verileri.....	20
Tablo 4: KKTC İstihdamının Sektörel Dağılımı (%).....	20
Tablo 5: 2019-2020 Ana Mal Grupları Değişim (%).....	24
Tablo 6: KKTC’nin 2020 Dış Ticaret Dengesi	27
Tablo 7: İhraç Edilen Başlıca Ürünler	28
Tablo 8: İthal Edilen Başlıca Ürünler.....	29

I. SUNUŞ

Bu bölümde Kıbrıs Türk Ticaret Odası (KTTO) Yönetim Kurulu Başkanı Sayın Turgay DENİZ'in sunuőu yer almaktadır.

Bilindiği üzere 2020 yılının başında Covid-19'un küresel salgına dönüşmesiyle dünya ekonomisi ile birlikte ülkemiz ekonomisi de tarihi bir bunalım sürecine girmiştir.

Kıbrıs Türk Ticaret Odası (KTTO) olarak orta vadeli bir bakış açısı ile yaşanmakta olan sıkıntıların aşılmasına katkı sağlamayı bir görev addediyoruz. Hiç kuşku yok ki bu zor dönemde

sadece geleceğini planlayabilen ülkeler zorluklara göğüs gerebilecekler ve daha güzel günlere kavuşabileceklerdir. Mademki pandemi sonrasında gelişmiş ülkeler yaşananlardan gerekli dersleri çıkararak sistemlerini güçlendirmeye odaklandılar, biz de ekonomimizin yelkenlerini doğru ayarlayarak toplumsal varoluş serüvenimize bilinçli bir şekilde devam etmek mecburiyetindeyiz. Bunun için makroekonomik verileri temel alarak orta vadede ekonomimizi nasıl daha iyi bir noktaya taşıyabileceğimize dair bir öneri program hazırladık.

Etkin bir yönetim ve güçlü toplum için sistemimize gerekli müdahaleleri zamanında yapabilir, kamuda kaliteli ve maliyet etkin hizmet sunumunu sağlayabilir, dijital dönüşümle birlikte katma değerli yüksek üretime odaklanır, sürdürülebilir çevre ve sağlıklı toplum için gerekli düzenlemelere gider ve pandemi ile bozulan ekonomik dengelerimizi yeniden düzenleyerek sektörlerimizi güçlendirmeyi başarırız, güzel bir gelecek inşa edebileceğiz.

Hazırladığımız bu orta vadeli program önerisine tüm ilgili kesimlerin duyarlılık göstermesi ve böylesi bir programın uygulanmasına gerekli katkıların sağlanması halinde eskisinden çok daha güçlü bir şekilde yolumuza devam edebileceğimize dair inancımı bir kez daha yineler, esenlikler dilerim.

Turgay DENİZ
Başkan
Kıbrıs Türk Ticaret Odası (KTTO)

II. GİRİŞ

Bu bölümde Yelkenleri Ayarlama Programına (YAP) duyulan ihtiyaç, programın genel amacı ile temel amaçları açıklanmaktadır.

2020 yılının başında Covid-19'un küresel salgına dönüşmesiyle dünya ekonomisi tarihi bir bunalım sürecine girmiştir. Salgının seyrine bağlı olarak özellikle 2020 yılının ilk çeyreğinde finansal piyasalarda oynaklık hızla artmış, özellikle hisse senedi piyasalarında tarihi düşüşler gözlenmiştir. Sermaye akımları gelişmekte olan ülkeler aleyhine bozulurken, bahse konu ülke para birimleri değer kaybetmiş, hızla düşen taleple birlikte petrol fiyatları tarihi düşük seviyelere gerilemiş, buna mukabil altın ve gümüş fiyatları yükselmiştir.

Küresel piyasalar halen salgına ve uygulanan politikalara fazlasıyla duyarlıdır. Küresel düzeyde fiyat oynaklıkları devam etmekte, gelişmekte olan ülkelere sermaye girişi önceki yıllara göre çok daha kırılgan bir seyir izlemektedir. Bununla birlikte, devletlerin olağanüstü teşvikleri sayesinde küresel ekonominin daha keskin daralmasının önüne geçilmiştir. Bunların başında, hane halkları ile işletmelere destek paketleri ve genişlemeci para politikası uygulamaları gelmektedir.

Pandeminin yarattığı hasardan KKTC ekonomisi de oldukça olumsuz etkilenmiştir. KKTC'de işsizlik oranı, 2020 yılında, Pandeminin de etkisiyle, 9 yıl sonra ilk defa %10,1 ile çift hanelere çıkmıştır. KKTC'de mahalli gelirlerin yerel giderleri karşılama oranı 2018 yılında %101 seviyesine çıkarken, 2020 yılında ise %87 seviyesine kadar gerilemiştir. Aynı şekilde enflasyon ve işsizlik artarken, mal ticaretinde de kayıplar yaşanmıştır. KKTC ekonomisi 2020 yılı sonunda %16,2 küçülmüştür.

Henüz güçlü bir toparlanma sağlamaya yönelik politikaların ortaya konmamış olması, makroekonomik dengesizliklerin ve risklerin bertaraf edilmesi yönündeki beklentileri zayıflatmaktadır. KKTC ekonomisinin dinamik sektörleri turizm ve yükseköğretim başta olmak üzere birçok alanda faaliyet gösteren işletme ve şirketler baskı altındadır. Covid-19 salgınının başlangıcından bu yana yürürlükte olan gevşetilmiş makro-ihtiyadi esneklikler geri çekildiğinde, kırılganlıkların artması muhtemeldir.

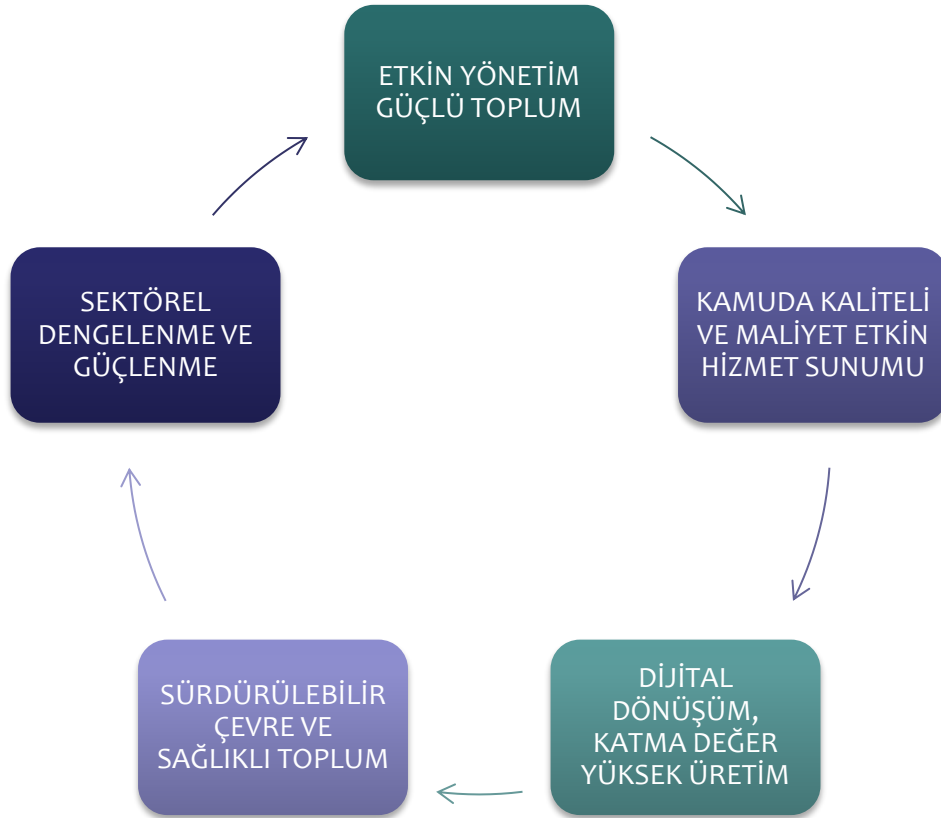
Makroekonomik politika belirsizlikleri ve yüksek kırılganlıkların olduğu bir ortamda pandeminin yarattığı dalgalanmaları bertaraf edecek güçlü, vizyoner, kapsamlı ve sürdürülebilir bir orta vadeli program geliştirmek politika yapımcıların kaçınılmaz görevi olacaktır.

Bu kapsamda, Kıbrıs Türk Ticaret Odası (KTTO) olarak KKTC'deki ekonomik örgütlerle işbirliği içerisinde pandemi sebebiyle oluşan dalgalanmalara karşı yelkenleri doğru ayarlamak ve rotayı doğru çizmek için politika yapıcılara nitelikli bir rehber ve katkı sunmak misyonuyla bir açılım getirmeyi vazife olarak gördük.

Yelkenleri Ayarlama Programının (YAP) amacı; doğru, etkin ve sürdürülebilir politikalar belirleyerek, KKTC ekonomisini, pandemi döneminde yaşanan tecrübeler ışığında, pandemi sonrası yeni ekonomik düzene hazırlamak ve uyumunu sağlamaktır.

Programın Amacı

Doğru, etkin ve sürdürülebilir politikalar belirleyerek, KKTC ekonomisini, pandemi döneminde yaşanan tecrübeler ışığında, pandemi sonrası yeni ekonomik düzene hazırlamak ve uyumunu sağlamaktır.

Program, kapsayıcı ve güçlü bir ekonomik toparlanmanın sağlanması için **“Etkin Yönetim ve Güçlü Toplum”** amacıyla insanların güçlendirilmiş beceriler ile işe geri dönmelerini destekleyen aktif işgücü piyasası oluşturmayı, işletmelerin fiziksel, teknolojik ve üretim altyapısını geliştirmeyi hedefleyen desteklere ve sosyal kalkınma yoluyla gelir dağılımında adaletin sağlanması ve toplumsal refah düzeyinin yükseltilmesine ilişkin öneriler sunmaktadır.

Program, riskleri ve kırılganlıkları azaltacak tedbirleri hayata geçirmesi için **“Kamuda Kaliteli ve Maliyet Etkin Hizmet Sunumu”** amacıyla kamuda hizmet sunumunu daha verimli hale getirecek, iş ve yatırım ortamının gelişmesine imkân sağlayacak, mali disiplin, hesap verilebilirlik ve şeffaflığı artıracak tedbirler alacak, mahkemelerin işlerliğini artıracak ve finans sektörünün etkili ve yeni fırsatlar yaratmasına ortam hazırlayacak tavsiyeler getirmektedir.

Program, geleceğe dönük eğilimlerin ve dönüşümlerin altyapısının hazırlanması için **“Dijital Dönüşüm, Katma Değer Yüksek Üretim”** amacıyla dünyada COVID-19 krizi ile birlikte daha da ivme kazanan dijitalleşmenin hızlanması ve bu kapsamda e-Devlet kapasitesinin güçlendirilmesini, üretim ve dış ticaret imkânlarının geliştirilmesini destekleyecek tedbirler geliştirmektedir.

Program, kalkınmada sürdürülebilirliğin ve sağlıklı bir toplumun oluşmasının sağlanması için **“Sürdürülebilir Çevre ve Sağlıklı Toplum”** amacıyla sağlık hizmetlerinin kalitesini ve altyapısını güçlendiren, çevreye karşı duyarlı yeşil ekonomiyi kavrayan ve ülkemiz için kritik öneme haiz su kaynaklarının verimli kullanılmasını destekleyen önlemleri öne çıkarmaktadır.

Program, canlanmanın daha kalıcı olması ve pandemi sonrası sektörlerin yeniden dengelenerek güç kazanması için **“Sektörel Dengelenme ve Güçlenme”** amacıyla başta yükseköğretim, turizm ve inşaat sektörleri olmak üzere sektörel katkının ekonomi içerisindeki payının artırılmasını, enerji ve gıda güvenliğinin sağlanmasını güçlendirecek adımlar ile kırsal kalkınma odaklı bir tarım politikası tanımlamaktadır.

III. PROGRAM TASARIMI VE YÖNTEMİ

Bu bölümde programın tasarımı ve yöntemine ilişkin detaylı bilgilere yer verilmiştir.

Yelkenleri Ayarlama Programının (YAP) iki bileşeni vardır:

1. KKTC ekonomisinin mevcut durumunun analizi.
2. KKTC ekonomisinin, Programın temel amaçları çerçevesinde belirlenen öncelikli dönüşüm alanlarına ilişkin araç, hedef ve politika önerileri.

Programın birinci bölümünde KKTC ekonomisinin mevcut durumu analiz edilerek 2022-2024 dönemine ilişkin makroekonomik hedefler belirlenmiştir. Programın ikinci bölümünde söz konusu makroekonomik hedefler de göz önüne alınarak 5 temel amaç çerçevesinde öncelikli dönüşüm alanları ve program kapsamında yürütülecek faaliyetlere ilişkin politika önerileri geliştirilmiştir. İlgili dönüşüm alanındaki faaliyetler önceliklendirme yapılarak sıralanmıştır.

Program nitel ve nicel araştırma yöntemleriyle hibrit bir yaklaşımla temellendirilmiştir. Bu kapsamda, ekonomik veriler üzerinden mevcut durum analiz edilmiş ve hedefler geliştirilmiştir. Araştırma kapsamındaki konular bağlamında keşif (*exploration*), tanımlama (*description*) ve açıklama (*explanation*) yöntemleri kullanılmıştır.

Öncelikli dönüşüm alanlarına ilişkin yarı yapılandırılmış sorularla odak grup toplantıları düzenlenerek paydaşların görüş, öneri ve katkıları alınmıştır. Elde edilen veriler betimsel ve içerik analizi ile değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır.

Bununla birlikte, 5 temel amaç çerçevesinde öncelikli dönüşüm alanlarının ve program kapsamında yürütülecek faaliyetlerin somutlaştırılmasına katkı sağlaması için hazırlanan soru setleri ilgili paydaşlarla paylaşılarak görüş ve önerileri alınmıştır.

Program **5 Ana Eksen / Amaç** üzerine inşa edilmiş, bu kapsamda **16 Dönüşüm Alanı** belirlenmiştir. Dönüşüm Alanları, kapsayıcı ve tam bir ekonomik toparlanmanın sağlanması için en çok ihtiyaç duyulan ve öncelikli konularda mevcut durum analiz edilerek belirlenen hedef ve bu hedeflere yönelik faaliyetlere dayandırılmıştır. Bu kapsamda geliştirilen politika tavsiyeleri önceliklendirme yapılarak **Faaliyet** bazında sunulmuştur. Söz konusu faaliyetlerin gerçekleştirilmesiyle ulaşılması beklenen **Hedef Göstergeler** belirtilmiştir.

IV. KKTC EKONOMİSİ VE HEDEFLER

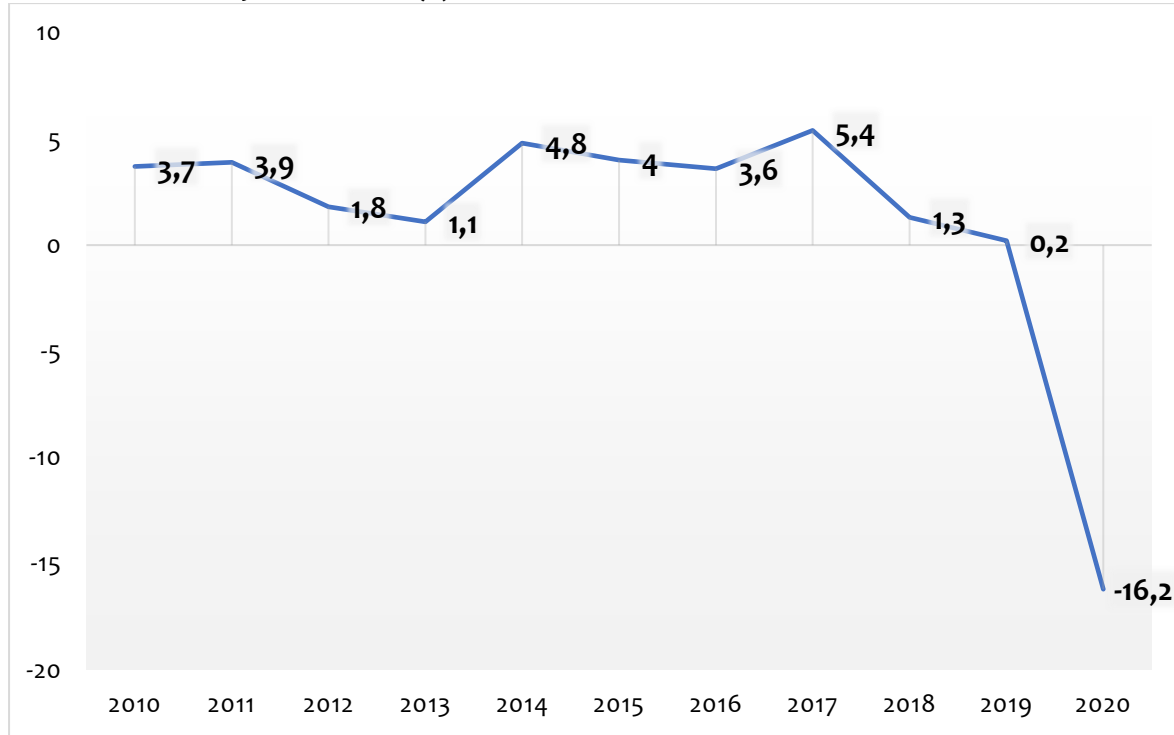
Bu bölümde programın temelini teşkil eden KKTC ekonomisine ilişkin mevcut duruma ve hedeflere yer verilmiştir.

1. Büyüme

1.1. Mevcut Durum

2007 yılında yaşanan küresel finans krizinden sonra 2008 yılında %3,4 ve 2009 yılında %5,7 küçülen KKTC ekonomisi 2010 yılından itibaren büyüme sürecine tekrar girmiştir. 2014-2017 yılları arasında turizm, yükseköğretim ve inşaat sektörlerinde yaşanan olumlu gelişmeler ve Türkiye yardımlarının daha çok altyapı ve reel sektöre aktarılmasının etkisiyle ortalama büyüme %4,5 civarında gerçekleşmiştir. 2018 yılında Türk lirasında yaşanan değer kaybı ve Türkiye yardımlarının azalması neticesinde KKTC ekonomisi durgunluğa girerek %1,3 büyümüştür. 2019 yılında bu durgunluk daha da derinleşerek son 10 yılın en düşük büyüme oranı olan %0,2 olarak kaydedilmiştir. Pandeminin etkisiyle 2020 yılında ise KKTC ekonomisi %16,2 küçülmüştür.

Grafik 1: KKTC Büyüme Trendi (%)

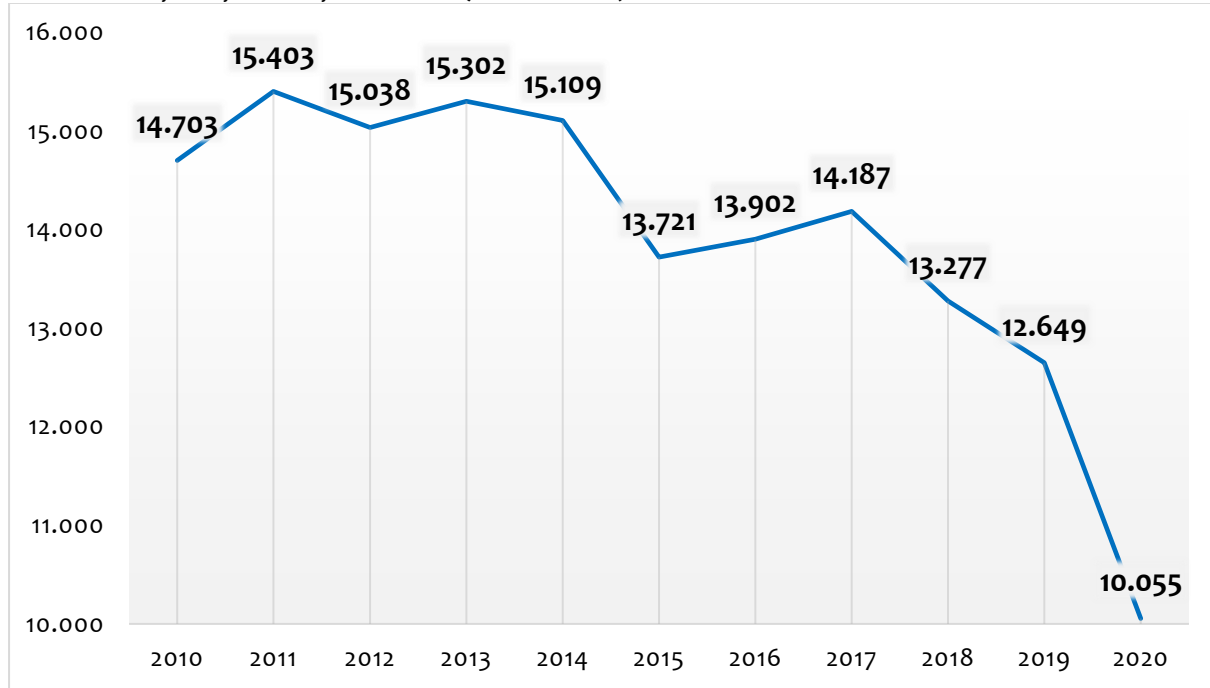

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Kişi başına düşen GSYİH ise 2013 yılında 15.302 dolar ile nominal olarak en yüksek seviyesine ulaşmış iken 2018 yılında dövizdeki artış nedeniyle 13.277 dolara düşmüştür. 2019 yılında kişi başına GSYİH %4,73 azalarak 12.649 dolara gerilerken 2020 yılında ise kişi başına GSYİH %20,51 azalarak 10.055 dolar olarak kaydedilmiştir.

Grafik 2: Kişi Başına Düşen GSYİH (ABD Doları)

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

2019 yılında en çok büyüyen sektör %5 ile mali sektör olmuştur. Bu sektörü %3,9 ile İnşaat ve %3,7 ile Kamu Hizmetleri sektörü takip etmektedir. En çok küçülen sektör ise %14,7 ile Sanayi sektörü olmuştur. Bu küçülme oranı 1981 yılında yaşanan %25,2 küçülmeden sonraki en yüksek küçülme oranı olarak kayıtlara geçmiştir. Bu küçülmede süt imalatı sektöründeki daralmayla birlikte T.C. kaynaklı reel sektör desteklerinin 2018 yılında 108 milyon TL iken 2019 yılında %88 azalarak 13 milyon TL olarak gerçekleşmenin etkisi olduğu değerlendirilmektedir. Sanayi dışında küçülen diğer sektör de de %4,9 ile Ticaret sektörüdür.

Diğer yandan pandemi koşullarının belirleyici olduğu 2020 yılında ise sektörel bazda sabit fiyatlarla en yüksek büyüme hızı %3,6 ile Konut Sahipliği sektöründe kaydedilirken, bu sektörü %1,8 büyüme ile Tarım sektörü ve %0,5 ile Mali Müesseseler sektörü takip etmiştir. Geriye kalan tüm sektörlerde reel küçülme gerçekleşmiştir.

Tablo 1: Sektörlerin Reel Büyüme Hızları (%)

	2016	2017	2018	2019	2020
Tarım	-7,3	4,9	2,6	2,7	1,8
Sanayi	7,3	4,4	-12,4	-14,7	-15
İnşaat	5,7	10,6	1,4	3,9	-25,6
Ticaret	4,3	5,2	0	-4,9	-18,7
Turizm	6,5	22,4	1,6	4,0	-82,0
Ulaştırma-Haberleşme	5,3	6,9	3,5	3,5	-16,6
Mali Sektör	2,0	3,1	2,7	1,2	0,5
Konut	3,5	3,8	4,6	5,0	3,6
Serbest Meslek	3,6	7,7	5,3	1,3	-16,0
Kamu Hizmetleri	-0,2	-0,8	1,3	3,7	-1,5
İthalat Vergileri	9,0	0,5	2,4	3,6	-16,4
GSYİH	3,6	5,4	1,3	0,2	-16,2

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Sanayi sektöründe son iki yılda yaşanan küçülmenin etkisiyle, sanayinin 2019 yılında GSYİH içindeki payı %7,8 ile 1974'den sonra en düşük orana gerilemiştir. 2010'dan sonra alınan mali tedbirler ve kamunun ekonomi içerisindeki payının azaltılması hedefiyle uyumlu bir şekilde kamu hizmetlerinin GSYİH içindeki payı 2018 yılına kadar azalış göstermiştir. 2019 yılında ise

kamu hizmetleri bir önceki yıla göre artış göstererek %16,1'e yükselmiştir. Son on yılda Turizm sektörünün payı iki kattan fazla artış göstererek, GSYİH'deki payı %5,4'den %11,7'e çıkmıştır.

2020 yılında ise GSYİH içinde sektörlerin payları; Ticaret-Turizm %12,8 (Toptan-Perakende Ticaret %10,3, Otelcilik-lokantacılık %2,5), Serbest Meslek ve Hizmetler %12,9 (Yükseköğrenim %6,8, Serbest meslek ve Hizmetler diğer %6,1), Kamu Hizmetleri %19,4, İthalat Vergileri %9,1, Sanayi %9,6, Ulaştırma-Haberleşme %6,4 (Ulaştırma %5,0, Haberleşme %1,4), Mali Müesseseler %7,9, İnşaat %9,6, Tarım %6,0 ve Konut Sahipliği %6,3 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 2: GSYİH'nin Sektörel Dağılımı (%)

	2016	2017	2018	2019	2020
Tarım	5,6	4,5	6,2	5,5	6,0
Sanayi	9,2	9,7	8,4	7,8	9,6
İnşaat	4,4	5,8	5,9	5,8	9,6
Ticaret	10,9	11,1	11,2	10,5	10,3
Turizm	8,7	9,0	9,6	11,7	2,5
Ulaştırma-Haberleşme	8,3	8,0	7,3	7,3	6,4
Mali Sektör	7,7	6,9	8,1	8,0	7,9
Konut	4,6	4,5	4,9	5,2	6,3
Serbest Meslek	14,5	15,7	15,8	13,2	12,9
Kamu Hizmetleri	15,9	15,1	13,4	16,1	19,4
İthalat Vergileri	10,2	9,7	9,2	9,0	9,1
GSYİH	100	100	100	100	100

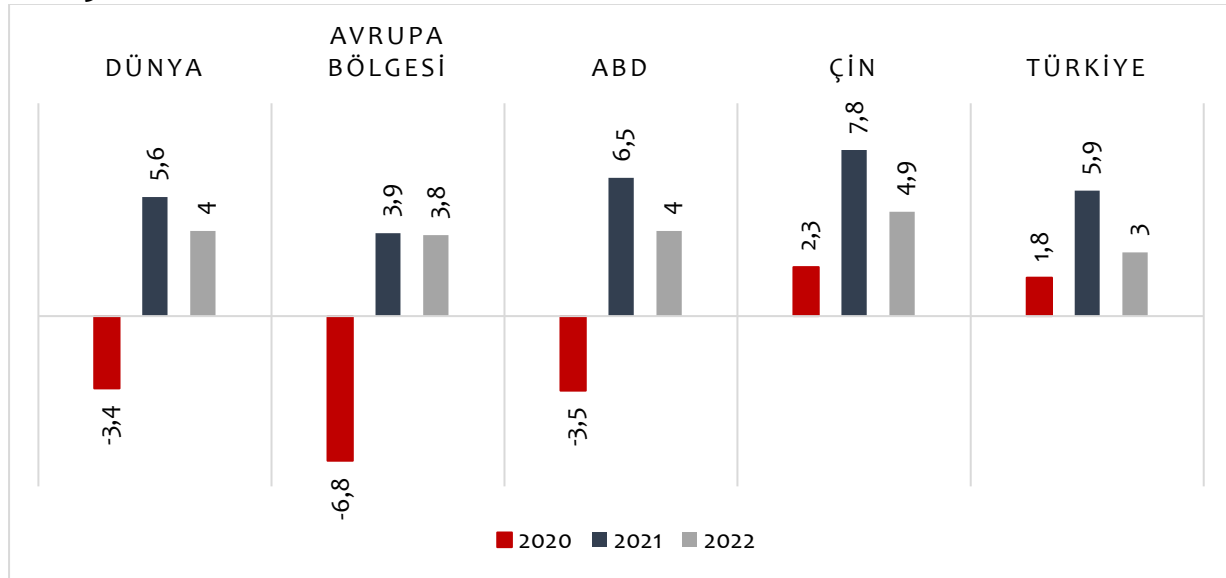
Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

2020 yılı COVID-19 pandemisinin etkisiyle zor bir yıl olmuştur. Özellikle pandeminin zirve yaptığı ve kapanmaların olduğu ikinci çeyrekte KKTC ekonomisi %13,6 oranında küçülmüştür. İlk iki çeyrekteki ekonomik durağanlık ve küçülme sonrası özellikle yaz aylarında ekonomik aktivitenin hızlanması, açılmaların ve mali desteklerin başlamasıyla üçüncü çeyrekte %16,1 oranında büyümüştür. Yılsonunda ise GSYİH'nin 2020 yılında %16,2 oranında reel olarak azaldığı görülmüştür.

1.2. Hedef

2020 yılını devam eden korona virüs baskısı altında geçiren küresel ekonomi %3,4 küçülmüştür. Ancak aşılama hızının artması, bazı ülkelerde ek mali destek duyuruları ve ekonomilerin virüsü bastırma tedbirleriyle daha iyi başa çıktığına dair işaretler sayesinde, küresel ekonomik beklentiler iyileşme göstermeye başlamıştır. Mart 2021 Ekonomik Görünüm Ara Raporu'yla küresel ekonomiye ilişkin son güncel tahminleri yayımlayan OECD'ye göre, küresel ekonominin 2021 yılında %5,6 büyümesi beklenmektedir. 2020 yılında sırasıyla %2,3 ve %1,8 büyüyen Çin ve Türkiye diğer ülkelerden pozitif olarak ayrılmıştır.

Grafik 3: Küresel Ekonomik Görünüm Tahminleri

Kaynak: OECD

Olası pek çok risk ve belirsizliğe rağmen uluslararası kuruluşlar, 2021 yılı büyüme tahminlerini yukarı yönlü revize etmiştir. Eylül 2020 raporunda 2021 yılı için dünya ekonomisinde %5 büyüme öngören OECD, bu beklentisini %5,6'ya çekmiştir. Bununla birlikte, IMF Nisan 2021 raporunda 2021 küresel büyüme tahminini Ekim 2020 tahminine göre %0,8 artırarak %6 olarak revize etmiştir. Dünya Bankası da bir önceki tahminini %0,9 revize ederek 2021 küresel ekonomik büyüme tahminini %4 olarak belirlemiştir.

Öte yandan, iyileşen küresel görünüme rağmen, birçok ülkedeki çıktı ve gelirlerin, 2022'nin sonunda dahi salgından önce beklenen seviyenin altında kalacağı tahmin edilmektedir. Aşılama, özellikle az gelişmiş ülkelerde görülen yavaş ilerlemenin yol açtığı küresel eşitsizlik ve mevcut aşılara dirençli yeni virüs mutasyonlarının ortaya çıkması belirsizliklerin devam etmesine yol açmaktadır.

Türkiye'de 5 Eylül 2021'de açıklanan Yeni Ekonomik Programa (YEP) göre ekonominin 2021, 2022, 2023 ve 2024 yıllarında sırasıyla %9,0, %5, %5,5 ve %5,5 büyüyeceği öngörülmüştür.

KKTC'de yapısal dönüşümü tetikleyecek reformlar, istihdam, teknoloji ve verimlilik odaklı, kapsayıcı ve sürdürülebilir bir büyüme anlayışıyla hazırlanan Yelkenleri Ayarlama Programında (YAP) öngörülen politika ve tedbirlerin hızlı ve etkin bir şekilde hayata geçirilmesi hedeflenmektedir.

Ekonomiye doğru rotayı çizecek bir yaklaşım üzerine inşa edilen öncelikli dönüşüm alanları makroekonomik dengelerin yeniden tesis edilmesini önceliklendiren bir anlayışla tasarlanmıştır. YAP kapsamında alınacak tedbir ve yürütülecek faaliyetlerle KKTC'de ekonomisinin "V" tipi bir büyüme trendi yakalayabileceği değerlendirilmektedir.

Bu dönemde, salgın kaynaklı belirsizliklerin azalması, finansal koşullardaki iyileşmeye bağlı öngörülebilirliğin artması ile tüketici ve yatırımcı güvenindeki toparlanma ve ertelenmiş tüketim ve yatırım harcamalarının canlanması GSYİH büyümesine katkı verecektir. 2021 yılında mal ve hizmet ihracatında meydana gelmekte olan artış ile turizm ve yükseköğretim sektörleri başta olmak üzere dış talepte yaşanmakta olan büyümenin GSYİH büyümesinin üzerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Üretim ve ihracat ile bağlantılı hizmet

sektörlerindeki toparlanmaya ek olarak, salgın öncesi dönemde güçlü bir ivme yakalayan ancak salgından en çok etkilenen sektörlerin başında yer alan turizmde beklenen toparlanmayla birlikte hizmetler sektörünün büyümeye yüksek bir katkı yapması öngörülmektedir.

3 yıllık dönemde KKTC Sulama Projesinin hayata geçmesiyle tarım sektörünün ise uzun dönem ortalamasının üzerinde katkı vermesi beklenmektedir. Ayrıca, 3 yıllık dönemde YAP kapsamında öngörülen kamu özel işbirliği projelerinin hayata geçirilmesinin sabit sermaye yatırımlarını artıracığı ve program kapsamında yer alan reformların hayata geçirilmesiyle sürdürülebilir bir büyüme trendine girileceği değerlendirilmektedir.

2021 yılındaki büyümede 2020 yılında azalan iç ve dış talebin bir miktar toparlanmaya başlayacağı, bunun sonucunda ithalat vergileri ve ticaret ile turizmdeki görece büyümenin belirleyici olacağı öngörülmüştür. 2022 yılında ise ekonominin yükselişe geçeceği, özellikle ticaret ve turizm sektörleri ile sanayiden sırasıyla %40 ve %20 civarında tahmin edilen büyümenin etkisiyle ekonominin %12,7 büyümesi beklenmektedir. 2023 yılında ise ekonomide dengelenmenin sağlanacağı, öngörülen yatırımlar ve reformların hayata geçirilmesiyle ekonominin %6,5 büyüyeceği, 2024 yılında da büyümenin %7 ile devam edeceği hesaplanmıştır. Bu çerçevede, 2020 yılında %16,2 küçülen KKTC ekonomisinin 2021, 2022, 2023 ve 2024 yıllarında sırasıyla %7,5, %12,7, %6,5 ve %7 büyümesi hedeflenmektedir.

Bu büyüme oranlarıyla, GSYİH'nin 2021–2024 yılları arasında cari fiyatlarla sırasıyla, 16.731 milyon TL, 18.850 milyon TL, 20.076 milyon TL ve 21.488 milyon TL olması beklenmektedir.

2. İstihdam

2.1. Mevcut Durum

KKTC’de işsizlik oranı 2010 yılında %11,9 ile çift haneli iken 2011-2019 yılları arasında tek haneli seyretmiş ancak 2017’de gerçekleşen %5,7’nin de altına düşmemiştir. 2020 yılında ise Pandeminin etkisiyle 9 yıl sonra işsizlik oranı ilk defa %10,1 ile çift hanelere çıkmıştır.

KKTC’deki Genç İşsizlik oranı 2010 yılında %24,8 olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılına kadar sürekli azalan bu oran, %17 ile dönemin en düşük oranı olarak kayıtlara geçmiştir. 2017 ve 2018 yıllarında tekrar artışa geçen Genç İşsizlik Oranı 2019 yılında bir miktar azalarak %19,4 olmuştur. KKTC’de genç işsizlik oranı 2020 yılında ise yaklaşık 10 puan artarak %29,3’e yükselmiştir. Bu durum, pandeminin en çok gençleri olumsuz etkilediğini ve işsizlik oranında yaşanan artışın ağırlıklı olarak genç işsizlerdeki artıştan kaynaklandığını göstermektedir.

İşsizlik ve Genç İşsizlik Oranları istihdam piyasası için oldukça önemli göstergeler olmakla birlikte, istihdam piyasasının kapsayıcılığı, çalışanların çalışma çağındaki nüfus oranını gösteren İstihdam Oranı tarafından belirlenmektedir. KKTC’de İstihdam Oranı 2010 yılında %43,7 iken 2016 ve 2017 yıllarında %48,2’ye kadar yükselmiştir. 2018 yılında 0,9 puan düşen bu oran 2019 yılında tekrar yükselerek %48,1 olmuştur. 2020 yılında ise yine Pandeminin olumsuz etkisiyle %45,9’a gerilemiştir.

2018 yılında yaşanan dövizdeki artış, Güney Kıbrıs’ta çalışmayı daha cazip hale getirmiş ve 2020 yılında dövizde tekrar bir artış yaşanması bu cazibeyi daha da artırmıştır. 2017 yılında sadece 356 KKTC vatandaşı güneyde çalışırken bu sayı 2020 yılında yaklaşık 4 kat artarak 1.406’ya yükselmiştir.

KKTC’de işgücüne dahil olmayan nüfus içerisinde en önemli oranı %26,4 ile emekliler daha sonra ise %26,2 ile eğitimine devam edenler (Türkiye’de bu oran 2019’da %15,1’dir) oluşturmaktadır. Eğitime devam edenlerin oranındaki yükseklik, hizmet sektörü ağırlıklı bir ekonomiye sahip KKTC’nin işgücü piyasasıyla uyumsuzluk göstermekte, özellikle özel sektördeki vasıfsız işgücünün Türkiye ve üçüncü ülkelerden temin edilmesine neden olmaktadır.

Tablo 3: KKTC İstihdam Verileri

	2018	2019	2020
Çalışma Çağındaki Nüfus	279.779	287.810	289.348
İşgücü	142.283	147.755	147.835
İstihdam	132.411	138.438	132.885
Rum Kesiminde Çalışanlar	1.145	1.051	1.406
İşgücüne Katılım Oranı (%)	50,9	51,3	51,1
İstihdam Oranı (%)	47,3	48,1	45,9
İşsizlik Oranı (%)	6,9	6,3	10,1
Genç Nüfustaki İşsizlik Oranı (%)	22	19,4	29,3

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

Tablo 4: KKTC İstihdamının Sektörel Dağılımı (%)

	2017	2018	2019	2020
1. Tarım	3,6	2,7	4,1	3,1
2. Sanayi	9,2	9,1	10	10,2
3. İnşaat	7,6	7	7,9	7,6
4. Hizmetler	79,6	81,2	78,1	79,1
4.1. Kamu Sektörü	28,1	26,8	25,7	30,6

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

KKTC’de istihdamın sektörel dağılımına baktığımızda %79,1 ile hizmet sektörü ilk sırada yer almaktadır. Kamu sektörünün istihdam içerisindeki oranı 2010’daki %30 seviyesinden 2019

yılında %25'e kadar düşmekle birlikte, 2020 yılında tekrar %30,6'ya yükselmiştir. 2020 yılında kamuda istihdam edilenlerin sayısı 35.474, 2019 yılında ise bu sayı sadece 51 kişi artarak 35.535 kişi olmuştur. Ancak, kamuda istihdam edilen sayısı 2020 yılında bir önceki yıla göre 5.088 kişi diğer bir ifadeyle %14,3 artarak 40.623 kişiye ulaşmıştır.

2.2. Hedef

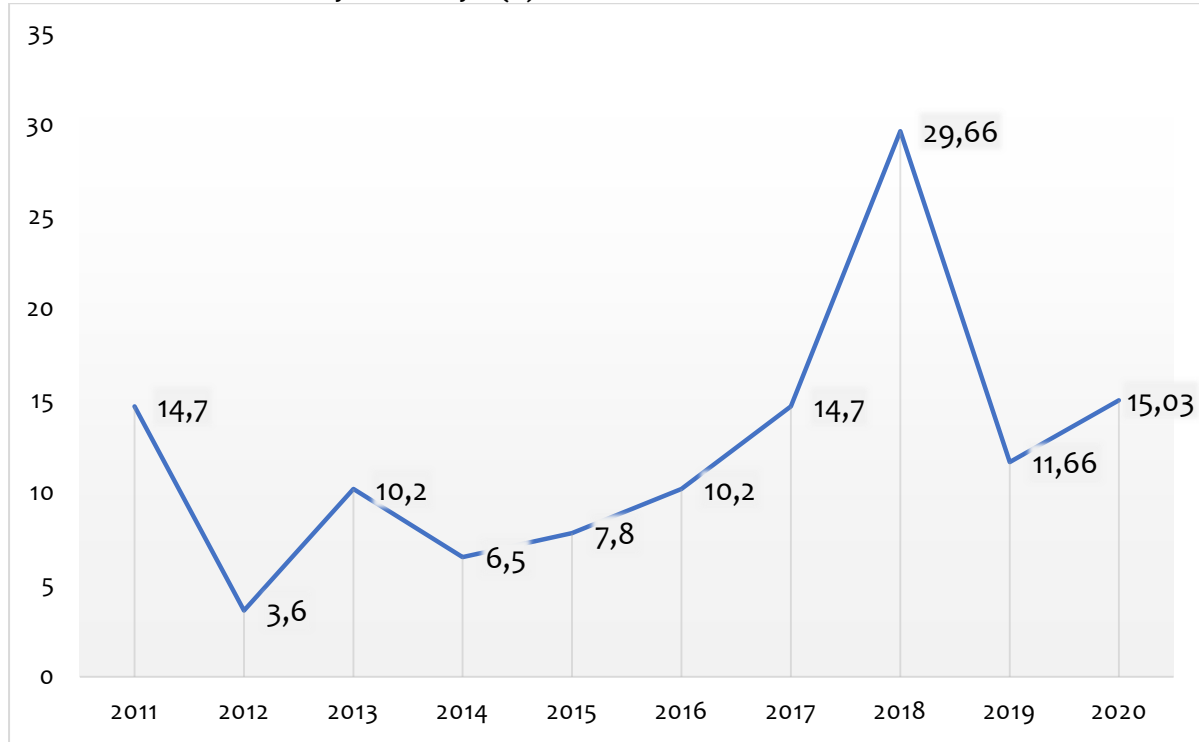
Yıllar itibariyle istihdamdaki gelişmelere baktığımızda; 2020'de %10,1 ile uzun bir aradan sonra çift haneli rakamlara çıktığı görülmektedir. YAP kapsamında istihdam kayıplarını önlemeye ve hızlı işe dönmeye yönelik tedbirlerle birlikte işsizlik oranının yeniden tek haneli rakamlara inmesi hedeflenmektedir. İşsizlik oranının 2022, 2023 ve 2024 yıllarında sırasıyla; %8,9, %8,5 ve %8 olması hedeflenmektedir. Program dönemi boyunca özellikle özel sektör yatırımlarının artırılması ve yeni istihdam alanlarının yaratılması ile birlikte yapısal işsizliğin azaltılmasına yönelik tedbirlerin alınması suretiyle işsizlik oranının azaltılması hedeflenmektedir.

3. Enflasyon

3.1. Mevcut Durum

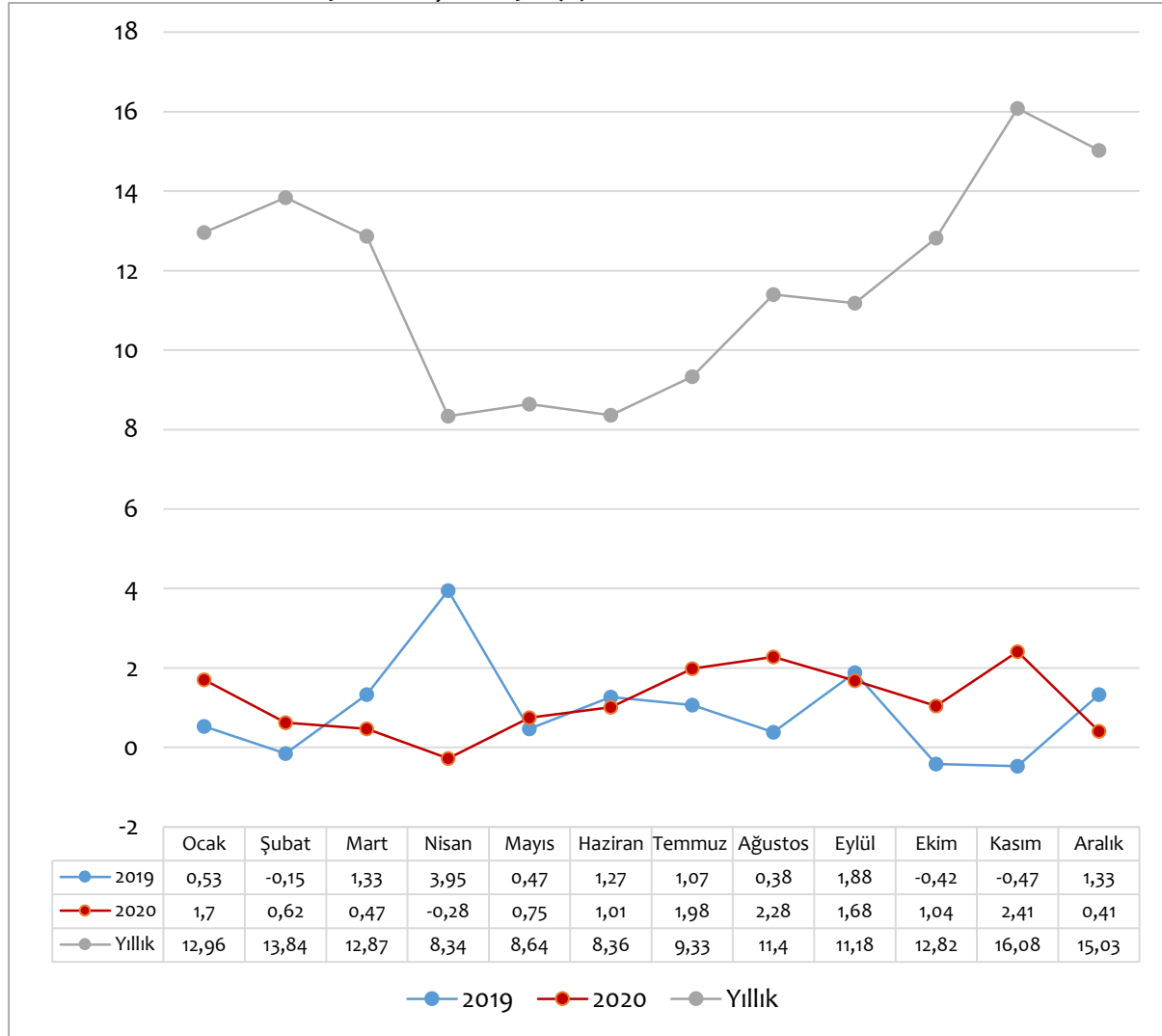
Türk Lirası kullanan KKTC ve Türkiye Cumhuriyeti'nin enflasyon trendi birbirine yakın seyretmektedir. Bununla birlikte ithalata dolayısıyla dövizde daha duyarlı olan KKTC'de, dövizdeki dalgalanmaların enflasyon üzerindeki etkisi daha çok olmaktadır. KKTC'de enflasyon, dış ticaretin üçte ikisinin gerçekleştiği Türkiye'deki fiyat hareketlerinden de etkilenmektedir.

Grafik 4: KKTC'de Enflasyonun Seyri (%)

Kaynak: Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

2016 yılından itibaren çift hanelere yükselen KKTC enflasyonu, döviz artışının yaşandığı 2018 yılında %29,66 olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılsonu enflasyonu ise %11,66'ya düşmüştür. 2020 yılında yaşanan pandemi ve yılın ikinci yarısında artan döviz, enflasyonu tekrar artırmış ve yılsonu enflasyon %15,03 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 5: KKTC'nin Enflasyon Gelişim Seyri (%)

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

KKTC'de ana mal gruplarındaki yıllık değişime baktığımızda, en fazla artış %26,6 ile Mobilya, Ev Aletleri ve Ev Bakım Hizmetlerinde gerçekleşmiştir. Daha sonra %21,68 ile Ulaştırma ve %20,57 ile Sağlık gelmektedir. Petrol fiyatlarındaki düşüşe rağmen Ulaştırma mal grubundaki artış, dövizdeki artışın etkisiyle otomobil ve pandeminin etkisiyle uçak bileti fiyatlarındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Yine pandemide sağlık hizmetlerine olan talepteki artış ve ithalat ile tedarik edilen medikal ürünlerdeki döviz etkisinin yol açtığı fiyat artışının etkili olduğu düşünülmektedir. 2020'de en az artış ise sırasıyla %7,42 ile Haberleşme ve %8,35 ile Giyim ve Ayakkabı mal grubunda gerçekleşmiştir.

Enflasyon sepetinde kapsanan en ağırlıklı 40 ürün içerisinde son bir yılda yaşanan bazı artışlar ise dikkat çekicidir. Bu dönemde, Otomobil (G MARKA-Benzinli) ücreti %50,43, Özel Üniversite Ücreti (Üçüncü Ülke Uyruklu Öğrenci) %43,16 ve 10 kg'lık ev tüpü %37,06 artış göstermiştir.

Tablo 5: 2019-2020 Ana Mal Grupları Değişim (%)

	Yüzde
Gıda ve Alkolsüz İçecekler	14,63
Alkollü İçecekler ve Tütün	9,6
Giyim ve Ayakkabı	8,35
Konut, Su, Elektrik, Gaz ve diğer Yakıtlar	11,57
Mobilya, Ev Aletleri ve Ev Bakım Hizmetler	26,66
Sağlık	20,57
Ulaştırma	21,68
Haberleşme	7,42
Eğlence ve Kültür	9,41
Eğitim	15,13
Lokanta ve Oteller	10,15
Çeşitli Mal ve Hizmetler	17,08
TOPLAM	15,03

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

KKTC'deki enflasyonun döviz ile ilişkisini gösteren bazı örnekler dikkat çekicidir. Türkiye'de Eğitim ana mal grubu %6,84 artmışken, KKTC'deki artış ise %15,13'tür. Aradaki farkın KKTC'deki özel okul ücretlerinin dövizle endeksli olmasından kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Diğer bir örnek ise KKTC'de öğrenci olmaması ve çalışma izni ile

Çalışanlar dönmesine yani kiralık ev talebi ciddi bir şekilde düşmesine rağmen kira ücretlerinin ortalama %20,45 artmasıdır.

2021 yılı Ocak-Haziran döneminde enflasyon %8,83 olarak gerçekleşirken, yıllık enflasyon %19,93'e yükselmiştir.

3.2. Hedef

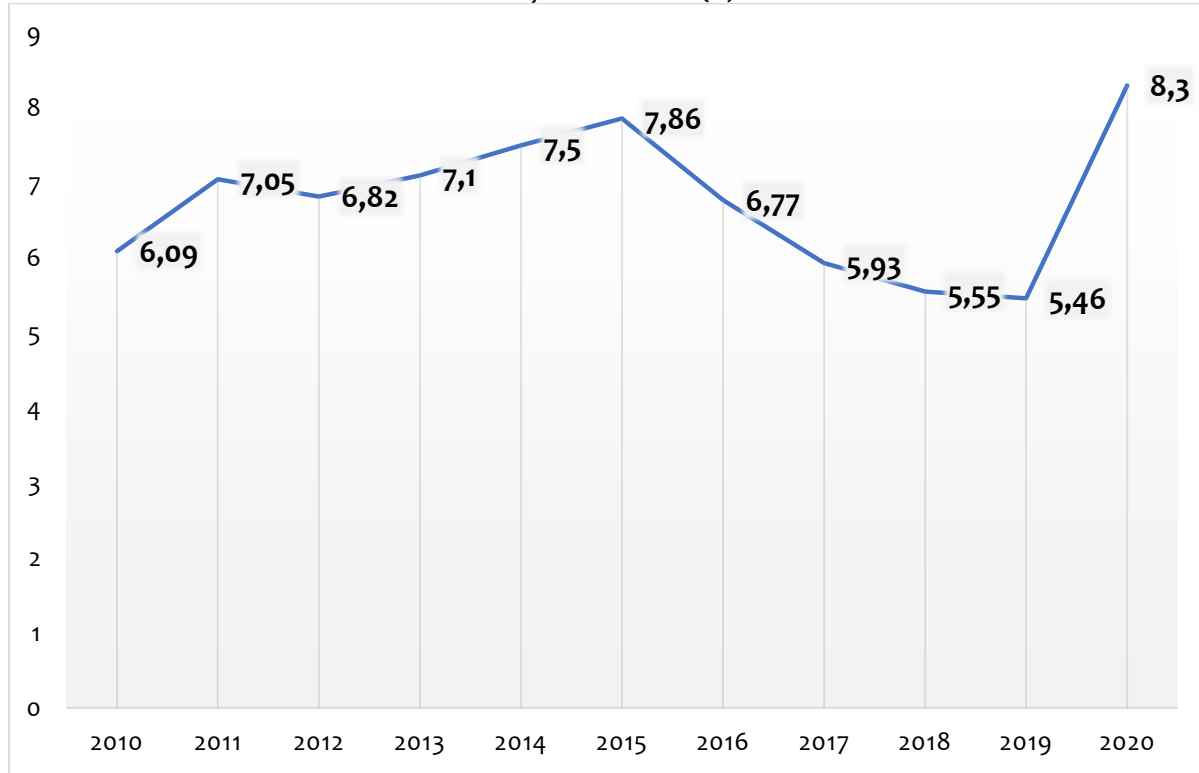
Yelkenleri Ayarlama Programında (YAP) ngrlen politika ve tedbirler ithalat-yerli üretim dengesini ve yerli üretimini teşvik edilmesini içerirken dengeli bir toparlanma destek sistemi önermektedir. Bu tedbirlerle birlikte, TÜFE yıllık artış hızının; salgın kaynaklı enflasyonist baskı yaratan geçici arz yönlü faktörlerin ortadan kalkması, Program döneminde petrol fiyatlarının ve döviz kurlarının dengeli bir seyir izleyeceği varsayımıyla 2021 yılında %14,6, 2022 yılında %11,78, 2023 yılında %10,86 ve 2024 yılında ise %9,54 olarak gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

4. Dış Ticaret Dengesi

4.1. Mevcut Durum

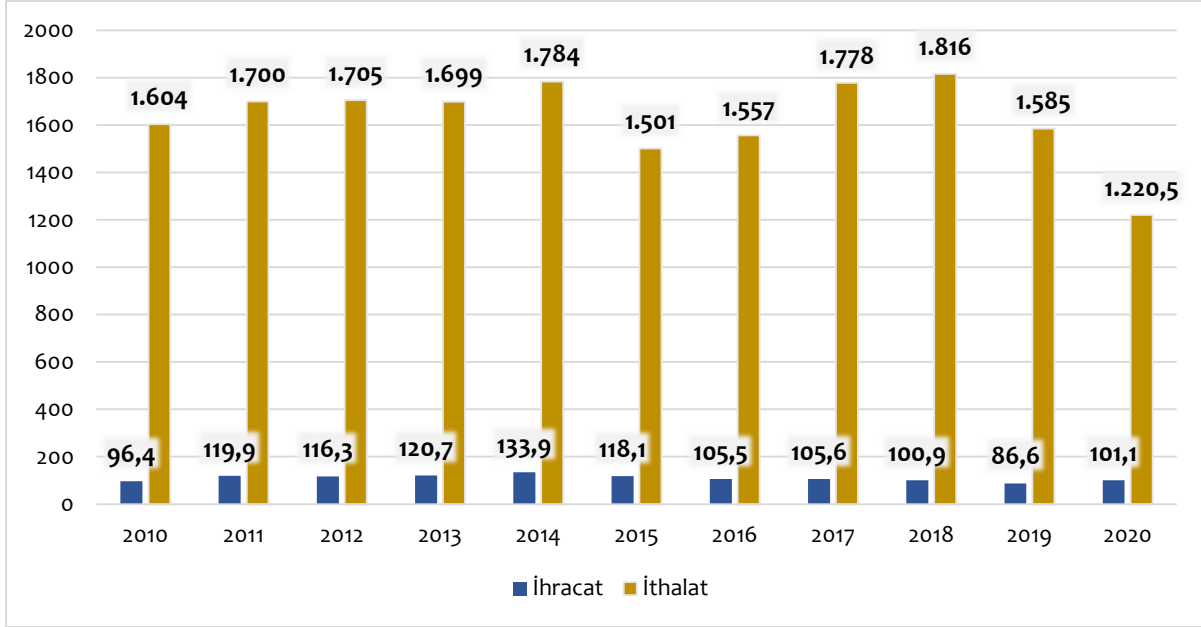
KKTC’de, ihracatın ithalatı karşılama oranları 2010-2017 yılları arasında %6-7 civarında gerçekleşmiştir. 2018 ve 2019 yıllarında bu oran daha da düşerek %5,5 olmuştur. 2020 yılında pandeminin turizm sektörü üzerindeki olumsuz etkisi ve yükseköğretim öğrencilerinin ülkelerinde kalmayı tercih ederek uzaktan eğitim alması nedeniyle -dövizdeki artışa rağmen- ithalat azalmıştır. İthalattaki bu gerileme ihracattaki artışla desteklenince ihracatın ithalatı karşılama oranı dönemin en yüksek oranı olan %8,3’e yükselmiştir.

Grafik 6: KKTC’de İhracatın İthalatı Karşılama Oranı (%)

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

KKTC’nin 2020 yılı ihracatı, 2019 yılına göre %22,5 artış göstererek 101,1 milyon dolara yükselmiştir. İthalat ise aynı dönemde %23,1 azalarak 1 milyar 220 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 7: KKTC İthalat ve İhracat Seyri (Milyon ABD Doları)

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

KKTC’de dış ticaret dengesi 2019 yılına göre iyileşme göstermiş ve dış ticaret açığı 1 milyar 505 milyon dolardan 1 milyar 119 milyon dolara düşmüştür.

Tablo 6: KKTC’nin 2020 Dış Ticaret Dengesi

	2019 (Milyon \$)	2020 (Milyon \$)	Değişim (%)
İhracat	82,5	101,1	22,5
İthalat	1.587,9	1.220,5	-23,1
Dış Ticaret Dengesi	-1.505,4	-1.119,4	-26,6

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

KKTC’de 2020 yılında en fazla ihraç edilen ürün 44,3 milyon dolar ile süt ürünleri olmuştur. Daha sonra 27,4 milyon dolar ile Narenciye gelmektedir. Bu iki ürünün ihracattaki payı %70,9 gibi yüksek bir orandadır.

Tablo 7: İhraç Edilen Başlıca Ürünler

	2019 (Milyon \$)	2020 (Milyon \$)	Değişim (%)
1-Süt Ürünleri	39,2	44,3	13
2-Narenciye	19,3	27,4	42
3-Hurdalar	5,4	6,4	19,5
4-Arpa	0	2,9	
5-Piliç Eti	2,4	2,7	12
6-Konsantre	1,6	2,3	42

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

2020 yılında en fazla ithal edilen ürün 126 milyon dolarla Taşıt Araçları olmuştur. Birçok ürünün ithalatında azalma olmasına rağmen, taşıt satışlarında KDV indirimi yapılması ve gümrük kolaylıkları sağlanması bu duruma imkan sağlamıştır. Yakıtta yapılan ithalat ise 2020 yılında petrol fiyatlarının düşmesi ve pandemi döneminde alınan kapanma kararlarının etkisiyle bir önceki yıla göre %47 azalarak 80,8 milyon dolara düşmüştür. Bu iki ürüne ilave olarak 14 milyon dolarlık oto aksesuarları ve 5,3 milyon dolarlık oto lastikleri dikkate alındığında toplam 226,1 milyon ABD doları yani toplam ithalatın %18,5'i taşıtla ilgili alanlarda gerçekleşmiştir. 2020 yılında inşaat demiri ithalatı bir önceki yıla göre %26 azalmış ve 30,7 milyon dolar olmuştur. Bu durum 2020 yılında inşaat sektöründe önemli bir daralma olacağını göstermektedir.

Tablo 8: İthal Edilen Başlıca Ürünler

	2019 (Milyon \$)	2020 (Milyon \$)	Değişim (%)
1-Taşıt Araçları	118,2	126	7
2-Yakıt	170,4	80,8	-47
3-Hayvan Yemleri	29,3	31	6
4-İnşaat Demiri	41,4	30,7	-26
5-İlaçlar	36,2	30,2	-17
6-Konfeksiyon	49,3	29,4	-39
7- Telefon Cihazları	25,8	28,2	9
8-Cep Telefonları	24,6	26,9	9,2

Kaynak: KKTC Ticaret Dairesi

4.2. Hedef

Uluslararası alanda rekabetçi ve güçlü istihdam potansiyeli olan öncelikli sektörlerin desteklenmesiyle sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması, yurt içi üretim kapasitesinin artırılarak ithalat- yurtiçi üretim dengesinin gözetilmesi ve artan turizm gelirleriyle cari işlemler dengesinde iyileşmenin sağlanması hedeflenmektedir.

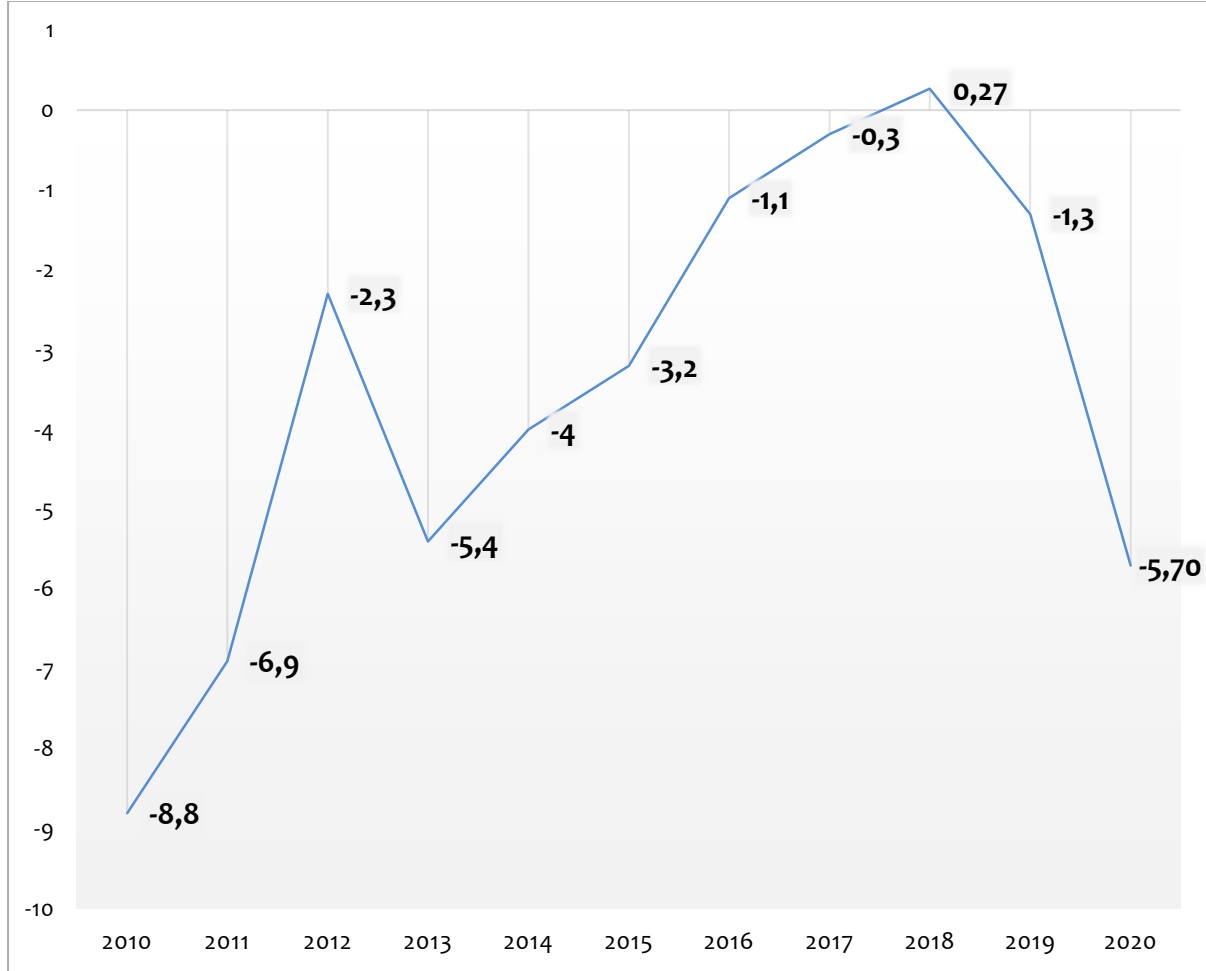
KKTC ekonomisi üretim yapısı ithalatla desteklendiğinden dolayı program dönemi sonuna kadar ithalatın cari fiyatlarla 1.600 milyon ABD Doları, ihracatın ise cari fiyatlarla 155 milyon ABD Doları seviyesine ulaşması ve ihracat/ithalat oranının %9,7 olarak gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

5. Devlet Bütçesi Dengesi

5.1. Mevcut Durum

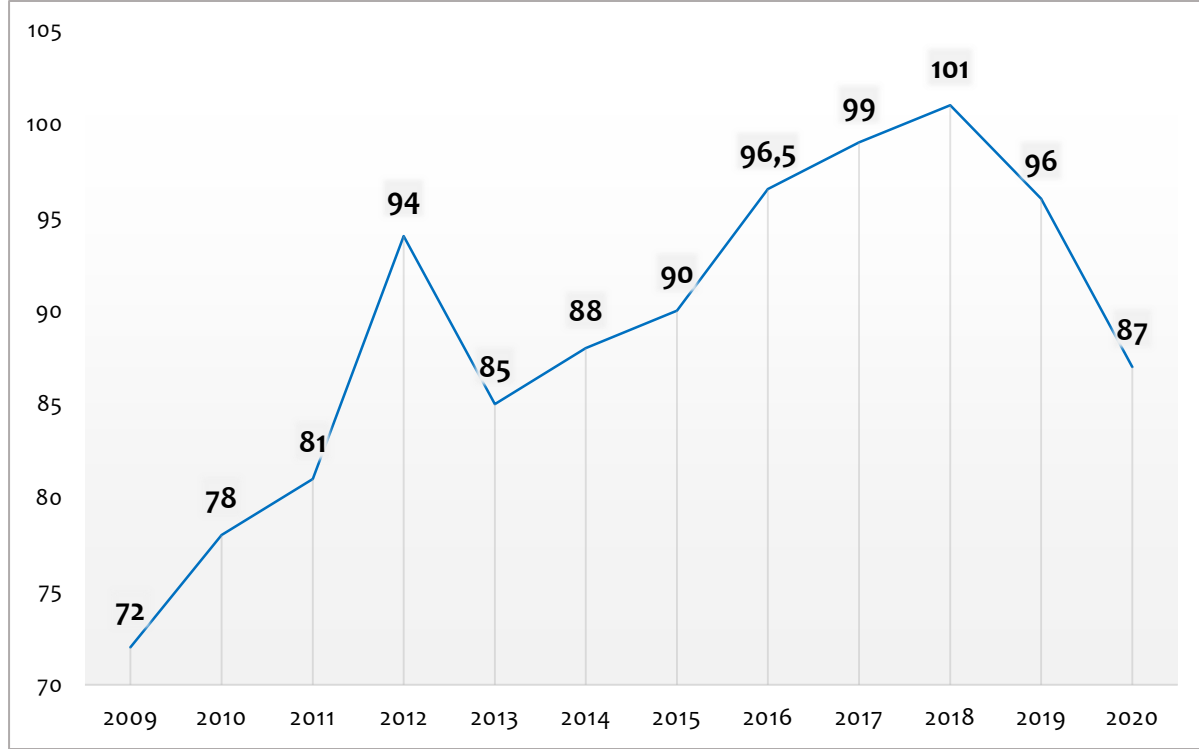
2010 yılında KKTC’de yerel bütçe açığının GSYİH’ya oranı %-8,8 iken bu oran 2019 yılında %-1,3’e düşmüştür. 2020’de ise bu oran KKTC’de %-5,7’dir.

Grafik 8: KKTC Bütçe Açığının GSYİH’ya Oranı (%)

Kaynak: KKTC İstatistik Kurumu

KKTC’de mahalli gelirlerin yerel giderleri karşılama oranı 2018 yılında % 101 seviyesine çıkarken 2019 yılında %96, 2020 yılında ise %87 seviyesine kadar gerilemiştir.

Grafik 9: KKTC Mahalli Gelirlerin Yerel Giderleri Karşılama Oranı (%)

Kaynak: KKTC Maliye Bakanlığı

5.2. Hedef

KKTC’de 2021 yılı için öngörülen yerel bütçe açığının yılsonunda 1 milyar 650 milyon TL olacağı tahmin edilmektedir. Türkiye Cumhuriyeti’nden beklenen 800 milyon destek sonrası bütçe açığı 850 milyon TL olacaktır. Oluşan bütçe açığının iç borçlanma ya da Türkiye’den ilave destekle karşılanması mümkün olacaktır.

2022–2024 döneminde yerel bütçe giderlerinin yıllar itibarıyla sırasıyla 9.610 milyon TL, 10.650 milyon TL ve 11.840 milyon TL; faiz gideri de dâhil olmak üzere 9.850 milyon TL, 11 milyar TL ve 12.350 milyon TL olarak gerçekleşeceği öngörülmüştür.

Yerel bütçe gelirlerinin ise 2022 yılında 8.570 milyon TL, 2023 yılında 10.710 milyon TL ve 2024 yılında ise 12.350 milyon TL olması öngörülmektedir. Faiz dâhil yerel açığın, 2022 yılında 1.280 milyon TL, 2023 yılında 290 milyon TL ve 2024 yılında sıfır düzeyine; faiz hariç yerel açığın ise 2021 yılında 1.358 milyon TL, 2022 yılında 1.040 milyon TL olarak gerçekleşeceği, 2023 ve 2024 yıllarında ise 60 milyon TL ve 510 milyon TL fazla şeklinde gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

2021-2024 döneminde faiz dâhil yerel açığın / fazlanın GSYİH'ye oranının sırasıyla, %-9,9, %-6,8, %-1,4 ve %0; faiz hariç yerel açığın / fazlanın GSYİH'ye oranı ise sırasıyla %-8,1, %-5,5, %0,3 ve %2,4 olması hedeflenmektedir.

Özetle, mali disiplinin sürdürülmesini destekleyen Yelkenleri Ayarlama Programı (YAP) süresince, 2022 yılında bütçe açığı verilmeye devam edeceği, ancak alınan tedbirler ve ekonomik büyümenin etkisiyle 2023 yılında bütçe dengesinin sağlanacağı, 2024 yılında ise bütçe fazlası verilerek pandemi döneminde yapılan borçların ödenmeye başlayacağı hedeflenmektedir.

HEDEF GÖSTERGELER	2021*	2022**	2023**	2024**
GSYİH	16.731,2	18.849,5	20.076,3	21.488,4
BÜYÜME (%)	7,5	12,7	6,5	7,0
İŞSİZLİK (%)	9,6	8,7	8,1	7,2
ENFLASYON (%)	17,5	12,9	10,9	9,5
DIŞ TİCARET DENGESİ (milyon dolar)	-1.189	-1.275	-1.365	-1.450
FAİZ HARIÇ YEREL AÇIĞIN GSYİH'YE ORANI (%)	-8	-6	0	2

*Tahmin

**Program Hedefi

V. PROGRAMIN TEMEL AMAÇLARI VE ÖNCELİKLİ DÖNÜŞÜM ALANLARI

Bu bölümde programın temel amaçları ile öncelikli dönüşüm alanları bir tablo olarak paylaşılmaktadır.

ETKİN YÖNETİM GÜÇLÜ TOPLUM

- İşletmelerin Fiziki, Teknolojik ve Üretim Altyapılarının Geliştirilmesi
- İşgücünün Ekonominin İhtiyaçlarıyla Uyumunun Sağlanması
- Sosyal Kalkınma Yoluyla Gelir Dağılımında Adaletin Sağlanması ve Toplumsal Refah Düzeyinin Yükseltilmesi

KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

- İş ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi
- Kamuda Mali Disiplin Sağlanması, Hesap Verebilirliğin ve Şeffaflığın Artırılması
- Kamunun Yönetimsel Etkinlik ve Verimliliğinin Artırılması
- Finans Sektörünün Kalkınmayı Destekleyecek Bir Yapıya Getirilmesi
- Mahkemelerin İşlerliğinin Güçlendirilmesi

DİJİTAL DÖNÜŞÜM, KATMA DEĞER YÜKSEK ÜRETİM

- Bilgi Toplumuna Dönüşüm Sürecinde E-Devlet Kapasitesinin Artırılması
- Mal ve Hizmet Üretim Altyapısının Güçlendirilmesi ve Dış Ticaret İşlemlerinin Kolaylaştırılması

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE SAĞLIKLI TOPLUM

- Sağlık Altyapısının Güçlendirilmesi ve Sağlık Hizmet Kalitesinin Artırılması
- Tüm Su Kaynaklarının Ekonomik Katma Değeri Artıracak Şekilde Verimli Kullanılması
- Sıfır Atık Uygulamalarının Yeşil Ekonomi ve Sürdürülebilir Çevre Bakış Açısıyla Yaygınlaştırılması

SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME

- Yükseköğretim Sektörünün Ekonomiye Katkısının Artırılması
- Enerji Maliyetinin Düşürülmesi, Arz Güvenliği ve Enerji Verimliliğinin Sağlanması
- Turizmin Çeşitlendirilmesi ve Marka Değerinin Güçlendirilmesi
- Kırsal Kalkınma Odaklı Bir Tarım Sektörü Oluşturulması
- Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomik Büyümeye Nitelikli Katkı Yapan Bir İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü Oluşturulması

VI. DÖNÜŞÜM ALANLARI MEVCUT DURUM ANALİZİ, HEDEF VE FAALİYETLER

Beş amaç kapsamında belirlenen 16 dönüşüm alanı için yapılan mevcut durum analizi ile her dönüşüm alanı için belirlenen hedef ve faaliyetler bu bölümde yer almaktadır. Ayrıca, her dönüşüm alanının sonunda, hedeflere bağlı faaliyetlerin tamamlanmasına müteakip erişilebilecek hedef göstergelere yer verilmiştir.

Amaç 1

ETKİN YÖNETİM GÜÇLÜ TOPLUM

Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

İşletmelerin Fiziki ve Teknolojik Altyapılarının Geliştirilmesi

Mevcut Durum Analizi

KKTC'nin tanınmamasının ve küçük bir ölçeğe sahip olmasının yanı sıra eksik rekabet koşulları, sektörel planlama yetersizliği ve atıl kapasite özel sektörün ekonomi içerisindeki payının küçük olmasına yol açmaktadır. Başta enerji olmak üzere işletmelerin maliyetleri yüksektir. Covid-19 kriziyle birlikte, işletmeler arz ve talep yönlü şoklara maruz kalmıştır. Tedarik zincirlerinde yaşanan krizler yabancı tedarikçilere olan bağımlılığın azaltılmasının ve yerli üretimin desteklenmesinin önemini ortaya koymuştur. Çalışma saatlerinin azalması ve sosyal mesafenin artmasıyla işletmelerin ekonomik canlılığı azalmıştır. İşletmelerin borç yükü ve nakit ihtiyacı artmıştır. İşletmelerin daha güçlü bir fiziki, teknolojik ve üretim altyapısına sahip olması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Firmalar, talep yetersizliği, finansal kaynak yetersizliği ve pazarlama-tanıtım eksikliği gibi nedenlerle düşük üretim kapasitesiyle çalışmaktadır. KKTC'de firmaların önemli bir bölümü kullandıkları hammaddeyi / sanayi girdisini ithal etmektedir. Firmalar, en çok kalite ve fiyat sebeplerinden dolayı hammaddelerini ithal etmektedirler. Ar-Ge çalışması yapan firmaların sayısı düşüktür. Web sayfası bulunan firma sayısı ise olması gerekenin oldukça altındadır.

Hedef ve Faaliyetler

Amaç 1

Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

Hedef 1: AR-GE projeleri desteklenecektir.

- Üniversite ve işletmelerin AR-GE projelerini desteklemek üzere AR-GE Destek Programı başlatılacaktır.

Hedef 2: Teknoloji odaklı girişimlere fikir aşamasından, ölçeklenerek kurumsallaşma safhasına kadar tüm aşamalardaki ihtiyaçlarına hitap edecek girişim destekleri sağlanacaktır.

- Küçük işletmelere yönelik Girişim ve Güçlendirme Destek Sistemi oluşturularak finansal desteklerin çeşitliliği artırılabilecektir.
- Profesyonel fonların desteklenmesi ve bu fonlar üzerinden şirketlerin desteklenmesi kapsamında girişimcilere ve iş fikri olanlara destek sağlayan melek yatırımcılara yasal mevzuat oluşturularak kolaylıklar sağlanacaktır.
- Hazine destekli kullanılan kredilerde e-ticarete yönelen işletmelere ilave faiz desteği sağlanarak bu desteklerin etkinliği artırılabilecektir.
- AR-GE faaliyetlerinin desteklenmesi ve teknoloji geliştirme bölgeleri ile ilgili yasal mevzuat gözden geçirilerek uyruğuna bakılmaksızın ülkede bu alandaki faaliyetlere katkı sağlayan girişimci ve çalışanların vergi indirimlerinden yararlanabilmesi sağlanacaktır.
- İş fikri olan ve kendi işini kurmak isteyenlere iş kurma ve geliştirme eğitimi dahil temel işletme eğitimlerini içeren Girişimcilik Projesi uygulanacaktır.

Hedef Göstergeler

- AR-GE faaliyetlerine GSYİH'nın yüzde 1'i oranında pay ayrılacaktır. (OECD %2,5)
- Girişim ve Güçlendirme Destek Sistemi kapsamında işletmelere Kalkınma Bankası kredisi ve / veya 6 puanlık faiz desteği sağlanacaktır.
- Yatırım indirimlerinin yatırımları teşvik edecek şekilde en az % 50'ye yükseltilmesi ve sınırlamaların kaldırılması sağlanacaktır.

Amaç 1

ETKİN YÖNETİM GÜÇLÜ TOPLUM

Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

İşgücünün Ekonominin İhtiyaçlarıyla Uyumunun Sağlanması

Mevcut Durum Analizi

2010'dan sonra turizm ve yükseköğretim başta olmak üzere ekonomideki gelişmeler işgücü piyasasına olumlu olarak yansımış ve 2010 yılında %11,9 olan işsizlik oranı 2019 yılında %6,3'e kadar düşmüştür. 2020 yılında pandemiyle birlikte işsizlik artış göstererek %10,1 ile tekrar çift hanelere çıkmıştır.

Gelişmiş ülkeler ile T.C. ve GKRY karşılaştırıldığında, KKTC'de ciddi bir işsizlik problemi olduğundan söz edilemez. Ancak, istihdam oranına baktığımızda, AB ortalaması %60'ın üzerinde, GKRY %60'a yakın iken KKTC'de bu oran son 10 yılda %45 ile %48 arasında gerçekleşmektedir. İstihdam oranının bu kadar düşük olmasının iki nedeni bulunmaktadır. Birincisi eğitime devam edenlerin oranının yüksekliği, ikincisi ise yüksek eğitimli nüfus (yükseköğretim seviyesinde okullaşma oranı %93) ile hizmet sektörüne dayalı ekonomi ile istihdam talebi arasındaki uyumsuzluktur. Bu uyumsuzluğun en önemli göstergelerinden biri ise 2020 yılı itibarıyla ülkede işsiz sayısı 15 bin civarında iken çalışma izniyle çalışan sayısının 50 binden fazla olmasıdır. Dolayısıyla, tüm işsizlere iş sağlansa bile yerel işgücünün KKTC'de istihdam kapasitesi yeterli değildir. Bu işgücü talebinin ancak istihdam oranının artırılmasıyla karşılanabileceği düşünülmektedir.

Diğer bir gösterge ise genç işsizlik oranının yüksekliğidir. Genç işsizlik oranı pandemi öncesi %19,4 olarak gerçekleşmiş, 2020 yılında ise %29,3'e kadar çıkmıştır. Diğer bir ifadeyle 18-25 yaş arasındaki nüfusun neredeyse üçte biri işsiz olarak kaydedilmiştir. Bu oranın bu kadar yüksek olmasının nedenlerinin başında yüksek eğitilmiş genç nüfusun KKTC'de kendi eğitimiyle uyumlu iş bulamaması gelmektedir.

Genel olarak istihdam oranında görülen düşük seviyeye benzer şekilde, kadın istihdam oranı da %33,3 gibi oldukça düşük düzeydedir. Bu oran kırsal kesimde daha da düşüktür. Kırsal Kalkınma destekleriyle birlikte, 'Meslek Edindirme Kursları' ve 'Beceri Kursları' ile kadın istihdamı desteklenirken, bu kurslar vasıfsız ve belirli bir yaş üzerindeki nüfusun istihdam piyasasına katılmasını da sağlayabilecektir.

İstihdam oranının artırılması için ise öncelikle mesleki eğitimin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu amaç kapsamında sadece meslek liselerinin kapasitesinin artırılması yeterli olmayıp, meslek liselerine gidecek öğrencilere iş garantisi ve belirli süre çalışmak şartıyla teşvik edici burs programları uygulanmalıdır. Bu uygulamanın özellikle turizm sektörünün işgücü ihtiyacını karşılayacağı düşünülmektedir.

Ayrıca, 22 üniversitenin ve 100 binden fazla öğrencinin varlığına rağmen, üniversitelerin öğretim üyesi ihtiyacının önemli bir kısmı Türkiye başta olmak üzere diğer ülkelerden karşılanmaktadır. KKTC vatandaşlarına yönelik uygulanacak Öğretim Üyesi Yetiştirme Programıyla, bu ihtiyacın önemli bir kısmının yerel işgücünden karşılanabileceği değerlendirilmektedir.

Hedef ve Faaliyetler

Amaç 1

Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

Hedef 1: İstihdam Oranı artırılabacaktır.

- İstihdam Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanması amacıyla başlatılan çalışmalar sonuçlandırılacaktır.
- Sektör paydaşlarıyla işbirliği içerisinde iş garantili meslek edindirme ve beceri kursları düzenlenecektir.
- Pandemi sürecinde gündeme gelen sigorta prim uygulamasının İstihdam Destek Merkezi tarafından hazırlanacak bir proje kapsamında program dönemi boyunca ve program hedefleri gözetilerek devam etmesi sağlanacaktır.

Hedef 2: Meslek Liseleri ve Mesleki Eğitim özendirilecektir.

- Meslek Liselerinin altyapısı güçlendirilecektir.
- Meslek Liselerinde okuyan öğrencilere belirli bir süre eğitim aldığı sektörde çalışmak kaydıyla burs verilmesi uygulamasına geçilecektir.
- İşletmelerin işgücü ihtiyacını karşılamaya yönelik sertifikalı eğitim programları başlatılacaktır.

Hedef 3: Vasıflı işgücünü ülkede tutmak amacıyla programlar uygulanacaktır.

- Üniversitelerde çalışan KKTC vatandaşı öğretim üyesi sayısını artırmak amacıyla Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı hayata geçirilecektir.
- Yükseköğrenim amaçlı yurtdışına gidenler başta olmak üzere KKTC vatandaşı gençlerin KKTC'de hızlıca iş yaşamına entegre olmasını sağlamak üzere bir program hazırlanacaktır.

Amaç 1

Hedef Göstergeler

Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

-
- İstihdam Oranı %60'a çıkarılacaktır.
  - İşsizlik Oranı %8'e indirilecektir.
  - Üniversitelerde KKTC vatandaşı öğretim üyesi sayısı iki katına çıkarılacaktır.
  - Her yıl Meslek Lisesine giden 500 öğrenciye burs verilecektir.
  - Yurtdışındaki KKTC vatandaşı gençlerin iş yaşamına kolay entegre olmasını sağlayacak program uygulamaya sokulacaktır.

Amaç 1

ETKİN YÖNETİM GÜÇLÜ TOPLUM

Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

Sosyal Kalkınma Yoluyla Gelir Dağılımında Adaletin Sağlanması ve Toplumsal Refah Düzeyinin Yükseltilmesi

Mevcut Durum Analizi

Sosyal koruma sistemleri, toplumun dezavantajlı kesimlerini özellikle ekonomik kriz zamanları dahil olağanüstü dönemlerde korumak için önemli bir dengeleme aracıdır. Ancak, KKTC bütçesinden sosyal yardımlar için ayrılan tutarlar oldukça düşüktür. Yapılan yardım miktarları ise oldukça yetersizdir. Daha ilginç bir durum ise bütçeden sosyal yardım alan engelli sayısı muhtaç ve yoksulluk yardımı alan sayısından fazladır. Bu durum uygulamada bazı problemlerin olduğunu göstermektedir. Diğer yandan ise bu kadar engelli yardımına rağmen gerek kamuda gerekse özel sektörde engelli istihdamına yönelik gerekli adımlar da atılmamıştır.

Ekonomik olanakları daha sınırlı olan kırsal bölgelerde ekonomik aktiviteyi çeşitlendirmek ve turizm başta olmak üzere diğer ekonomik sektörlerle katkısını artırmak amacıyla kırsal kalkınma programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu programlar öncelikli olarak hibe ağırlıklı olmak üzere faiz destekli programlarla desteklenmelidir.

Ayrıca, kadın istihdam oranı ülke genelinde %33,3 gibi düşük bir düzeydedir. Bu oranın kırsal kesimlerde daha düşük olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede özellikle kadın girişimcilere yönelik mikro kredi uygulamaları hayata geçirilmelidir.

Hedef ve Faaliyetler

Amaç 1

Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

Hedef 1: Sosyal yardım ve hizmetler artırılacak ve yaygınlaştırılacaktır.

- Hane odaklı sosyal yardım uygulamasına geçilerek sosyal yardımlar artırılacaktır.
- Okul öncesi ve kreş hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.
- Engellilerin özel sektörde istihdamı teşvik edilecektir.

Hedef 2: Kalkınma I. ve II. öncelikli yöreler başta olmak üzere kırsal bölgelerin kalkınmasına öncelik verilecektir.

- 2014-2020 yıllarını kapsayan çalışma güncellenerek Kırsal Kalkınma Planları oluşturulacaktır.
- Kadın girişimcilere pozitif ayrımcılık gözetilerek Mikro Kredi programları uygulanacak, Kalkınma Bankası uygulamaları kapsamında “Kadınlara Özel Kredi Paketi” hayata geçirilecektir.
- Sektörel birlikleri sağlayacak şekilde kooperatifleşme özendirilecektir.

Hedef Göstergeler

Amaç 1

Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

- Muhtaç ve yoksullara verilen yardımlar %50 artırılacaktır.
- Kırsal Kalkınma Programı başlatılacaktır.
- Her yıl 500 kişiye mikro kredi verilecektir.

Amaç 2

KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

İş ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi

Mevcut Durum Analizi

YAGA'nın 2019 İş Yapabilirlik Raporu'na göre, KKTC 190 ekonomi içerisinde 139'uncu sırada yer almıştır. Bununla birlikte, yatırım ortamı için oldukça önemli olan İşe Başlama İşlemleri açısından ise 171'inci sıradadır. İşe başlama işlemleri 26 gün gibi uzun bir vakit almaktadır. Öte yandan, GKRY İş Yapılabilirlik sırası açısından dünyada 57'inci sırada olup, işe başlama işlemleri açısından ise 52'inci sıradadır. İşe başlama işlemleri açısından karşılaştırıldığında; benzer bir işlem KKTC'de 26 gün sürerken GKRY'de 6 gün sürmektedir.

Raporda dikkat çekici diğer bir husus, İşe Başlama İşlemleri, İzin, Lisans ve Ruhsat İşlemleri, Elektrik Temini, Mülkiyet Kaydı, Kredi Temini, Küçük Hisseli Yatırımcının Korunması ve Kontratların Bağlayıcılığı alanlarında 2014 yılından itibaren bir reform yapılmadığının not edilmesidir. Bunun sonucunda 2008 yılında KKTC'nin sırası 106'dan 139'a, İşe Başlama İşlemlerindeki sırası 73'ten 171'e gerilemiştir. Özetle, son dönemde iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesi için adım atılmamasının sonucunda KKTC'nin sıralaması az gelişmiş ülkeler kategorisine gerilemiştir.

e-Devlet projesinde ilerleme sağlanması iş ve yatırım ortamının iyileştirilmesine katkı sağlayacak olmakla birlikte, tüm mevzuatın taranarak iş ve yatırım yapmanın önündeki engellerin tespit edilip bunların kaldırılarak bürokrasinin azaltılması, uygulamaya dönük iş ve işlemlerin basitleştirilmesi KKTC'yi komşu ve gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaştıracaktır. Ayrıca, yerli ve yabancı yatırımcılarının 'Tek Durak Ofis' modeliyle, yapacakları yatırım için bir kamu kurumuna başvurarak tüm işlemleri bu kurum üzerinden yürütmesinin sağlanması önemli bir ilerleme olacaktır.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: İş ve yatırım yapmaya yönelik işlem sayıları azaltılacak ve tüm iş ve işlemler basitleştirilecektir.

- Başbakanlık bünyesinde tüm bakanlıkların, belediyelerin ve KIB-TEK'in de içinde yer alacağı, iş ve yatırım süreçlerinde karşılaşılan engel ve/veya sorunların çözümleneceği bir mekanizma oluşturulacak ve düzenli bir şekilde toplanması sağlanacaktır.
- Yatırım Ortamını İyileştirme Eylem Planı güncellenerek hayata geçirilecektir.
- YAGA bünyesinde Tek Durak Ofisi kurulacaktır.
- Ülkeye 1 milyon Euro ve üzerinde kaynak getirerek yatırım yapacak yabancıların şirket kurma işlemleri ve talep etmeleri halinde vatandaşlık işlemleri hızlandırılacaktır.
- Tüm ön izin süreçleri e-Devlet kapsamına alınarak çevrimiçi tamamlanması sağlanacaktır.
- Akredite bir gıda laboratuvarı kurulması yönünde çalışma başlatılacaktır.

Hedef 2: Standardizasyon, uygunluk değerlendirme, deney ve kalibrasyon faaliyetleri tarafsız, bağımsız, etkin ve güvenilir olarak sağlanacaktır.

- Kıbrıs Türk Standartları Enstitüsü kurulacaktır.

Hedef Göstergeler

- İş Yapabilirlik sıralamasında ilk 100'e girilecektir.
- İşe başlama işlemlerinin süresi 7 işgününe indirilecektir.

Amaç 2

KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

Kamuda Mali Disiplin Sağlanması, Hesap Verebilirliğin ve Şeffaflığın Artırılması

Mevcut Durum Analizi

2009 yılından sonra yaşanan mali krizden sonra alınan tedbirler ve Türkiye Cumhuriyeti'nin de mali katkılarıyla bütçe açığı 2018 yılına kadar neredeyse sıfırlanmış ve 2019 yılında uzun yıllardan sonra bütçe fazlası verilmiştir. Ancak, 2020 yılında ortaya çıkan pandemi mali dengeleri de olumsuz etkilemiş ve 2020 yılında bütçe açığı 540 milyon TL olmuştur. 2021 yılında bu açığın 850 milyon TL'ye yükselebileceği tahmin edilmektedir. Ortaya çıkan bu açıklar iç borçlanma ile kapatılmaya çalışılmıştır.

Bununla birlikte, KKTC bütçesinin maaş ve maaş benzeri ödeme ile cari transfer ağırlıklı olması sorunu pandemi döneminde enflasyondaki artışla birlikte ağırlaşmıştır. Öte yandan ekonomik aktivitenin azalması nedeniyle kamu gelirlerinde geçmiş dönemlerdeki performansa ulaşamamış, 2020 yılında beklenenden 167 milyon TL daha az gelir elde edilmiştir. Bu gelir kaybının 2021 yılında da devam edeceği tahmin edilmektedir.

Diğer yandan vergi sisteminin iyileştirilmesi ve kolaylaştırılmasının bu sürece önemli katkılar sağlayacağı değerlendirilmektedir. Bir yandan vergi yasalarında adalet sağlayacak, haksız rekabeti önleyecek düzenlemelere ihtiyaç duyulurken diğer yandan da örneğin KDV uygulamasının basitleştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda yürürlükteki 5 farklı KDV oranının (%0, %5, %10, %16, %20) azaltılarak, ürün ve hizmetler bazında doğru bir şekilde gruplandırılması için gerekli düzenlemeler yapılmalı, daha açık, daha kolay anlaşılır ve uygulanır KDV oranlarının yürürlüğe girmesi sağlanmalıdır. Temel mal ve hizmetlerde KDV oranında iyileştirmeler yapılırken, özellikle lüks tüketim ve hizmetlerde KDV oranlarının artırılması gerekmektedir.

Bu çerçevede, 3 yıllık dönemde alınacak mali disipline ilişkin tedbirler ve gelir artırıcı reformlarla birlikte, pandemi sonrası ekonomik büyümede beklenen ivmenin gelirlere olumlu yansısıyla 2023'ten itibaren bütçenin toparlanacağı ve 2024'te denk bütçeye ulaşılarak pandemi döneminde yapılan iç borçlanmanın ödenmeye başlayacağı beklenmektedir.

Bununla birlikte Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Yasası'nın tüm yönleriyle uygulamaya sokulması mali disiplinin yanı sıra hesap verilebilirlik ve şeffaflığın sağlanmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: Bütçe harcamalarında disiplin sağlanacaktır.

- Bir yıl önce emekli olanların yarısı kadar istihdam yapılacaktır. İstihdam yapılacak alanlar belirlenirken uzman ve teknik personel istihdamına öncelik verilecektir.
- Kamuya tüm istihdamlar Kamu Hizmeti Komisyonu marifetiyle yapılacaktır.
- Ek mesai harcamalarında saatlik asgari ücret ile uyumlu maktu ücret uygulamasına geçilecek ve her halükarda ek mesailer maaşın yarısını geçmeyecektir.
- Yaz mesaisi uygulaması kaldırılacak, kış döneminde ise kamu çalışma saatleri temel eğitim kurumlarının açılış ve kapanış saatleriyle uyumlaştırılacaktır.
- Öğretmenlere yönelik A/B öğretmen uygulamasına son verilerek öğretmenlerin ders yükünde azaltmaya gidilmeyecektir.
- Farklı adlar altında kamu bütçesi cari transfer kaleminden özel / tüzel kişiler, özerk kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerine dönük destek uygulamaları somut kriterlere bağlanacak ve yıllık bütçelerde cari transfer kaleminin en fazla bir önceki yılın enflasyon oranı kadar artabileceği bir düzenlemeye gidilecektir.
- Bütçe içi fonlar tasfiye edilecektir.
- Öğrenci taşımacılığında, mecburi taşımacılık yapılan yerler hariç, sözleşme ile taşımadan öğrenci bazlı kartlı taşıma uygulamasına ve desteğine geçilecektir.

Hedef 2: Vergiyi tabana yayacak gelir politikaları uygulanacaktır.

- Tüm vergi yasaları gözden geçirilerek vergide adaleti sağlayacak, haksız rekabeti önleyecek düzenlemeler yapılacaktır.
- E-vergi altyapısı kullanılarak teknik olarak vergi ödeme seçenekleri artırılacak ve mükellefleri vergi borcu konusunda bilgilendirecek uygulamalar hayata geçirilecektir.
- Vergi yasalarındaki indirim, istisna ve muafiyetler gözden geçirilerek vergi imtiyazlarına ilişkin bakanlar kuruluna tevdi edilen tüm yetkiler mevzuattan çıkarılacak, bu yetkilerin tamamen yasama organı tarafından kullanılması sağlanacaktır.
- İtirazlı vergilerin daha hızlı çözüme kavuşturulması için Üst İtiraz Komisyonu etkinleştirilecektir.
- KDV oranlarının ürün ve hizmetler bazında doğru bir şekilde gruplandırılması için gerekli düzenlemeler yapılacak ve daha açık, daha kolay anlaşılır ve daha kolay uygulanır KDV oranlarının yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.
- Yükseköğretim ve turizm sektörüne sağlanan istisna ve muafiyetler belirli süreler için ve belirli hedefler doğrultusunda uygulanacaktır.
- Kamu gelirlerinin tahsilatında bankaya ödeme yapılabilmesi, taksitlendirme gibi etkinliği sağlayacak hususlarda gerekli yasal düzenlemeler hayata geçirilecektir.
- Mükelleflerin vergiye uyumunu özendirecek şekilde ödemelerini zamanında yapanlara uygulanan indirimlere ilişkin düzenlemeler hayata geçirilecektir.
- Kayıt dışı ekonomiyle mücadele eylem planı güncel durum ışığında geliştirilerek uygulanacaktır.

- Özel ders veren öğretmenler ve özel sağlık hizmeti sunan doktorlar kayıt altına alınacaktır.
- Temel ürünlerde pahalılık yaratan fon ve vergiler kaldırılarak sadece sigara ve tütün ürünleri, yakıt, motorlu taşıt ve alkollü içeceklerde fon uygulamasına devam edilmesi sağlanacak, hayat pahalılığına yol açmayacak şekilde mal ve hizmetlerdeki vergiler düzenlenecektir.
- Lüks tüketimin vergilendirilmesi kapsamında kumarda oynanan para miktarından vergi alınacak ve ilgili işletmelerin kumar amaçlı olmayan malzemelerine normal KDV kuralları uygulanacaktır.
- Muhasebe Denetim Meslek Yasası onaylanacaktır.
- Vergi yükünü de hafifletecek şekilde BSİV kaldırılarak ücrete dayalı sigorta ve finans işlemlerinde standart oranlı KDV uygulamasına geçilecektir.
- Cep telefonu tüketicilerinin cep telefonuna sahip olmanın toplam maliyetinin % 20'sini aşmayacak şekilde Özel İletişim Vergisi ödemesini sağlayacak düzenlemelere gidilecek ve devletin gelir kaybını önleyici alternatif vergi seçecekleri geliştirilecektir.

Hedef 3: İş ortamını iyileştirecek şekilde vergi düzenlemelerine gidilecektir.

- Döviz cinsinden yapılacak kira sözleşmelerdeki stopaj oranı %15; TL ile yapılacak sözleşmelerdeki stopaj oranı ise %5 şeklinde düzenlenecektir.
- Yatırım indirimleri yatırımları teşvik edecek şekilde % 50'ye yükseltilecek ve maliyet bedeli şartı kaldırılacaktır.
- Enflasyon muhasebesi uygulamasına geçilecektir.
- Amortismanla bağlı ekonomik kıymetlerin katma değer vergisi bunların aktife girdiği veya kullanılmaya başlandığı vergilendirme döneminde bir defada indirim konusu yapılacaktır.
- Şirket kârlarının temettü olarak dağıtılmasını teşvik etmek üzere halka açık şirketlere yapılan uygulama özel şirketlere de aynen yansıtılacak; temettünün tüm diğer gelirlerden ayrı olarak değerlendirilip dağıtılması halinde kişi veya kurumlardan % 10 stopaj kesilecek ve kesilen stopaj kesin vergi olarak değerlendirilecektir.
- Vergi Usul Yasası gözden geçirilerek kur gelirlerinin vergilendirilmemesi sağlanacaktır.
- Vergi yasaları gözden geçirilerek serbest bölgenin tekrar ihraç (re-export) kapasitesi artacak şekilde kullanılması yoluyla küresel çevrimiçi alışveriş faaliyetleri özendirilecek, bu kapsamda lojistik sektörünün gelişmesinin önündeki engeller tespit edilerek ortadan kaldırılacaktır.

Hedef 4: Şeffaflık ve hesap verilebilirlik artırılabacaktır.

- Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Yasası tüm yönleriyle uygulamaya sokulacaktır.
- Kamu sabit sermaye yatırımlarına ilişkin karar alma süreci şeffaflaştırılarak ilgili ekonomi paydaşlarının da dahil olacağı katılımcı bir anlayışla yatırım kararları alınacak; bu yatırımların bazıları için gerekli olabilecek kamulaştırma uygulamalarında ise hakemlik müessesesi geliştirilerek süreçlerin etkin yönetimi sağlanacaktır.
- Kamu İhale Yasası, şeffaflığı, rekabet edebilirliği artıracak şekilde güncellenecektir.

Hedef Göstergeler

Amaç 2

Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

- 2024'te denk bütçeye ulaşılacaktır.
- Program dönemi boyunca istihdam sınırlamasına uyulacaktır.
- 2024'te pandemi döneminde yapılan iç borçlar ödenmeye başlayacaktır.
- Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Yasası uygulamaya geçecektir.
- 2024'te katı giderlerin bütçe içerisindeki payı % 76'dan az olacaktır.
- Kamu İhale Yasası revize edilecektir.

Amaç 2

KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

Kamunun Yönetmel Etkinlik ve Verimliliğinin Artırılması

Mevcut Durum Analizi

KKTC Anayasası gereği bakanlıklar kararname ile kurulmakta ve Daireler de tüzükle bakanlıklara bağlanmaktadır. Bu nedenle her hükümet döneminde Bakanlıklar yeniden oluşturulmakta, daireler tüzükle fonksiyonel bütünlük göz ardı edilerek bakanlıklara bağlanmaktadır. Sonuç olarak, yeni oluşturulan bakanlıkların politika uygulamaları kesintiye uğramakta ve kendilerine bağlı daireler arasında uyum ve koordinasyonu sağlamada yetersiz kalınmaktadır.

KKTC’de kamu yönetiminde genel olarak politika oluşturma, oluşturulan politikanın sürdürülmesi, planlama, koordinasyonu sağlama ve izleme-değerlendirme süreçlerinde sıkıntılar yaşanmaktadır. Başbakanlığın günümüz idari yapılanmalarıyla da uyumlu bir şekilde politika oluşturma, koordinasyon ve izleme-değerlendirme fonksiyonunun güçlendirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

KKTC’de kamu personel sisteminin temelini oluşturan 7/1979 Sayılı Kamu Görevlileri Yasası, kamu politikalarının oluşturulmasında ve halka hizmet sunumunun geliştirilmesinde yeterli etkinliği ve verimliliği sağlayamamaktadır. Topluma kaliteli hizmet sunan, değişen koşullara uyum yeteneği yüksek ve daha verimli bir kamu personel sistemi oluşturulması ve uzmanlaşmanın sağlanarak liyakatin esas alınması gerekmektedir.

Kamu işletmelerinin organizasyon yapıları, iş süreçleri ve işgücünde verimlilik seviyeleri arzu edilen düzeyde değildir. Kamu işletmelerinde verimliliğin ve etkinliğin artırılmasına yönelik yatırımlar için yerli sermayenin de katılımı ve katkılarıyla kamu-özel işbirliği modellerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Kamuda stratejik yönetimin uygulama etkinliğinin artırılması ve hesap verebilirlik anlayışının, planlamadan izleme ve değerlendirmeye kadar yönetim döngüsünün tüm aşamalarında uygulanmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: Kamu Yönetimi Reformu yapılacaktır.

- Başbakanlığın kurumsal yapısı güçlendirilecektir.
- Bakanlıkların planlama ve mali (muhasabe hariç) hizmetlerini yürütmek üzere her Bakanlıkta Planlama ve Koordinasyon Birimi kurulacaktır.
- DPÖ'nün Anayasa'da da belirtilen program ve yıllık planları yayınlaması sağlanacaktır.

Hedef 2: Kamu personel sistemi ehliyeti, liyakati, verimliliği ve performansı arttırmayı esas alan bir anlayışla yeniden yapılandırılacaktır.

- Yeni Kamu Görevlileri Yasası çıkarılacaktır.
- Kamu istihdamında uzmanlık ve kariyeri esas alan sınav sistemi getirilecektir.
- Kamuda personel tahsis sistemi yeniden düzenlenerek, Merkezi Devlet kapsamındaki kurum ve kuruluşlarda norm kadro çalışması yapılacaktır.
- Çalışma saatleri tüm yıl boyunca özel sektörle uyumlu olacak şekilde düzenlenecektir.

Hedef 3: Kamu kaynağı kullanılmadan, özel sektörün dinamizminden faydalanılarak KKTC'deki mevcut ve yapılması planlanan liman, telekomünikasyon ve enerji yatırımlarının yerli sermayenin de katılımı ve katkılarıyla Kamu-Özel İşbirliği modeliyle gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

- Gazimağusa Yük Limanı, Girne Antik Limanı ile Girne Turizm Limanının kamunun düzenleyiciliği ve denetleyiciliği altında özel sektörün işletmeciliğinde kamu-özel işbirliği modeliyle yatırım ihtiyacının karşılanması ve işletilmesi amacıyla gerekli şartnameler hızla, şeffaf bir şekilde ve ilgili ekonomik örgütlerin de mümkün olduğunca dahil edileceği katılımcı bir anlayışla hazırlanarak ihale süreçleri başlatılacaktır.
- Telekomünikasyon altyapısı ve hizmetleri işletme hakkı devri, yap-işlet devret, hisse devri modellerinden birisiyle işletilecektir.
- Hizmet kalitesinin yükseltilmesi amacıyla kamu-özel işbirliği çerçevesinde elektrik dağıtım sisteminin işletme hakkı devredilecektir.
- İçme-kullanma suyu, atıksu ve yağmur suyu işletmesi ile zirai sulama işletmesi, iki ayrı ihale ile ve su yönetimi devlet tarafından yürütülecek şekilde kamu-özel işbirliği çerçevesinde özel sektörün katılımıyla hayata geçirilecektir.
- Posta ve kargo hizmetlerinin çevrimiçi alışveriş siteleri ve diğer ticari faaliyet yürüten KKTC firmalarının gerek yurtiçi gerekse yurtdışı bağlantılı faaliyetlerini destekleyecek tarzda güçlenmesi amacıyla KKTC Posta Dairesi yeniden yapılandırılacak, söz konusu faaliyetlerin kolaylaştırılabilmesi Türkiye ile imzalanacak ticaret anlaşması kapsamında değerlendirilecektir.

Hedef 4: Politika oluşturma ve karar alma süreçlerini güçlendirmek amacıyla daha sistematik ve güvenilir veri, istatistik ve bilgi üretimi sağlanacaktır.

- İstatistiklerin düzenli ve belirli sürelerle yayınlanmasını sağlayacak olan Resmi İstatistik Programının her yıl düzenli olarak güncellenerek bu kapsamda yapılacak yeni çalışmaların somutlaştırılması sağlanacaktır.
- Ülkede yaşayan nüfusun sosyo-ekonomik yapısına ilişkin konularda bütünleşik bilgi sağlayacak bir sistemin kurulması ve düzenli olarak güncellenmesi sağlanacaktır.
- Kamu idarelerinde, iç kontrol sistemlerinin ve iç denetim uygulamalarının etkinliğini artırmaya yönelik eğitim ve danışmanlık faaliyetleri yoluyla kapasite artışı gerçekleştirilecektir.

Hedef Göstergeler

Amaç 2

Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

- Başta elektrik dağıtım, içme-kullanma suyu, zirai sulama, liman işletme ve telekomünikasyon altyapısının güçlendirilmesi işlerinin kamu-özel işbirliği yöntemiyle devri sağlanacaktır.

Amaç 2**KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU**Öncelikli Dönüşüm Alanı 4**Finans Sektörünün Kalkınmayı Destekleyecek Bir Yapıya Getirilmesi****Mevcut Durum Analizi**

KKTC’de bankaların aktif büyüklüğü GSYİH’nin yaklaşık iki katıdır. 5’i şube bankası olmak üzere 21 bankanın hizmet verdiği sektörde, bankaların rasyoları yasal sınırlar içerisinde. Tahsili Gecikmiş Alacakların kredilere oranı ise %5.41 gibi kabul edilebilir bir düzeydedir.

Kamunun özellikle kamu bankalarına geçmişten gelen borçlarının yüksekliği, sektör için finansal yük oluşturmaya devam etmektedir. Pandemi döneminde ortaya çıkan bütçe açıklarının iç borçlanma yoluyla giderilmesi, bu borçların yatırım ve sosyal destek harcamalarından ziyade cari harcamalara yönlendirilmesi kamunun ‘dışlama etkisi’ni artırmaktadır.

Pandemi döneminde Kredi Garanti Fonu destekli kredi paketlerinin özel sektörün kullanımına açılması, başlangıçta bir rahatlama yaşanmasını sağlasa da, pandeminin beklenenden uzun sürmesi ve bu süre içerisinde faizlerin neredeyse iki katına çıkması kredilerin yenileme maliyetlerini artırmıştır.

Reel sektör yatırımları için önemli olan Kalkınma Bankası kredileri, KGF kredilerinin yanında diğer bir destek enstrümanı olmuştur. Ancak, 1994 yılında kurulan ve bankacık sektörünün aldığı tahvillerin en önemli kredi verme kaynağı olan Kalkınma Bankasının, KOBİ’lere ve hizmet sektörüne daha fazla destek olacak, kredi verme süreçlerini hızlandıracak şekilde ve

en önemlisi banka yönetiminin daha katılımcı, liyakat esaslı ve siyasi etkilerden uzak biçimde yeniden yapılandırılması pandemi sonrasında Bankanın fonksiyonunu artıracaktır.

Ayrıca, Bankanın yüksek tahsili geçmiş alacaklarının tahsilinin hızlandırılması veya bu alacakların tasfiye edilmesi Bankanın sektöre vereceği kredi miktarını da artıracaktır. Bu kapsamda Kalkınma Bankasının yeniden yapılandırılarak karar mekanizmasının siyasi otoriteden bağımsız bir yapıya kavuşturulması, bilhassa faiz destekli banka faaliyetlerinin teşvik sistemiyle ilişkilendirilmesi, nakit akışına / bilançoya dayalı kredi sistemine geçilerek bankanın kendi kaynaklarıyla sürdürülebilir bir yapıda faaliyetlerini yürütmesi gerekmektedir.

Bankacılık sektörünün güçlü yapısına rağmen kredi mevduat oranının 2020 yılında %68 gibi düşük oranda olması tasarrufların yeterince yatırıma dönüşmediğini göstermektedir. Dolayısıyla, pandemi sonrasında kamunun dışlama etkisinin asgariye indirilmesi, Kalkınma Bankasının reel sektöre daha fazla destek olmasının sağlanması, KGF başta olmak üzere kamunun finansal maliyetleri azaltacak faiz desteği ve hibe gibi araçları kullanması, ekonominin ihtiyaç duyduğu kaynağa uygun finansmanla ulaşmasını ve ekonomideki tasarruf fazlasının yatırıma dönüşmesini sağlayacaktır.

Hedef ve Faaliyetler

Amaç 2

Öncelikli Dönüşüm Alanı 4

Hedef 1: Reel Sektöre uygun maliyetli kredi imkânları sağlanacaktır.

- KGF uygulamasına devam edilecektir.
- Bankalar aracılığıyla faiz destekli krediler ve hibe programları uygulanacaktır.

Hedef 2: Finans Sektörünün Kurumsal Yapısı güçlendirilecektir.

- Kamunun finans sektörüne olan geçmiş borçları ödenecek ve mali disiplin sağlanarak kamunun DİBS ihaleleri ile yapacağı iç borçlanmaların vadesinde ödenmesi sağlanacaktır.
- Kalkınma Bankası, KOBİ'lere ve hizmet sektörüne daha fazla destek verecek, kendi kaynaklarıyla hizmetlerini sürdürecektir, yönetimi profesyonelleşmeyi sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.
- Bankacılık sektörü başta olmak üzere yoğun yabancı para riski taşıyan işletmelere bilançolarını kur değişimlerinin verdiği zararlara karşı güçlü kılmaları ve özvarlıklarını koruyabilmeleri amacıyla vergi yasalarında gerekli düzenlemelere gidilecektir.

Amaç 2

Hedef Göstergeler

Öncelikli Dönüşüm Alanı 4

- Kredi Mevduat oranı %75'e yükseltilecektir.
- Kamunun sektöre olan borçları kapatılacak ve Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) ihaleleri ile yapılacak iç borçlanmalarının vadesinde ödenmesi hususunda hassasiyet sergilenecektir.

Amaç 2

KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

Öncelikli Dönüşüm Alanı 5

Mahkemelerin İşlerliğinin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum Analizi

Ekonominin sağlıklı biçimde büyümesi, ticaretin gelişmesi, yatırımların cazip ve güvenli kullanılmasını sağlayacak gerekli koşullardan biri de adalet dağıtma ve ihtilaf sonuçlandırma işlerinin etkin ve düzenli olmasıdır. Koşulların oluşturulması için KKTC Hükümeti Yüksek Adliye Kurulu ile istişare ederek ortaya çıkan ihtiyaçları giderici tedbirleri almalıdır. Bu amaçla adli idarenin işlerliğinin daha da güçlendirilmesi için gerekli çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Yargı hizmetleriyle ilgili giderler, genel bütçe içerisinde mahkemelere ayrılan yıllık kalemlerden karşılanmaktadır. Bu, ancak personel giderlerini ve rutin hizmetleri karşılamaktadır. Mahkemelerin çağdaş seviyede hizmet verebilmesi için altyapı, donanım ve fiziki imkânlarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: Yargının kurumsal kapasitesi (kadro, bina ve donanım dâhil) gözden geçirilecektir.

- Yargıda mahkemelerin işlerliğinin artırılmasını sağlayacak tedbirlerin tespiti için mevcut durum ve ihtiyaç analizi yapılacaktır.
- Hakemlik müessesesinin geliştirilmesine yönelik ekonomik örgütlerin de dahil olacağı şekilde çalışma başlatılacaktır.

Hedef 2: İcra-iflas işlemlerini hızlandıracak yasal ve idari tedbirler alınacaktır.

- İcra-iflas işlemlerine ilişkin usuller basitleştirilecek ve ulaşılamayan kişilere basın-ilan yoluyla tebligat uygulaması genel kural olacak, tebligatların özel firmalarca da yapılabileceği bir düzenlemeye gidilecektir.
- İpotekli malların satışına ilişkin tapu ve diğer işlemler hızlandırılacaktır.

Hedef 3: Çek davalarını hızlandıracak yasal ve idari tedbirler alınacaktır.

- Çek davalarının mahkemede görüşülmeksizin anında gereğinin yapılmasını sağlayacak şekilde ilamsız icra takibine imkan sağlayacak yasal düzenlemeye gidilecektir.

Hedef Göstergeler

- Mevcut durum ve ihtiyaç analizi yapılacaktır.
- Çeklerle ilgili ilamsız icra takibi yapılabiecektir.

Amaç 3

DİJİTAL DÖNÜŞÜM, KATMA DEĞER YÜKSEK ÜRETİM

Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

Bilgi Toplumuna Dönüşüm Sürecinde E-Devlet Kapasitesinin Artırılması

Mevcut Durum Analizi

“Bilişim Adası” vizyonu ile önemli bir katma değer elde etmeye çalışan KKTC için dijital dönüşüm önem arz etmektedir. Nitekim e-KKTC Program çalışmaları, 2012 yılında başlatılmış ve bugüne kadar önemli aşamalar kaydetmiştir. Bu kapsamda; KKTC’de Kamu Sertifikasyon Merkezi (KSM) hizmete açılmış, e-Kimlik, e-Yazışma, e-Nüfus ve Mekânsal Adres Kayıt Sistemi Projeleri uygulamaya geçmiştir. e-Devlet Kapısı, e-Gümrük, e-Tüzel, Kamu Yönetim, e-MEB, e-Sağlık, e-Sigorta Projelerinin de program dönemi içerisinde hayata geçmesi beklenmektedir.

Dünyada dijitalleşme COVID-19 krizi ile birlikte daha da ivme kazanmaktadır. Dijital dönüşüme uygun hukuki altyapının düzenlenmesi, fiziki altyapının geliştirilmesi, otomasyon ve blockchain gibi teknolojilerin verimliliği ve üretim sürecinin dayanıklılığını artırmak devlet tarafından teşvik edilmesi gereken alanlar olarak görülmektedir. Bu durum aynı zamanda, gelişen teknolojileri kullanabilme ve üretebilme bakımından yetkin iş gücünün yetiştirilmesi için mesleki eğitim politikalarının güçlendirilmesini de gerektirmektedir.

Katma değeri yüksek sektörler giderek daha fazla yüksek teknoloji ihtiva etmektedir. Bu bağlamda, teşvikleri ve yatırımları emek-yoğun sektörlerle kısıtlamayıp teknoloji-yoğun sektörlere yatırım çekmeyi hedefleyen atılımlarda bulunmak, orta ve uzun vadede birçok makroekonomik göstergenin iyileşmesi için fırsat olacaktır.

Dijitalleşmenin desteklenmesi, genç ve eğitimli nüfusun girişimcilikleriyle ekonomik fırsatlardan istifade edebilmeleri bakımından da faydalı olacaktır. Bu bağlamda dijitale dayalı ve katma değeri yüksek iş modellerinin yaygınlık kazanabilmesi için politika çerçevesi gözden geçirilmeli ve gerek uluslararası gerek yerli yatırımcıların bu alanlara kolaylıkla yatırım yapmalarını sağlayacak adımlar atılmalıdır.

KKTC'nin yapısal dönüşümü de yine e-Devlet Programı ile mümkün olacaktır. e-Devlet Programı ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından bilgiyi oluşturma ve derleme imkânı yakalanacak, ayrıca oluşturulan bilginin paylaşım ve kullanımı söz konusu olabilecektir. Kamu kurum ve kuruluşlarının sahip olduğu/olacağı bilgilerin sayısal ortamlara aktarılması ile kamu kurum ve kuruluşları arasındaki veri iletişimi verimli hale gelecektir. Kamu kuruluşlarının otomasyonu ile vatandaşa daha hızlı şekilde, doğru bilgi ve hizmet vermeleri sağlanacaktır. Kamu kurumlarında çalışan personelin verimliliği artacak ve bu durum kamunun küçülmesine de hizmet edecektir. Kamu hizmetlerinin verimliliğinin denetimi daha etkin olarak sağlanacaktır. E-Devlet Programı; eğitim ve sağlık politikalarının daha etkin ve planlı bir şekilde yapılması, gümrük ve vergi açısından kayıt dışılığın önlenmesinde de kritik öneme haizdir. KKTC e-Devlet Programı ile genel olarak kamu yönetiminin daha etkin, verimli ve denetlenebilir olması sağlanacaktır.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: e-Devlet hizmet sunumunda ihtiyaç duyulan temel bilgi sistemleri ile ortak altyapı, hizmet ve standartların geliştirilmesine devam edilecek, kurumsal bilgi sistemleri sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulacaktır.

- e-Devlet Kurumsal Mimarisi oluşturularak kamu kurumlarında yaygınlaştırılacaktır.
- e-Gümrük ve e-Sağlık Projesi tamamlanacaktır.
- Kamu Entegre Veri Merkezi Projesi tamamlanacaktır.
- Belediyeler de e-KKTC Programına dahil edilecektir.
- Kamu bilgi sistemlerinde veri standardizasyonu sağlanacak, kurumlar arası veri paylaşımının önündeki engelleri kaldırmaya yönelik düzenlemeler yapılacaktır.

Hedef 2: Uluslararası teknolojik eğilim ve gelişmeler takip edilerek kamu kurumlarının dijital dönüşüm sürecini yönetme kapasiteleri geliştirilecek, kamu-özel-üniversite işbirliği ile katma değeri yüksek istihdam ve iş modelleri yaygınlaştırılacaktır.

- Kamuda bilgi işlem birimleri güçlendirilecek ve kurumlarda bilişim uzmanı istihdam edilecektir.
- Bilgi teknolojileri alanında kariyer sahibi olmak isteyen gençlere yönelik bilişim projeleri hazırlama ve yönetme kapasitelerini artıracak eğitimler verilecektir.
- KKTC e-Devlet Programına KKTC üniversitelerinde okumuş ve bilişim alanında eğitim almış gençlerin dahil edilmesi sağlanacaktır.

Hedef Göstergeler

Amaç 3

Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

- e-Devlet kapsamındaki tüm projeler tamamlanacaktır.
- Başta ilçe belediyeleri olmak üzere 28 belediyenin uygun hizmetleri e-Devlet Programına dahil edilecektir.
- Kurumlarda bilişim uzmanı istihdam edilecektir.

Amaç 3

DIJİTAL DÖNÜŞÜM, KATMA DEĞER YÜKSEK ÜRETİMÖncelikli Dönüşüm Alanı 2**Mal ve Hizmet Üretimi Altyapısının Güçlendirilmesi ve Dış Ticaret İşlemlerin Kolaylaştırılması****Mevcut Durum Analizi**

Sanayi Sektörü 2018 ve 2019 yıllarında sırasıyla %12,4 ve %14,7 ile çarpıcı şekilde küçülmüştür. Sanayi sektörünün alt dağılımında yer alan imalat sanayisinde küçülme yine sırasıyla %16,2 ve %20,2 ile daha da çarpıcıdır. 2019 yılında imalat sanayi beşte bir küçülmüştür. Bu daralmanın sonucunda 2017 yılında %9,7 olan sanayinin GSYİH içerisindeki payı 2019 yılında %7,8'e düşerek 1977 yılından itibaren en düşük seviyesine gerilemiştir.

Dış ticaretin de içerisinde yer aldığı Toptan ve Perakende Ticaret ise 2018 yılında değişmeden kalırken, 2019 yılında %4,9 küçülmüştür. Dolayısıyla, pandemi öncesinde bile sanayi ve ticaret sektörlerinde sorunlu bir dönem yaşandığı, pandemi döneminde ise bu sektörlerdeki sorunların arttığı görülmüştür.

Pandemi sonrası dönemde, tedarik zincirini kuvvetlendiren, iç talebi azami olarak karşılayacak, avantajlı olunan ürünlerde ihracatı artıracak, sektörel planlamayı içerecek ve bölgesel özellikleri dikkate alacak politikalar oluşturmak gerekmektedir.

Mal ve hizmet üretiminin geliştirilmesi için kamu tarafından sağlanan teşvik, sübvansiyon ve diğer kolaylıklar oldukça önemlidir. KKTC’de teşvik ve sübvansiyon konusunda birçok mevzuat ve mükerrer uygulamalar bulunmakta, bunlar birden fazla kurum tarafından yürütülmektedir. Bu nedenle, bütüncül ve tek bir kurum tarafından yönetilen teşvik uygulamalarına ihtiyaç duyulmaktadır.

OSB altyapılarının yeterli olmadığı ve yer tahsislerinin siyasi etkilerle gerçekleştirildiği görülmektedir. OSB yönetimlerinin belediyelerle işbirliği içerisinde OSB’de faaliyet gösteren firmaların katılımıyla tasarlanmaması OSB’lerin hizmet kapasitesini düşürmektedir.

KOBİGEM’in işletmelere rehberlik edecek ve uygun finansman imkânları oluşturabilecek şekilde kapasitesinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: Tedarik zincirini kuvvetlendiren, iç talebi azami olarak karşılayacak, avantajlı olunan ürünlerde ihracatı artıracak, sektörel planlamayı içerecek ve bölgesel özellikleri dikkate alacak stratejik planlamalar hayata geçirilecektir.

- 2017-2021 yılları için hazırlanan Sanayi Strateji Belgesi günün koşullarına göre güncellenerek hayata geçirilecektir.

Hedef 2: Bütüncül bir teşvik sistemi oluşturulacaktır.

- Teşviklerle ilgili bütün süreçler DPÖ tarafından yürütülecektir.
- Tek bir teşvik mevzuatı yürürlüğe konulacaktır.

Hedef 3: OSB'ler katılımcı bir anlayışla yönetilecektir.

- OSB'lerin KTTO ve ilgili tüm diğer paydaşların da katılımıyla oluşturulacak yönetimlerle kendi kendini yönetmesi ilkesi ışığında OSB Yasası güncellenecek ve yerel yönetimler reformu kapsamında yapılacak düzenlemelerle bu uygulama desteklenecektir.
- Mevcut OSB'lerin altyapı eksiklikleri ve Güvercinlik OSB'nin yapımı tamamlanacaktır.

Hedef 4: KOBİGEM'in kurumsal kapasitesi geliştirilecektir.

- KOBİGEM'in hukuki altyapısı oluşturulacak ve personel yapısı güçlendirilecektir.

Hedef Göstergeler

Amaç 3

Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

- OSB Yasası yürürlüğe girecektir.
- Teşvik Yasası yürürlüğe girecektir.
- Program dönemi sonunda ihracat 155 milyon dolara ulaşacaktır. (%50 artacaktır)
- Sanayi sektörünün GSYİH içerisindeki payı %9'un üzerine çıkacaktır.

Amaç 4

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE SAĞLIKLI TOPLUM

Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

Sağlık Altyapısının Güçlendirilmesi ve Sağlık Hizmet Kalitesinin Artırılması

Mevcut Durum Analizi

Pandemi dönemini, sağlık sistemi ve sağlık altyapısı güçlü olan ülkeler daha rahat geçirmektedir. Bu süreçte Türkiye tarafından 100 yataklı acil durum hastanesinin yapılarak hizmete açılması salgınla mücadeleyi kolaylaştırmıştır. Önümüzdeki dönemde Lefkoşa'ya 500 yataklı bir hastane daha yapılacak olması ve Girne'de yeni bir hastane yapılması sağlık altyapısını daha da güçlendirecektir.

Sağlık altyapısındaki bu olumlu gelişmelerle birlikte sağlık hizmet kalitesinin artırılması ve yaygınlaştırılması konusunda ilerleme sağlanması gerekmektedir. Özellikle, pandemi sonrası turizm ve yükseköğretim sektörüne yönelecek talep üzerinde sağlık sistemi de belirleyici olacaktır. Diğer bir deyişle ülkeye gelecek turist, öğrenci ve batı ülkelerinden gelecek belirli bir yaşın üzerindeki insanlar sağlık altyapısının ve hizmetlerinin yeterliliğine daha fazla dikkat edecektir. Bu nedenle, ülkedeki tüm nüfusu, turistleri ve öğrencileri de kapsayacak genel sağlık sigorta sisteminin kurulması ve bu sistemde sadece kamu hastanelerinin değil belirlenen kurallar çerçevesinde özel hastanelerin de hizmet sunumunda bulunması gerekmektedir.

Hedef ve Faaliyetler

Amaç 4
Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

Hedef 1: Sağlık Altyapısı Güçlendirilecektir.

- Lefkoşa'daki 500 yataklı hastane ile Girne ve Güzelyurt'taki hastanelerin yapımı tamamlanacaktır.

Hedef 2: Sağlık Hizmetleri Yaygınlaştırılacaktır.

- Ülkedeki tüm nüfusu, turistleri ve öğrencileri kapsayacak genel sağlık sigortası uygulamasına geçilecektir.
- Genel Sağlık Sigortası kapsamındakilerin belirlenen kurallar (ilave katkı gibi) çerçevesinde özel hastanelerden hizmet alması sağlanacaktır.

Hedef Göstergeler

Amaç 4
Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

- Hastaneler tamamlanacaktır.
- Genel Sağlık Sigortası sistemine geçilecektir.
- Özel sağlık harcamaları %50 azaltılacaktır.

Amaç 4

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE SAĞLIKLI TOPLUM

Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

Tüm Su Kaynaklarının Ekonomik Katma Değeri Artıracak Şekilde Verimli Kullanılması

Mevcut Durum Analizi

KKTC’de yerel su kaynaklarının tamamı aküfer ve yeraltı sularından oluşmaktadır. 2015 yılında Türkiye’den Boruyla Su Getirme Projesi ile KKTC’nin 50 yıllık içme ve kullanma su ihtiyacı karşılanmıştır. Türkiye’den gelen su neredeyse ülkenin tamamında içme ve kullanma amaçlı değerlendirilebilmektedir. Ancak iki ülke arasında imzalanan Su Temini ve Yönetimine İlişkin Hükümetler Arası Anlaşmada da yer alan ‘Bütünlüklü Su Yönetimi’ henüz hayata geçirilememiştir. Dolayısıyla, içme ve kullanma suyu açısından yeterli kaynağa sahip olunmasına rağmen kanalizasyon ve atıksu altyapısı bakımından oldukça zayıf bir durum söz konusudur. Özellikle, turizm kenti olan Girne, gerekli yatırımlar yapılmaz ise atıksular nedeniyle giderek artan çevre sorunlarıyla karşılaşacaktır.

Öte yandan, Türkiye’den gelen su henüz tarımsal amaçlı kullanılamamaktadır. Altyapı yatırımları hızlı bir şekilde tamamlanmaya çalışılsa da, sulama yapılması planlanan Güzelyurt ve Mesarya bölgesinde tarımsal üretim planlaması hazırlanmamıştır. Sadece Türkiye’den gelen su ile sulanacak alanlar değil tüm tarımsal alanlara yönelik bir planlama yaparak, katma değeri en yüksek ürünlere yönelmek gerekmektedir.

Hedef ve Faaliyetler

Amaç 4
Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

Hedef 1: İçme ve kullanma suyu gerekli yatırımlar yapılarak en verimli şekilde kullanılacaktır.

- İçme suyundaki hatlar yenilenerek kayıp-kaçak oranı düşürülecektir.
- Kamu Özel İşbirliği modeli de kullanılarak kanalizasyon altyapısı ve ihtiyaç duyulan atıksu arıtma tesisleri tamamlanacaktır.

Hedef 2: Türkiye'den gelen suyun tarımda kullanılması sağlanacaktır.

- Güzelyurt ve Mesarya sulama projesi tamamlanacaktır.
- Türkiye'den gelen su dahil sulu tarım yapılacak tüm alanlarda üretilecek ürünleri belirleyen bitki deseni çalışması güncellenerek hayata geçirilecektir.

Hedef Göstergeler

Amaç 4
Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

- Kayıp-kaçak oranı %10'u geçmeyecektir.
- Tüm ilçelerde atıksu tesisleri tamamlanacaktır.
- Mesarya'da Türkiye'den gelen su zirai amaçlı kullanılacaktır.

Amaç 4

SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE SAĞLIKLI TOPLUM

Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

Sıfır Atık Uygulamalarının Yeşil Ekonomi ve Sürdürülebilir Çevre Bakış Açısıyla Yaygınlaştırılması

Mevcut Durum Analizi

KKTC’de katı atık yönetim uygulamalarının iyileştirilmesine yönelik devam eden reform, yatırım ve eylemler için istikrarlı bir çerçeve sunulmasını ve yerel atık yönetimi uygulamalarının Avrupa Birliği norm ve standartlarına kademeli olarak uyumlaştırılmasını sağlamak amacıyla bir Entegre Katı Atık Yönetim Planı hazırlanmıştır. Bu plan 2021-2041 yılları arasındaki 20 yıllık dönemi kapsamaktadır. Planda atık yönetimi altyapısına yönelik talep tahminleri yapılmıştır. Eylem Planı, planın birinci uygulama döneminde uygulanacak kısa dönem tedbirlerini belirtmektedir. Uygulamaya geçişten birkaç yıl sonrası için bir gözden geçirme noktası öngörülmüştür. Entegre Katı Atık Yönetim Planı, KKTC’nin tümünü kapsamaktadır. Planın genel amacı, atık yönetimi hizmetlerinin kalite ve etkinliğini artırarak çevre kalitesini korumak ve geliştirmektir.

Hedef ve Faaliyetler

Amaç 4
Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

Hedef 1: Sıfır atık uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.

- Sıfır atık uygulamaları kapsamında Eylül 2020’de yayınlanan KKTC Entegre Katı Atık Yönetim Planı uyarınca geri dönüşüm ve geri kazanım hedefleri doğrultusundaki projeler desteklenecektir.

Hedef Göstergeler

Amaç 4
Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

- Sıfır atık uygulamaları raporu yayınlanacaktır.

Amaç 5

SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME

Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

Yükseköğretim Sektörünün Ekonomiye Katkısının Artırılması

Mevcut Durum Analizi

Turizm sektörüyle birlikte KKTC ekonomisine en çok katkı veren sektör yükseköğretimdir. 2010-2011 eğitim-öğretim döneminde 43 bin olan öğrenci sayısı son 10 yılda yaklaşık 1,5 katı aşarak 100 bini geçmiştir. Bu artıştaki esas faktör üçüncü ülkelerden ve Türkiye'den gelen öğrenci sayısındaki artış olmuştur. 2010 yılında KKTC vatandaşı öğrencilerin oranı %32,3 iken bu oran 2020-2021 öğretim yılında %12'ye düşmüştür. Dolayısıyla üniversitelerde öğrenim gören yurtdışından gelen öğrencilerin oranı %88 gibi yüksek bir orandır.

Öğrenci sayısındaki artış üniversite sayısına da yansımış, 2010 yılında 6 olan üniversite sayısı son öğretim yılında 21'e yükselmiştir.

2019 yılında Bakanlar Kurulu tarafından Yükseköğretim Strateji Belgesi ve Eylem Planının kabul edilip yayınlanması, politika oluşturma açısından önemli bir adım olmakla birlikte, söz konusu Strateji Belgesi ve Eylem Planı'nda özellikle kurumsallaşmaya yönelik hedefler gerçekleştirilememiş, pandemi sürecinde birçok alanda olduğu gibi eğitim sektöründe de dijitalleşmenin artmasının getirdiği yeni koşullar, uygulanabilir ve güncellenmiş yeni bir strateji ve eylem planına ihtiyacı artırmıştır.

Yükseköğretime ilişkin görev, yetki ve sorumlulukları net bir şekilde ortaya koyacak, YÖDAK'ın kurumsal, yasal ve denetim kapasitesini artıracak, Bakanlıktaki ilgili birimin politika oluşturma ve sektör ile diğer kurumlar arasında koordinasyon sağlama fonksiyonunu güçlendirecek yönetim reformuna ihtiyaç duyulmaktadır.

Diğer yandan, öğrenci sayısında ulaşılan başarı düzeyinin, eğitim kalitesi ile pekiştirilmesi gerekmekte olup, bu kapsamda üniversitelerin uygulayacağı eğitim ve öğretim standartlarının belirlenmesi ve bu standartların YÖDAK ve Bakanlık tarafından YÖK'ten de destek alarak denetlenmesi gerekmektedir.

Bologna süreci başta olmak üzere uluslararası akreditasyonlara üyeliğin artırılması, yurtdışından daha fazla ve daha kaliteli öğrenci gelmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca, KKTC vatandaşı öğrencilerin merkezi bir sınavla üniversitelere alınmasının sağlanması kaliteyi artıracığı gibi mevcut sistemin çok sayıda üniversite mezunu ortaya çıkarması nedeniyle işgücü piyasasında oluşan uyumsuzlukların azalmasına katkı yapacaktır.

Şeffaflık ve hesap verilebilirliği sağlamak amacıyla, öğretim üyesi, öğrenci ve mali verilere ilişkin bilgilerin yeknesak, düzenli ve izlenebilir şekilde kayıt altına alınması gerekmektedir.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: Orta ve uzun vadeli amaç ve hedeflerin yer aldığı, kurumsal kapasitenin artırılacağı ve pandemi sonrasında eğitimde dijitalleşmeyi sağlayacak şekilde Strateji Belgesi güncellenecektir.

- Pandemi ile birlikte yükseköğretimde gündeme gelen teknoloji kullanımı ve benzeri hususlar da göz önünde bulundurularak Yükseköğretim Strateji Belgesi geliştirilecektir.

Hedef 2: YÖDAK, üniversiteleri etkin bir şekilde denetleyecek, eğitim kalitesi ile ilgili kuralları koyacak ve uygulamaları takip edecek bir kurumsal yapıya kavuşturulacaktır.

- İlgili paydaşlarla da istişare edilerek yeni YÖDAK yasası hazırlanacaktır.

Hedef 3: Milli Eğitim Bakanlığının yükseköğretimle ilgili politika oluşturma ve koordinasyon kapasitesi artırılacaktır.

- Milli Eğitime bağlı Yükseköğretim Müsteşarlığı kurulacaktır.

Hedef 4: Eğitimde kaliteyi artıracak düzenlemeler yapılacaktır.

- Bilimsel yayınların teşvik edilmesine ilişkin tüm üniversitelerde uygulanacak kurallar ve destekler belirlenecektir.
- Öğretim üyelerinin iş yükü (azami ders sayısı, danışman öğrenci sayısı, idari görevler vb.) belirlenecektir.

- Öğretim üyelerinin özlük haklarına ilişkin asgari uygulanacak kurallar ve gerekli teminatlar belirlenecektir.
- Üniversitelerin Bologna Sürecine uyumu sağlanacaktır.
- Uluslararası kurumlara akreditasyonlar teşvik edilecek ve artırılacaktır.
- KKTC vatandaşı öğrenciler yapılacak merkezi bir sınavla üniversitelere alınacaktır.

Hedef 5: Şeffaflık ve hesap verilebilirliği sağlayacak, öğretim üyesi, öğrenci ve mali bilgilerin yer aldığı merkezi bir veri sistemi oluşturulacaktır.

- Hedefle uyumlu yazılım programı hayata geçirilecektir.

Hedef 6: Öğrenci memnuniyetini artıracak uygulamalar hayata geçirilecektir.

- Öğrencilerin sorunları ve talepleriyle ilgilenecek, memnuniyetini ölçmeye yönelik çalışmalar yapacak, barınma, abonelik gibi konularda kolaylık sağlayacak, Bakanlık, YÖDAK, Üniversiteler, belediyeler ve ticari hizmetleri temsilen KTTO'nun içerisinde yer aldığı bir kurul oluşturulacaktır.

Hedef Göstergeler

Amaç 5

Öncelikli Dönüşüm Alanı 1

- Güncel Yükseköğretim Strateji Belgesi yayınlanacaktır.
- Yeni YÖDAK yasası yürürlüğe konulacaktır.

Amaç 5

SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME

Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

Enerji Maliyetinin Düşürülmesi, Arz Güvenliği ve Enerji Verimliliğinin Sağlanması

Mevcut Durum Analizi

Küçük bir ada ülkesi olan ve doğal kaynağa sahip olmayan KKTC’de, özel sektörün rekabet edebilirliğinin önündeki engellerin başında enerji maliyetlerinin yüksekliği gelmektedir. Elektrik üretiminde sınırlı güneş enerjisi kullanımı hariç fuel-oil kullanılmaktadır. Küresel petrol fiyatlarındaki dalgalanma ve dövizde yukarı yönlü hareketlenmeler elektrik fiyatları üzerinde sürekli baskı oluşturmaktadır. Ayrıca, fuel-oil ile yapılan elektrik üretiminin olumsuz çevre etkileri, KKTC’nin doğal güzellikleri ve özellikle turizm sektörü için tehdit oluşturmaktadır.

Mevcut durumda KKTC’de 409 MW (261 MW KIB-TEK’e, 148 MW AKSA) kurulu kapasite bulunmaktadır. Pandemi öncesinde mevcut kapasitenin elektrik tüketimin pik yaptığı dönemlerde yeterli olmadığı ve enerji kapasitesinin artırılmasına ihtiyaç duyulduğu bilinmektedir. Ancak, pandemi nedeniyle ekonominin yavaşlamasıyla elektrik üretimindeki azalma (2020 yılında bir önceki yıla göre %11,5 azalmıştır) yatırım ihtiyacının ötelenmesine neden olmuştur. Ancak, AKSA ile yapılan sözleşmesinin 2024 yılında sona ermesi ve 2025 yılında KIB-TEK’e ait 120 MW’lık kapasitenin ömrünü tamamlayacak olması kısa vadede üretim planlamasına olan ihtiyacı artırmaktadır.

1975 yılında kurulan KIB-TEK'in, yasal ve kurumsal altyapısı çok fazla değişmeden günümüze kadar gelmiştir. KIB-TEK, iletim ve dağıtımda tek başına söz sahibi iken üretimin bir kısmını özel sektör ile paylaşmaktadır. KIB-TEK'in doğal tekel durumu, şeffaflık ve hesap verilebilirlik konusunda aksamalara yol açtığı gibi, neredeyse bütün ülkelerde tüm tüketicilerin bildiği, üretim, iletim ve dağıtım maliyetleri KKTC'de bilinmemektedir. Öte yandan, Ekonomi ve Enerji Bakanlığında, enerjiye ilişkin bir daire ve enerji uzmanı bulunmadığı ve Doğu Akdeniz'deki hidrokarbon kaynaklarına ilişkin gelişmeler de dikkate alındığında enerji politikalarında belirleyici olacak bir kurumsal yapıya ve KIB-TEK'in yeniden yapılandırılmasına ihtiyaç duyulduğu değerlendirilmektedir.

Yenilenebilir enerji kaynakları, özellikle güneş enerjisi konusunda önemli bir avantaja sahip KKTC'de, ölçek dezavantajı, altyapı eksiklikleri ve yeterli teşvik olmaması nedeniyle, güneş enerjisi kapasitesi yeterince artırılamamıştır. Son zamanlarda otomotiv firmaları elektrikli araba üretimine ilişkin ciddi yatırımlar yapmakta, birçok ülke elektrikli araba kullanımına ilişkin altyapı yatırımlarına ağırlık vermekte ve bu arabaların kullanımı teşvik edilmektedir. KKTC'de ise elektrikli araba kullanımına ilişkin gerekli altyapıların hazırlanması ve bu arabaların kullanılmasının teşvik edilmesi konusunda henüz bir ilerleme bulunmamaktadır. Elektrikli araç kullanımının yaygınlaşması en önemli ithal kalemlerinden biri olan akaryakıt ithalatını da azaltacaktır. Enerji verimliliği konusunda ise 2016 yılında bir Strateji Belgesi yürürlüğe girmesine rağmen, bir ilerleme sağlanamamıştır.

Uluslararası Enerji Ajansının enerji güvenliğini 'enerji kaynaklarına kesintisiz ve uygun fiyatlarla erişim' olarak tanımladığı dikkate alındığında önümüzdeki dönemde hem üretim kapasitesinin artırılması hem de maliyetleri azaltacak adımlar atılması oldukça önemlidir. Ayrıca, uzun süredir gündemde olmasına ve Türkiye ile gerekli anlaşmalar imzalanmasına rağmen Türkiye'den kabloyla elektrik getirilmesi projesinde de yeterli ilerleme sağlanamamıştır. Kabloyla elektriğin getirilmesi arz çeşitliliğine imkân sağlayacağı gibi elektrik fiyatlarının düşmesini ve yenilenebilir enerji kapasitesinin artmasını da destekleyecektir.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: Kamuda enerji politikası oluşturulmasına yönelik kurumsal yeniden yapılandırma gerçekleştirilecektir.

- Politika oluşturma kapasitesine sahip Enerji Dairesi kurulacaktır.
- Sektörel düzenlemelerin etkin şekilde yürütülmesini sağlayacak Enerji Üst Kurulu oluşturulacaktır.
- KIB-TEK'in şeffaf, hesap verebilir ve verimli halde çalışmasını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması gerçekleştirilecektir.

Hedef 2: Enerji arz güvenliği ve çeşitliliği sağlanacaktır.

- Enerji Yatırım Strateji Belgesi hazırlanacaktır.
- Türkiye'den kabloyla elektrik projesi hayata geçirilecektir.
- Fuel-Oil ile elektrik üretimi yerine doğalgaz başta olmak üzere alternatif üretim kaynaklarına geçilecektir.

Hedef 3: Yenilenebilir Enerji kapasitesi artırılabilecektir.

- Yenilenebilir enerji kullanımına ilişkin vergi muafiyetlerini de içeren teşvik mevzuatı hayata geçirilecektir.
- Yenilenebilir enerji sistemleri ve özellikle depolamaya yönelik AR-GE çalışmaları desteklenecektir.

- Güneş enerjisinin yanı sıra, çevresel açıdan da olumlu etkileri olan çöpten, rüzgâr ve deniz dalgalarından elektrik üretilmesi gibi diğer yöntemlerin kullanılması imkânları araştırılacak ve uygun bulunan tüm yöntemlerle elektrik üretilmesi sağlanacaktır.

Hedef 4: Enerji verimliliğini artıracak tedbirler alınacaktır.

- Mevcut Enerji Verimliliği Strateji Belgesi güncellenerek, uygulanması ve bu belgenin izleme ve değerlendirmesi yakından takip edilecektir.
- Yüksek tasarruf sağlayan elektrikli ev aletlerinin kullanılması teşvik edilecektir.

Hedef 5: Elektrikli araç kullanımı özendirilecektir.

- Elektrikli araç şarj istasyonları ülke geneline yaygınlaştırılacak ve bu araçların kullanımı cazip hale getirilecektir.

Hedef Göstergeler

Amaç 5

Öncelikli Dönüşüm Alanı 2

- Yenilenebilir enerji üretimi ilk aşamada %20'ye, kabloyla elektrik projesi hayata geçirildikten sonra azami seviyeye çıkarılacaktır.
- 2 yıl içerisinde tüm akaryakıt istasyonlarında elektrik araç şarj istasyonları kurulacaktır.
- 2 yıl içerisinde elektrik araçlarının toplam araçlar içerisindeki payı en az %10'a yükseltilecektir.

Amaç 5

SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME

Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

Turizmin Çeşitlendirilmesi ve Marka Değerinin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum Analizi

Pandemi tüm dünyada olduğu gibi KKTC turizmini de oldukça olumsuz etkilemiştir. Salgın kapsamında alınan önlemler neticesinde uluslararası seyahat hareketliliğindeki düşüş, turizm gelirlerinde keskin daralmaya neden olmuştur. 2020 yılında bir önceki yıla göre gelen yolcu (KKTC uyruklular hariç) sayısı %77,8 azalarak 388.837 olarak gerçekleşmişti. Konaklama ve geceleme sayısı ise sırasıyla %78,7 ve %82,2 azalarak yine sırasıyla 244.614 ve 791.959'a düşmüştür.

KKTC, turizm hareketliliğinin ve rekabetinin yüksek olduğu Akdeniz çanağında bulunmaktadır. Bölgede rekabetçi ve sürdürülebilir bir turizm sektörü gelişimi sağlamak amacıyla planlı ve etkin bir model tesis etmek gerekirken birlikte Covid-19 sonrası oluşan yeni turizm trendleriyle de uyumlu eğilimler dikkate alınarak Turizm Sektörü Strateji Belgesinin revize edilmesi ihtiyacı bulunmaktadır.

KKTC turizminin en önemli avantajlarından birisi de, turizm mevsiminin 12 aya yayılabilişidir. Ancak, bu kapasite yeterince değerlendirilememektedir. Bu bağlamda, öncelikle mevcut yatak kapasitesinin verimli olarak kullanılmasını sağlayacak tedbirlerin alınması, eko-agro turizmin geliştirilmesi, sağlık turizmi için gerekli yatırımların yapılması gerekmektedir.

Turizm sektörünün diğer sektörlerle uyumunun sağlanması, turizmden elde edilen katma değerin tüm sektörlerle yayılmasını sağlayacaktır. Turizm sektörünün girdisi içinde yerli üretim oranının düşük olduğu göz önünde bulundurularak Program döneminde serbest piyasa kuralları içinde turizm sektörüne daha fazla yerli girdi imkânı sağlama olanakları için adımlar atılmalıdır.

Turizm teşvik sistemi, turizm çeşitliliğini sağlayacak ve ülkeye gelen turist sayısının artırılmasına yönelik tanıtım ve reklam faaliyetlerini de içerecek şekilde yoğunlaştırılmalıdır.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: Turizme tahsis edilen mali kaynaklar ve araziler etkin, verimli ve sürdürülebilir şekilde kullanılacaktır.

- Turizmde sürdürülebilirliğin güçlendirilmesi için Fiziki Planlama, Turizm Gelişim Planı ve Tanıtma Stratejisi oluşturulacaktır.
- Turizm Gelişim Bölgelerinin bütününde etüt ve planlama çalışmalarını yürütmek üzere, Bakanlık ve yerel paydaşlarla Proje Ortak Tasarım Ekibi kurulacaktır.
- Konaklama tesislerinde Yeşil Yıldız, Plajlarda Mavi Bayrak benzeri sertifikasyon sistemlerini hayata geçirecek gerekli altyapı ve mevzuat çalışmaları yapılacak ve bu konuda sektöre teşvik sağlanacaktır.
- Tanıtım bütçesi artırılabilecek, turizm gelirlerinin her yıl en az %1'i tanıtım faaliyetlerine ayrılacaktır.
- Girne Antik Limanı yatırımları ile yat bağlama kapasitesi artırılabilecektir.
- Risk ve kriz durumlarından sektörün etkilenmemesi için risk ve kriz yönetim planları hazırlanacaktır.
- Covid-19 pandemisi sonrası normalleşme döneminde uygulanmak üzere Güvenli Turizm Sertifikasyon Programı oluşturulacak ve sürekli hale getirilecektir.
- Turizmde yenilenebilir enerji kullanımını arttırmak için turizm teşvik sisteminde yeni bir ödenek kalemi oluşturulacaktır.
- Turizme tahsis edilen arazilerde yatırımların süre tahdidi içerisinde gerçekleşmesini sağlamak üzere kararlı bir uygulama yaklaşımı benimsenecektir.

Hedef 2: Turizmde küresel eğilimler sistematik bir biçimde izlenecek ve turistik ürünler bu eğilimlere göre dinamik bir biçimde tasarlanarak turizm faaliyetlerinde çeşitlilik artırılabilecektir.

- North Cyprus'un bir marka haline getirilebilmesi amacıyla hedef pazarlarda reklam ve tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.
- Kültür Turizmi, Sağlık Turizmi, Kış Turizmi, Golf Turizmi, Deniz Turizmi, Eko turizm, Kongre ve Fuar Turizmi, Gastronomi Turizmi gibi turizm türlerinin gelişiminin desteklenmesi için tanıtım ve teşvik paketleri hazırlanacaktır.
- Turizm hizmetlerini Y-Z ve Alfa kuşaklarının (2010 ve sonrası) beklentilerine göre şekillendirmek için çalışmalar yapılacaktır.
- Hedef Pazar ülkelerden Adaya seyahat acentesi, youtuber, instagramer ve bloggerlar davet edilerek ağırlanacaktır.

Hedef 3: Turizm sektöründe nitelikli personel istihdamı sağlanacaktır.

- Turizm meslek okulları konaklama tesisleri ile eşleştirilecek; öğrencilere işletmelerce burs verilmesi ve staj yaptırılması sağlanacaktır.
- Turizm sektörü çalışanları için Turizm Bakanlığı tarafından eğitim programları düzenlenecektir. Bakanlıkça her yıl 400 sektör çalışanına eğitim verilecektir.
- Üniversitelerde düzenlenecek protokoller çerçevesinde başta gastronomi ve kültür olmak üzere ilgili alanlarda öğrenim gören öğrencilerin turizm işletmelerinde staj yapmaları ve üniversitelerle işletmeler arası işbirliğinin artırılması sağlanacaktır.

- Turizm bilincinin artırılması için turizm eğitimine yardımcı olacak şekilde bölgesel turizm eğitimi okullarının sayısı artırılabacaktır.

Hedef 4: Turizm sektöründe kullanılan ürünlerin ekonomiye katkı sağlayacak şekilde yerli üretimi desteklemesi sağlanacaktır.

- Serbest piyasa kuralları içerisinde turizm sektörüne daha fazla yerli girdi imkânı sağlama olanakları araştırılacaktır.
- Turizm ürünlerinin yerli ürünlerden oluşacak şekilde bölgesel üretimin ilgili turizm örgütleri, bölgesel üretici birlikleri aracılığı ile turizm endüstrisinde kullanımları çoğaltılacaktır.

Hedef 5: Turizm sektöründeki memnuniyetin sürekli gelişimine katkı sağlayacak önlemler alınacaktır.

- Performans anket formu geliştirilerek yatırımcılar ile turistlere yönelik yılda ikişer defa memnuniyet anketleri yapılacaktır.
- Turizm sektöründeki sorun ve önlemleri değerlendirmek üzere Proje Ortak Tasarım Ekipleri yılda en az bir defa gözden geçirme toplantıları gerçekleştirecek ve gerekli tedbirleri ilgililerle raporlayacaktır.

Hedef Göstergeler

Amaç 5
Öncelikli Dönüşüm Alanı 3

- 2019 yılında 1 Milyar ABD Doları olarak gerçekleşmesi beklenen net turizm gelirleri program dönemi boyunca artış göstererek 2024 yılında 2 milyar ABD Doları'na ulaşacaktır.
- Turizm sektörünün GSYİH içindeki payı Program dönemi boyunca ortalama %23 seviyesinde gerçekleşecektir.
- Program dönemi boyunca ortalama geceleme süresi 5'e çıkarılacaktır.
- Gelen yolcu sayısı 2024'te 2 milyona yükselecektir.

Amaç 5

SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME

Öncelikli Dönüşüm Alanı 4

Kırsal Kalkınma Odaklı Bir Tarım Sektörü Oluşturulması

Mevcut Durum Analizi

Uygun iklim koşulları, niş ürün yetiştirme imkânı ve çevresel avantajları ile tarım sektörü KKTC ekonomisi için oldukça önemlidir. Tarımın GSYİH içerisindeki payı 2010 yılından sonra %5-6 arasında değişmekle birlikte ihracatın %71'i (2020) narenciye ve hellim yani tarım ürünü ve tarımsal sanayiden oluşmaktadır. Önümüzdeki dönemde Türkiye'den gelen suyun tarımda kullanılmasıyla birlikte tarım sektörünün ekonomik katkısı daha da artacaktır.

Bu olumlu gelişmelerle birlikte; tarım politikalarındaki belirsizlikler, verimliliği ve üretimi esas almayan sübvansiyon sistemi, tarım kayıt sisteminin tamamlanmaması ve tarımsal destekleme takviminin açık olmaması tarım sektörünün daha iyi bir noktaya ulaşmasının önündeki engellerdendir.

Kıbrıs Türk toplumunun geçmişe dayanan kooperatifçilik geleneği olmasına rağmen, son dönemde kredi kooperatifçiliği daha fazla öne çıkmıştır. Üretim, paketlenme ve pazarlama konusunda kooperatifçilik ve son dönemde oldukça yaygınlaşan kümelenme konusunda ilerleme sağlanması çiftçinin ürünü uygun fiyattan, aracısız ve hızlı bir şekilde satmasını sağlayacaktır.

Hedef ve Faaliyetler

Hedef 1: Etkinlik ve verimlilik esaslı üretimi baz alan, teknolojik yeniliklerin teşvik edildiği, gıda güvenirliliğini artıran, pazar ile uyumlu tarım politikaları geliştirilecektir.

- 2016-2020 dönemi için hazırlanan belge göz önünde bulundurularak hedef ile uyumlu yeni bir Tarım Strateji Belgesi yayınlanacaktır.
- Sertifikalı üretim yaygınlaştırılacak, “Tarladan Sofraya” uygulaması hayata geçirilecektir.
- Geleneksel sera uygulamasından modern sera uygulamasına geçilmesi teşvik edilecektir.
- Gıda güvenliğini sağlayacak izleme sistemleri kurulacaktır.
- Avrupa Birliği'nin tarımsal danışmanlığa ilişkin yürütmekte olduğu çalışmalar da göz önünde bulundurularak belirlenen üretim alanlarında üretim, depolama ve pazarlama süreçlerini içeren kümelenmeler hayata geçirilecektir.
- Hellimin Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında Avrupa'ya coğrafi tescil gerekliliklerine uygun ticaretinin sağlanması amacıyla hazırlanan eylem planı hayata geçirilecektir.

Hedef 2: Tarımsal teşvik ve sübvansiyonlar, üretimi ve verimliliği esas alan, sağlıklı bir kayıt sistemine dayanan ve sosyal faydayı da gözeten şekilde düzenlenecektir.

- Çiftçi kayıt sistemi oluşturulacak ve bu kayıt sistemi esas alınarak teşvik ve sübvansiyonlar verilecektir.
- Teşvik ve sübvansiyonların sadece ‘tek geliri’ tarımdan olanlara verilmesini sağlayacak düzenlemeye gidilecektir.
- Hayvancılığa verilen desteklerin Hellimin AB tarafından tesciliyle uyumlu olması sağlanacaktır.

Hedef Göstergeler

Amaç 5

Öncelikli Dönüşüm Alanı 4

- Tarımın GSIYH içerisindeki payı %7’ye çıkarılacaktır.
- Çiftçi kayıt sistemi tamamlanacaktır.
- Tarımsal sulama yapılan alanların en az %20’sinde modern sera ile üretim yöntemine geçilecektir.

Amaç 5

SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME

Öncelikli Dönüşüm Alanı 5

Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomik Büyümeye Nitelikli Katkı Yapan Bir İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü Oluşturulması

Mevcut Durum Analizi

Kıbrıs Türk İnşaat Müteahhitleri Birliği'nin 2017 yılında hazırladığı İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü Gelişim Stratejisi, sektörün güçlü yönleri ile zayıf yönlerini ortaya çıkarırken fırsatlar ve tehditleri de belirlemiştir. Buna göre sektörün güçlü yönlerinin başında konut yatırımlarının, sabit sermaye yatırımları ve hane halkı bütçe anketi sonuçları içerisinde başı çekiyor olması gelirken, konut talebi ile arzı arasında istikrarlı bir denge yakalanması, yabancı yatırımcıların konut talebinde artış olması, yurtdışında yaşayan Kıbrıslı Türklerin Kıbrıs'ta gayrimenkule yatırım yapma eğilimlerinin artmış olması, tecrübe ve malzeme çeşitliğinin yüksek olması, teknik danışmanlık sunacak nitelikte çok sayıda mimar ve mühendis bulunması, ılıman iklim kuşağında yer alıyor olması sebebiyle dört mevsim avantajlı hava koşullarına sahip bir coğrafi konumda bulunması ve uzun bir sahil şeridine sahip olması ile işgücü maliyetlerinin düşük olması gibi güçlü yönler ön plana çıkmaktadır. Diğer yandan, sektörün bazı zayıf yönleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Hizmet sektörüne dayalı ekonomileri ayakta tutan en önemli yatırım sektörü inşaat ve gayrimenkul olmasına rağmen bu konuda sektörler arası entegre bir politikanın geliştirilip uygulanmaması.
- Sektör temsilcilerinin mülkiyet sorununa bağlı olarak finansmana erişim sıkıntılarının olması, kredi bulmada güçlükler ile karşılaşılması ve yüksek faiz oranlarının hem arzı hem de talebi etkilemesi.
- Diğer sektörlerle kıyasla yaratacağı katma değer gerek istihdam gerekse ekonomik büyüme açısından daha yüksekken inşaat ve gayrimenkul sektörü temsilcilerinin iş yapabilirliğini kolaylaştırıcı teşvik düzenlemelerinin bulunmaması.
- Ülkenin fiziki planlamasında önemli eksiklikler olması.
- Bürokrasi ve inşaat ruhsatı alma düzenlemelerinin çok uzun zaman alması.
- İş sağlığı ve güvenliği konularında standartlara uyumun ve denetimin düşük olması.
- Yabancılara mal satışlarının uzun süre alması ve kısıtlamaların fazla olması.
- Sektörün yatırım potansiyelini ve güvenilirliğini artırmada önemli rol oynayan hukuki güvencelerde eksiklikler olması.

Sektör Gelişim Stratejisi raporunda dikkat çeken fırsatların başında turizm ve yükseköğretim sektörlerinin gelişimi ile artan nüfus hareketlerinin sektörü canlı tutacak potansiyele sahip olması geliyor. Bunun yanı sıra, raporda sektörün taşıdığı potansiyelin yabancı yatırımcılarda ilgi uyandırması, konut fiyatlarının gelişen ülkelerdeki konut fiyatlarına göre daha düşük olması ve amrtosiman süresinin kısa olması gibi fırsatların da altı çiziliyor.

Hedef ve Faaliyetler

Öncelikli Dönüşüm Alanı 5

Hedef 1: İnşaat ve gayrimenkül sektörünün turizm ve yükseköğretim ile birlikte entegre gelişimini sağlamaya dönük politikalar oluşturulacak ve uygulanacaktır.

- Turizm, yükseköğretim, inşaat ve gayrimenkul sektörü ortak politika çerçevesi oluşturulacaktır.
- Program kapsamında teşvik sistemi düzenlenirken turizm, yükseköğretim, inşaat ve gayrimenkul sektörü ortak politika çerçevesi kapsamında belirlenecek önceliklerin hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

Hedef 2: Ülkesel planlama sistemi geliştirilecek ve planların uygulanırlığı artırılacaktır.

- Sürdürülebilirlik ve rekabet edebilirliğin temelini oluşturan sosyal, ekonomik ve çevresel unsurlar üzerinden katılımcı bir anlayışla fiziki planlar yapılacaktır.
- Fiziki planların uygulanırlığını güçlendirmek amacıyla fiziki planların Mali Yıl Bütçe Yasaları ile bağının güçlendirilmesi, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında koordinasyonun ve işbirliğinin güçlendirilmesi gibi yapısal düzenlemelerle gerekli mekanizmalar yaratılacaktır.

Hedef 3: İnşaat ve gayrimenkul sektöründe kalite standartlarına uyum sağlanacak ve etkin denetim mekanizmaları oluşturulacaktır.

- Enerji verimliliği, yapı tasarımı ve yapı malzemeleri konusundaki AB standartlarına ivedi uyum sağlanacak ve çevre dostu uygulamalar geliştirilecektir.
- İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları geliştirilecek ve denetimler artırılabacaktır.
- Bina ve konut inşaatlarında inşaat ruhsatı izinlerine uygunluk ve yapı kalitesi denetimleri etkinleştirilecektir.

Hedef 4: İnşaat ve gayrimenkul sektöründe yatırım ortamı iyileştirilecektir.

- Gayrimenkule yatırım yapmak isteyen kişilere dönemsel teşvik programları ile düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkanları yaratılacaktır.
- Yabancılara mal satışında esneklik ve kolaylıklar getirilecektir.
- Fiziki planların hazırlanmasına eş zamanlı olarak “Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planları” hazırlanacaktır.
- Gayrimenkul yatırımlarında yatırımcılar yasal güvencelerle korunacaktır.
- Konut finansmanında mortgage – konut kredisi – sistemi geliştirilecektir.

Hedef Göstergeler

Amaç 5

Öncelikli Dönüşüm Alanı 5

-
- Turizm, yükseköğretim, inşaat ve gayrimenkul sektörü ortak politika çerçevesi tamamlanacaktır.
  - Fiziki planlar yürürlüğe girecektir.
  - Gayrimenkule yatırım yapmak isteyen kişilere yönelik düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkânları hayata geçirilecektir.

VII. ZAMANA BAĞLI HEDEF VE FAALİYETLER ÖZET TABLOSU

Bu bölümde temel amaçlar, öncelikli dönüşüm alanları, hedefler, faaliyetler ve hedef göstergeler için zamana bağlı eylem planına yer verilmiştir.

1. AMAÇ	ETKİN YÖNETİM GÜÇLÜ TOPLUM		
1.1. Dönüşüm Alanı	İşletmelerin Fiziki ve Teknolojik Altyapılarının Geliştirilmesi		
Hedef ve Faaliyetler			Zaman Hedefi
1.1.1.	Hedef	AR-GE projeleri desteklenecektir.	
1.1.1.1.	Faaliyet	Üniversite ve işletmelerin AR-GE projelerini desteklemek üzere AR-GE Destek Programı başlatılacaktır.	1. Yıl 1. Yarı
1.1.2.	Hedef	Teknoloji odaklı girişimlere fikir aşamasından, ölçeklenerek kurumsallaşma safhasına kadar tüm aşamalardaki ihtiyaçlarına hitap edecek girişim destekleri sağlanacaktır.	
1.1.2.1.	Faaliyet	Küçük işletmelere yönelik Güçlendirme Destek Sistemi oluşturularak finansal desteklerin çeşitliliği sağlanacaktır.	2. Yıl 1. Yarı
1.1.2.2.	Faaliyet	Profesyonel fonların desteklenmesi ve bu fonlar üzerinden şirketlerin desteklenmesi kapsamında girişimcilere ve iş fikri olanlara destek sağlayan melek yatırımcılara yasal mevzuat oluşturularak kolaylıklar sağlanacaktır.	3. Yıl 1. Yarı
1.1.2.3.	Faaliyet	Hazine destekli kullanılan kredilerde e-ticarete yönelik işletmelere ilave faiz desteği sağlanarak bu desteklerin etkinliği artırılabilecektir.	PDB
1.1.2.4.	Faaliyet	AR-GE faaliyetlerinin desteklenmesi ve teknoloji geliştirme bölgeleri ile ilgili yasal mevzuat gözden geçirilerek uyruğuna bakılmaksızın ülkede bu alandaki faaliyetlere katkı sağlayan girişimci ve çalışanların vergi indirimlerinden yararlanabilmesi sağlanacaktır.	2. Yıl 2. Yarı
1.1.2.5.	Faaliyet	İş fikri olan ve kendi işini kurmak isteyenlere iş kurma ve geliştirme eğitimi dahil temel işletme eğitimlerini içeren Girişimcilik Projesi uygulanacaktır.	1. Yıl 2. Yarı
Hedef Göstergeler			
1.1.G1.	AR-GE faaliyetlerine GSYİH'nın yüzde 1'i oranında pay ayrılacaktır. (OECD %2,5)		
1.1.G2.	Girişim ve Güçlendirme Destek Sistemleri kapsamında işletmelere Kalkınma Bankası kredisi ve/veya 6 puanlık faiz desteği sağlanacaktır.		
1.1.G3.	Yatırım indirimlerinin yatırımları teşvik edecek şekilde en az % 50'ye yükseltilmesi ve sınırlamaların kaldırılması sağlanacaktır.		

AMAÇ	ETKİN YÖNETİM GÜÇLÜ TOPLUM		Zaman Hedefi
1.2.	Dönüşüm Alanı	İşgücünün Ekonominin İhtiyaçlarıyla Uyumunun Sağlanması	
		Hedef ve Faaliyetler	
1.2.1.	Hedef	İstihdam oranı artırılabilecektir.	
1.2.1.1.	Faaliyet	<i>İstihdam Stratejisi ve Eylem Planı hazırlanması amacıyla başlatılan çalışmalar sonuçlandırılacaktır.</i>	1. Yıl 2. Yarı
1.2.1.2.	Faaliyet	<i>Sektör paydaşlarıyla işbirliği içerisinde iş garantili meslek edindirme ve beceri kursları düzenlenecektir.</i>	2. Yıl 1. Yarı
1.2.1.3.	Faaliyet	<i>Pandemi sürecinde gündeme gelen sigorta prim uygulamasının istihdam Destek Merkezi tarafından hazırlanacak bir proje kapsamında program dönemi boyunca ve program hedefleri gözetilerek devam etmesi sağlanacaktır.</i>	PDB
1.2.2.	Hedef	Meslek liseleri ve mesleki eğitim özendirilecektir.	
1.2.2.1.	Faaliyet	<i>Meslek liseleri altyapısı güçlendirilecektir.</i>	2. Yıl 2. Yarı
1.2.2.2.	Faaliyet	<i>Meslek liselerinde okuyan öğrencilere belirli bir süre eğitim aldığı sektörde çalışmak kaydıyla burs verilmesi uygulamasına geçilecektir.</i>	1. Yıl 1. Yarı
1.2.2.3.	Faaliyet	<i>İşletmelerin işgücü ihtiyacını karşılamaya yönelik sertifikalı eğitim programları başlatılacaktır.</i>	1. Yıl 2. Yarı
1.2.3.	Hedef	Vasıflı işgücünü ülkede tutmak amacıyla programlar uygulanacaktır.	
1.2.2.1.	Faaliyet	<i>Üniversitelerde çalışan KKTC vatandaşı öğretim üyesi sayısını artırmak amacıyla Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı hayata geçirilecektir.</i>	1. Yıl 1. Yarı
1.2.2.2.	Faaliyet	<i>Yükseköğrenim amaçlı yurtdışına gidenler başta olmak üzere KKTC vatandaşı gençlerin KKTC'de hızlıca iş yaşamına entegre olmasını sağlamak üzere bir program hazırlanacaktır.</i>	2. Yıl 1. Yarı
		Hedef Göstergeler	
1.2.G1.		İstihdam oranı %60'a çıkarılacaktır.	
1.2.G2.		İşsizlik oranı %8'e düşülecektir.	
1.2.G3.		Üniversitelerde KKTC vatandaşı öğretim üyesi sayısı iki katına çıkarılacaktır.	
1.2.G4.		Her yıl meslek lisesine giden 500 öğrenciye burs verilecektir.	
1.2.G5.		Yurtdışındaki KKTC vatandaşı gençlerin iş yaşamına kolay entegre olmasını sağlayacak program uygulamaya sokulacaktır.	

1. AMAÇ **ETKİN YÖNETİM GÜÇLÜ TOPLUM**
1.3. Dönüşüm Alanı **Sosyal Kalkınma Yoluyla Gelir Dağılımında Adaletin Sağlanması ve Toplumsal Refah Düzeyinin Yükseltilmesi**

Hedef ve Faaliyetler

Zaman Hedefi

1.3.1.	Hedef	Sosyal yardım ve hizmetler artırılacak ve yaygınlaştırılacaktır.	
1.3.1.1.	Faaliyet	<i>Hane odaklı sosyal yardım uygulamasına geçilerek sosyal yardımlar artırılacaktır.</i>	
1.3.1.2.	Faaliyet	<i>Okul öncesi ve kreş hizmetleri yaygınlaştırılacaktır.</i>	
1.3.1.3.	Faaliyet	<i>Engellilerin özel sektörde istihdamı teşvik edilecektir.</i>	
1.3.1.4.	Faaliyet	<i>Muhtaç ve yoksul ailelerin çocuklarına eğitim yardımı verilecektir.</i>	
1.3.1.5.	Faaliyet	<i>Her türlü bağımlılıkla mücadele için eylem planı hayata geçirilecektir.</i>	
1.3.2.	Hedef	Kalkınma I. ve II. öncelikli yöreler başta olmak üzere kırsal bölgelerin kalkınmasına öncelik verilecektir.	
1.3.2.1.	Faaliyet	<i>2014-2020 yıllarını kapsayan çalışma güncellenerek Kırsal Kalkınma Planları oluşturulacaktır.</i>	
1.3.2.2.	Faaliyet	<i>Kadın girişimcilere pozitif ayrımcılık gözetilerek Mikro Kredi programları uygulanacak, Kalkınma Bankası uygulamaları kapsamında "Kadınlara Özel Kredi Paketi" hayata geçirilecektir.</i>	
1.3.2.3.	Faaliyet	<i>Sektörel birlikleri sağlayacak şekilde kooperatifleşme özendirilecektir.</i>	

Hedef Göstergeler

- 1.3.G1.** Muhtaç ve yoksullara verilen yardımlar %50 artırılabilecektir.
1.3.G2. Kırsal Kalkınma Programı başlatılacaktır.
1.3.G3. Her yıl 500 kişiye mikro kredi verilecektir.

2. AMAÇ KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

2.1. Dönüşüm Alanı İş ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi

Hedef ve Faaliyetler

		Zaman Hedefi
2.1.1.	Hedef	
2.1.1.1.	İş ve yatırım yapmaya yönelik işlem sayıları azaltılacak ve tüm iş ve işlemler basitleştirilecektir.	
2.1.1.1.1.	Faaliyet	1. Yıl 1. Yarı
2.1.1.1.2.	Faaliyet	1. Yıl 2. Yarı
2.1.1.1.3.	Faaliyet	1. Yıl 2. Yarı
2.1.1.1.4.	Faaliyet	PDB
2.1.1.1.5.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.1.1.1.6.	Faaliyet	1. Yıl 1. Yarı
2.1.2.	Hedef	
2.1.2.1.	Faaliyet	3. Yıl 2. Yarı

Hedef Göstergeler

- 2.1.G1. İş Yapabilirlik sıralamasında ilk 100'e girilecektir.
- 2.1.G2. İşe başlama işlemlerinin süresi 7 işgününe indirilecektir.

2. AMAÇ KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

2.2. Dönüşüm Alanı Kamuda Mali Disiplin Sağlanması, Hesap Verebilirliğin ve Şeffaflığın Artırılması

Hedef ve Faaliyetler

		Zaman Hedefi
2.2.1.	Hedef	PDB
2.2.1.1.	Faaliyet	1. Yıl 1. Yarı
2.2.1.2.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.2.1.3.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.2.1.4.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.2.1.5.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.2.1.6.	Faaliyet	2. Yıl 2. Yarı
2.2.1.7.	Faaliyet	3. Yıl 2. Yarı
2.2.1.8.	Faaliyet	2. Yıl 2. Yarı

Bütçe harcamalarında disiplin sağlanacaktır.

Bir yıl önce emekli olanların yarısı kadar istihdam yapılacaktır. İstihdam yapılacak alanlar belirlenirken uzman ve teknik personel istihdamına öncelik verilecektir.

Kamuya tüm istihdamlar Kamu Hizmeti Komisyonu marifetiyle yapılacaktır.

Ek mesai harcamalarında saatlik asgari ücret ile uyumlu maktu ücret uygulamasına geçilecek ve her halükarda ek mesailer maaşın yarısını geçmeyecektir.

Yaz mesaisi uygulaması kaldırılacak, kış döneminde ise kamu çalışma saatleri temel eğitim kurumlarının açılış ve kapanış saatleriyle uyumlaştırılacaktır.

Öğretmenlere yönelik A/B öğretmen uygulamasına son verilerek öğretmenlerin ders yükünde azaltmaya gidilmeyecektir.

Farklı adlar altında kamu bütçesi cari transfer kaleminden özel / tüzel kişiler, özerk kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerine dönük destek uygulamaları somut kriterlere bağlanacak ve yıllık bütçelerde cari transfer kaleminin en fazla bir önceki yılın enflasyon oranı kadar artabileceği bir düzenelemeye gidilecektir.

Bütçe içi fonlar tasfiye edilecektir.

Öğrenci taşımacılığında, mecburi taşımacılık yapılan yerler hariç, sözleşme ile taşımadan öğrenci bazlı kartlı taşıma uygulamasına ve desteğine geçilecektir.

2. AMAÇ

2.2. Dönüşüm Alanı

KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

Kamuda Mali Disiplin Sağlanması, Hesap Verebilirliğin ve Şeffaflığın Artırılması

Hedef ve Faaliyetler

		Zaman Hedefi
2.2.2.	Hedef	1. Yıl 2. Yarı
2.2.2.1.	Faaliyet	3. Yıl 1. Yarı
2.2.2.2.	Faaliyet	3. Yıl 2. Yarı
2.2.2.3.	Faaliyet	1. Yıl 1. Yarı
2.2.2.4.	Faaliyet	2. Yıl 2. Yarı
2.2.2.5.	Faaliyet	3. Yıl 2. Yarı
2.2.2.6.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.2.2.7.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.2.2.8.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.2.2.9.	Faaliyet	1. Yıl 2. Yarı
2.2.2.10.	Faaliyet	3. Yıl 1. Yarı
2.2.2.11.	Faaliyet	3. Yıl 1. Yarı
2.2.2.12.	Faaliyet	3. Yıl 1. Yarı
2.2.2.13.	Faaliyet	3. Yıl 2. Yarı
2.2.2.14.	Faaliyet	3. Yıl 1. Yarı
2.2.2.15.	Faaliyet	3. Yıl 2. Yarı

Vergiye tabana yayacak gelir politikaları uygulanacaktır.

Tüm vergi yasaları gözden geçirilerek vergide adaleti sağlayacak, haksız rekabeti önleyecek düzenlemeler yapılacaktır.

E-vergisi altyapısı kullanarak teknik olarak vergi ödeme seçenekleri artırılabilecek ve mükellefleri vergi borcu konusunda bilgilendirecek uygulamalar hayata geçirilecektir.

Vergi yasalarındaki indirim, istisna ve muafiyetler gözden geçirilerek vergi imtiyazlarına ilişkin bakanlar kuruluna tevdi edilen tüm yetkiler mevzuattan çıkarılacak, bu yetkilerin tamamen yasama organı tarafından kullanılmasını sağlanacaktır.

İtirazlı vergilerin daha hızlı çözüme kavuşturulması için Üst İtiraz Komisyonu etkinleştirilecektir.

KDV oranlarının ürün ve hizmetler bazında doğru bir şekilde gruplandırılması için gerekli düzenlemeler yapılacak ve daha açık, daha kolay anlaşılır ve daha kolay uygulanır KDV oranlarının yürürlüğe girmesi sağlanacaktır.

Yükseköğretim ve turizm sektörüne sağlanan istisna ve muafiyetler belirli süreler için ve belirli hedefler doğrultusunda uygulanacaktır.

Kamu gelirlerinin tahsilatında bankaya ödeme yapılabilmesi, taksitlendirme gibi etkinliği sağlayacak hususlarda gerekli yasal düzenlemeler hayata geçirilecektir.

Mükelleflerin vergiye uyumunu özendirilecek şekilde ödemelerini zamanında yapmalarını teşvik eden düzenlemeler hayata geçirilecektir.

Kayıt dışı ekonomiyle mücadele eylem planı güncel durumda geliştirilerek uygulanacaktır.

Özel ders veren öğretmenler ve özel sağlık hizmeti sunan doktorlar kayıt altına alınacaktır.

Temel ürünlerde pahalılık yaratan fon ve vergiler kaldırılarak sadece sigara ve tütün ürünleri, yakıt, motorlu taşıt ve alkollü içeceklerde fon uygulamasına devam edilmesi sağlanacak, hayat pahalılığına yol açmayacak şekilde mal ve hizmetlerdeki vergiler düzenlenecektir.

Lüks tüketimin vergilendirilmesi kapsamında kumarda oynanan para miktarından vergi alınacak ve ilgili işletmelerin kumar amaçlı olmayan malzemelerine normal KDV kuralları uygulanacaktır.

Muhasebe Denetim Meslek Yasası onaylanacaktır.

Vergi yükünü de haffletecek şekilde BSIV kaldırılarak ücrete dayalı sigorta ve finans işlemlerinde standart oranlı KDV uygulamasına geçilecektir.

Cep telefonu tüketicilerinin cep telefonuna sahip olmanın toplam maliyetinin % 20'sini aşmayacak şekilde Özel İletişim Vergisi ödemesini sağlayacak düzenlemelere gidilecek ve devletin gelir kaybını önleyici alternatif vergi seçenekleri geliştirilecektir.

2. AMAÇ KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

2.2. Dönüşüm Alanı Kamuda Mali Disiplin Sağlanması, Hesap Verebilirliğin ve Şeffaflığın Artırılması

Hedef ve Faaliyetler

		Zaman Hedefi
2.2.3.	Hedef	
2.2.3.1.	Faaliyet	1. Yıl 1. Yarı
2.2.3.2.	Faaliyet	1. Yıl 2. Yarı
2.2.3.3.	Faaliyet	2. Yıl 2. Yarı
2.2.3.4.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.2.3.5.	Faaliyet	2. Yıl 1. Yarı
2.2.3.6.	Faaliyet	1. Yıl 2. Yarı
2.2.3.7.	Faaliyet	2. Yıl 2. Yarı
2.2.4.	Hedef	
2.2.4.1.	Faaliyet	2. Yıl 2. Yarı
2.2.4.2.	Faaliyet	1. Yıl 1. Yarı
2.2.4.3.	Faaliyet	1. Yıl 2. Yarı

Hedef Göstergeler

- 2.2.G1. 2024'te denk bütçeye ulaşılabacaktır.
- 2.2.G2. Program dönemi boyunca istihdam sınırlamasına uyulacaktır.
- 2.2.G3. 2024'te pandemi döneminde yapılan iç borçlar ödenmeye başlayacaktır.
- 2.2.G4. Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Yasası uygulamaya geçecektir.
- 2.2.G5. 2024'te katı giderlerin bütçe içerisindeki payı % 76'dan az olacaktır.
- 2.2.G6. Kamu ihale Yasası revize edilecektir.

KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU		Zaman Hedefi
AMAÇ	Hedef ve Faaliyetler	
2.	Dönüşüm Alanı	
2.3.	Kamunun Yönetimsel Etkinlik ve Verimliliğinin Artırılması	
2.3.1.	Kamu Yönetimi Reformu yapılacaktır.	1. Yıl 2. Yarı
2.3.1.1.	<i>Başbakanlığın kurumsal yapısı güçlendirilecektir.</i>	1. Yıl 2. Yarı
2.3.1.2.	<i>Bakanlıkların planlama ve mali (muhasebe hariç) hizmetlerini yürütmek üzere her Bakanlıkta Planlama ve Koordinasyon Birimi kurulacaktır.</i>	3. Yıl 1. Yarı
2.3.1.3.	<i>DPÖ'nün Anayasa'da da belirtilen program ve yıllık planları yayınlaması sağlanacaktır.</i>	
2.3.2.	Kamu personel sistemi ehliyeti, iyakati, verimliliği ve performansı arttırmayı esas alan bir anlayışla yeniden yapılandırılacaktır.	
2.3.2.1.	<i>Yeni Kamu Görevlileri Yasası çıkarılacaktır.</i>	2. Yıl 2. Yarı
2.3.2.2.	<i>Kamu istihdamında uzmanlık ve kariyeri esas alan sınav sistemi getirilecektir.</i>	2. Yıl 2. Yarı
2.3.2.3.	<i>Kamuda personel tahsis sistemi yeniden düzenlenerek, Merkezi Devlet kapsamındaki kurum ve kuruluşlarda norm kadro çalışması yapılacaktır.</i>	2. Yıl 2. Yarı
2.3.2.4.	<i>Çalışma saatleri tüm yıl boyunca özel sektörle uyumlu olacak şekilde düzenlenecektir.</i>	2. Yıl 1. Yarı
2.3.3.	Kamu kaynağı kullanılmadan, özel sektörden dinamizminden faydalanılarak KKTC'deki mevcut ve yapılacak olan liman, telekomünikasyon ve enerji yatırımlarının Kamu-Özel İşbirliği modeliyle gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.	
2.3.3.1.	<i>Gazimağusa Yük Limanı, Girne Antik Limanı ile Girne Turizm Limanının kamunun düzenleyiciliği ve denetleyiciliği altında özel sektörün işletmeciliğinde kamu-özel işbirliği modeliyle yatırım ihtiyacının karşılanması ve işletilmesi amacıyla gerekli şartnameler hızla, şeffaf bir şekilde ve ilgili ekonomik örgütlerin de mümkün olduğunca dahil edileceği katılımcı bir anlayışla hazırlanarak ihale süreçleri başlatılacaktır.</i>	2. Yıl 1. Yarı
2.3.3.2.	<i>Telekomünikasyon altyapısı ve hizmetleri işletme hakkı devri, yap-işlet devret, hisse devri modellerinden birisiyle işletilecektir.</i>	3. Yıl 2. Yarı
2.3.3.3.	<i>Hizmet kalitesinin yükseltilmesi amacıyla kamu-özel işbirliği çerçevesinde elektrik dağıtım sisteminin işletme hakkı devredilecektir.</i>	3. Yıl 1. Yarı
2.3.3.4.	<i>İçme-kullanma suyu, atıksu ve yağmur suyu işletmesi ile zirai sulama işletmesi, iki ayrı ihale ile ve su yönetimi devlet tarafından yürütülecek şekilde kamu-özel işbirliği çerçevesinde özel sektörün katılımıyla hayata geçirilecektir.</i>	2. Yıl 1. Yarı
2.3.3.5.	<i>Posta ve kargo hizmetlerinin çevrimiçi alışveriş siteleri ve diğer ticari faaliyet yürüten KKTC firmalarının gerek yurtiçi gerekse yurtdışı bağlantılı faaliyetlerini destekleyecek tarzda güçlenmesi amacıyla KKTC Posta Dairesi yeniden yapılandırılacak, söz konusu faaliyetlerin kolaylaştırılması Türkiye ile imzalanacak ticaret anlaşması kapsamında değerlendirilecektir.</i>	1. Yıl 2. Yarı

2. AMAÇ KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

2.3. Dönüşüm Alanı Kamunun Yönetmel Etkinlik ve Verimliliğinin Artırılması

Hedef ve Faaliyetler

	Zaman Hedefi
2.3.4. Hedef	Politika oluşturma ve karar alma süreçlerini güçlendirmek amacıyla daha sistematik ve güvenilir veri, istatistik ve bilgi üretimi sağlanacaktır.
2.3.4.1. Faaliyet	<i>İstatistiklerin düzenli ve belirli sürelerle yayınlanmasını sağlayacak olan Resmî İstatistik Programı'nın her yıl düzenli olarak güncellenerek bu kapsamda yapılacak yeni çalışmaların somutlaştırılması sağlanacaktır.</i>
2.3.4.2. Faaliyet	<i>Ülkede yaşanan nüfus-ekonomik yapısına ilişkin konularda bütünlük bilgisi sağlayacak bir sistemin kurulması ve düzenli olarak güncellenmesi sağlanacaktır.</i>
2.3.4.3. Faaliyet	<i>Kamu idarelerinde, iç kontrol sistemlerinin ve iç denetim uygulamalarının etkinliğini arttırmaya yönelik eğitim ve danışmanlık faaliyetleri yoluyla kapasite artışı gerçekleştirilecektir.</i>

Hedef Göstergeler

2.3.G1. Başta elektrik dağıtım, içme-kullanma suyu, zirai sulama, liman işletme ve telekomünikasyon altyapısının güçlendirilmesi işlerinin kamu-özel işbirliği yöntemiyle devri sağlanacaktır.

2. AMAÇ KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU
2.4. Dönüşüm Alanı Finans Sektörünün Kalkınmayı Destekleyecek Bir Yapıya Getirilmesi

Hedef ve Faaliyetler

		Zaman Hedefi
2.4.1. Hedef	Reel sektöre uygun maliyetli kredi imkanları sağlanacaktır.	
2.4.1.1. Faaliyet	<i>KGF uygulamasına devam edilecektir.</i>	PDB
2.4.1.2. Faaliyet	<i>Bankalar aracılığıyla faiz destekli krediler ve hibe programları uygulanacaktır.</i>	PDB
2.4.2. Hedef	Finans sektörünün kurumsal yapısı güçlendirilecektir.	
2.4.2.1. Faaliyet	<i>Kamunun finans sektörüne olan geçmiş borçları ödenecek ve mali disiplin sağlanarak kamunun DİBS ihaleleri ile yapacağı iç borçlanmaların vadesinde ödenmesi sağlanacaktır.</i>	PDB
2.4.2.2. Faaliyet	<i>Kalkınma Bankası, KOBİ'lere ve hizmet sektörüne daha fazla destek verecek, kendi kaynaklarıyla hizmetlerini sürdürecektir, yönetimi profesyonelleşmeyi sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılacaktır.</i>	2. Yıl 1. Yarı
2.4.2.3. Faaliyet	<i>Bankacılık sektörü başta olmak üzere yoğun yabancı para riski taşıyan işletmelere bilançolarını kur değişimlerinin verdiği zararlara karşı güçlü kılmaları ve özvarlıklarını koruyabilmeleri amacıyla vergi yasalarında gerekli düzenlemelere gidilecektir.</i>	2. Yıl 2. Yarı

Hedef Göstergeler

- 2.4.G1.** Kredi Mevduat oranı %75'e yükseltilecektir.
- 2.4.G2.** Kamunun sektöre olan borçları kapatılacak ve Devlet İç Borçlanma Senedi (DİBS) ihaleleri ile yapılacak iç borçlanmalarının vadesinde ödenmesi hususunda hassasiyet sergilenecektir.

2. AMAÇ KAMUDA KALİTELİ VE MALİYET ETKİN HİZMET SUNUMU

2.5. Dönüşüm Alanı Mahkemelerin İşlerliğinin Güçlendirilmesi

Hedef ve Faaliyetler		Zaman Hedefi
2.5.1.	Hedef	Yargının kurumsal kapasitesi (kadro, bina ve donanım dâhil) gözden geçirilecektir.
2.5.1.1.	Faaliyet	Yargıda mahkemelerin işlerliğinin artırılmasını sağlayacak tedbirlerin tespiti için mevcut durum ve ihtiyaç analizi yapılacaktır.
2.5.1.2.	Faaliyet	Hakemlik müessesesinin geliştirilmesine yönelik çalışma başlatılacaktır.
2.5.2.	Hedef	İcra-iflas işlemlerini hızlandıracak yasal ve idari tedbirler alınacaktır.
2.5.2.1.	Faaliyet	İcra-iflas işlemlerine ilişkin usuller basitleştirilecek ve ulaşılmayan kişilere basın-ılan yoluyla tebligat uygulaması genel kural olacak, tebligatların özel firmalarca da yapılabileceği bir düzenlemeye gidilecektir.
2.5.2.2.	Faaliyet	İpotekli malların satışına ilişkin tapu ve diğer işlemler hızlandırılacaktır.
2.5.3.	Hedef	Çek davalarını hızlandıracak yasal ve idari tedbirler alınacaktır.
2.5.3.1.	Faaliyet	Çek davalarının mahkemede görüşülmesinin anında gereğinin yapılmasını sağlayacak şekilde ilamsız icra takibine imkan sağlayacak yasal düzenlemeye gidilecektir.

Hedef Göstergeler

- 2.5.G1. Mevcut durum ve ihtiyaç analizi yapılacaktır.
- 2.5.G2. Çeklerle ilgili ilamsız icra takibi yapılabilecektir.

AMAÇ	DÖNÜŞÜM ALANI	DİJİTAL DÖNÜŞÜM KATMA DEĞER YÜKSEK ÜRETİM	Hedef ve Faaliyetler	Zaman Hedefi
3.	3.1.	Bilgi Topluma Dönüşüm Sürecinde E-Devlet Kapasitesinin Artırılması		
3.1.1.			<p>Hedef</p> <p>e-Devlet hizmet sunumunda ihtiyaç duyulan temel bilgi sistemleri ile ortak altyapı, hizmet ve standartların geliştirilmesine devam edilecek, kurumsal bilgi sistemleri sürdürülebilir bir yapıya kavuşturulacaktır.</p> <p>Faaliyet</p> <p><i>e-Devlet Kurumsal Mimarisi oluşturularak kamu kurumlarında yaygınlaştırılacaktır.</i></p> <p>Faaliyet</p> <p><i>e-Gümrük ve e-Sağlık Projesi tamamlanacaktır.</i></p> <p>Faaliyet</p> <p><i>Kamu Entegre Veri Merkezi Projesi tamamlanacaktır.</i></p> <p>Faaliyet</p> <p><i>Belediyeler de e-KKTC Programına dahil edilecektir.</i></p> <p>Faaliyet</p> <p><i>Kamu bilgi sistemlerinde veri standardizasyonu sağlanacak, kurumlar arası veri paylaşımının önündeki engelleri kaldırmaya yönelik düzenlemeler yapılacaktır.</i></p>	<p>1. Yıl 1. Yarı</p> <p>2. Yıl 1. Yarı</p> <p>3. Yıl 1. Yarı</p> <p>3. Yıl 2. Yarı</p> <p>PDB</p>
3.1.2.			<p>Hedef</p> <p>Uluslararası teknolojik eğitim ve gelişmeler takip edilerek kamu kurumlarının dijital dönüşüm sürecini yönetme kapasiteleri geliştirilecek, kamu-özel-üniversite işbirliği ile katma değeri yüksek istihdam ve iş modelleri yaygınlaştırılacaktır.</p>	
3.1.2.1.			<p>Faaliyet</p> <p><i>Kamuda bilgi işlem birimleri güçlendirilecek ve kurumlarda bilişim uzmanı istihdam edilecektir.</i></p>	PDB
3.1.2.2.			<p>Faaliyet</p> <p><i>Bilgi teknolojileri alanında kariyer sahibi olmak isteyen gençlere yönelik bilişim projeleri hazırlama ve yönetme kapasitelerini artıracak eğitimler verilecektir.</i></p>	PDB
3.1.2.3.			<p>Faaliyet</p> <p><i>KKTC e-Devlet Programı'na KKTC üniversitelerinde okumuş ve bilişim alanında eğitim almış gençlerin dahil edilmesi sağlanacaktır.</i></p>	2. Yıl 1. Yarı
3.1.G1.			<p>e-Devlet kapsamındaki tüm projeler tamamlanacaktır.</p>	
3.1.G2.			<p>Başta ilçe belediyeleri olmak üzere 28 belediyenin uygun hizmetleri e-Devlet Programına dahil edilecektir.</p>	
3.1.G3.			<p>Kurumlarda bilişim uzmanı istihdam edilecektir.</p>	

3. AMAÇ DİJİTAL DÖNÜŞÜM KATMA DEĞER YÜKSEK ÜRETİM

3.2. Dönüşüm Alanı Mal ve Hizmet Üretimi Altyapısının Güçlendirilmesi ve Dış Ticaret İşlemlerin Kolaylaştırılması

Hedef ve Faaliyetler

		Zaman Hedefi
3.2.1. Hedef	Tedarik zincirini kuvvetlendiren, iç talebi azami olarak karşılayacak, avantajlı olunan ürünlerde ihracatı artıracak, sektörel planlamayı içerecek ve bölgesel özellikleri dikkate alacak stratejik planlamalar hayata geçirilecektir.	
3.2.1.1. Faaliyet	2017-2021 yılları için hazırlanan Sanayi Strateji Belgesi günün koşullarına göre güncellenerek hayata geçirilecektir.	1. Yıl 1. Yarı
3.2.2. Hedef	Bütüncül bir teşvik sistemi oluşturulacaktır.	
3.2.2.1. Faaliyet	Teşviklerle ilgili bütün süreçler DPÖ tarafından yürütülecektir.	3. Yıl 2. Yarı
3.2.2.2. Faaliyet	Tek bir teşvik mevzuatı yürürlüğe konulacaktır.	3. Yıl 2. Yarı
3.2.3. Hedef	OSB'ler katılımcı bir anlayışla yönetilecektir.	
3.2.3.1. Faaliyet	OSB'lerin KTTO ve ilgili tüm diğer paydaşların da katılımıyla oluşturulacak yönetimlerle kendi kendini yönetmesi ilkesi işığında OSB Yasası güncellenecek ve yerel yönetimler reformu kapsamında yapılacak düzenlemelerle bu uygulama desteklenecektir.	3. Yıl 1. Yarı
3.2.3.2. Faaliyet	Mevcut OSB'lerin altyapı eksiklikleri ve Güvercinlik OSB'nin yapımı tamamlanacaktır.	3. Yıl 1. Yarı
3.2.4. Hedef	KOBİGEM'in kurumsal kapasitesi geliştirilecektir.	
3.2.4.1. Faaliyet	KOBİGEM'in hukuki altyapısı oluşturulacak ve personel yapısı güçlendirilecektir.	3. Yıl 1. Yarı

Hedef Göstergeler

- 3.2.G1. OSB Yasası yürürlüğe girecektir.
- 3.2.G2. Teşvik Yasası yürürlüğe girecektir.
- 3.2.G3. Program dönemi sonunda ihracat 155 milyon dolara ulaşacaktır (%50 artacaktır).
- 3.2.G4. Sanayi sektörünün GSYİH içerisindeki payı %9'un üzerine çıkacaktır.

4. AMAÇ SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE SAĞLIKLI TOPLUM

4.1. Dönüşüm Alanı Sağlık Altyapısının Güçlendirilmesi ve Sağlık Hizmet Kalitesinin Artırılması

Hedef ve Faaliyetler

		Zaman Hedefi
4.1.1.	Hedef	
	Sağlık Altyapısı Güçlendirilecektir.	
4.1.1.1.	Faaliyet	3. Yıl 2. Yarı
	Lefkoşa'daki 500 yataklı hastane ve Girne ile Güzelyurt'taki hastanelerin yapımı tamamlanacaktır.	
4.1.2.	Hedef	
	Sağlık Hizmetleri Yaygınlaştırılacaktır.	
4.1.2.1.	Faaliyet	3. Yıl 1. Yarı
	Ülkedeki tüm nüfusu, turistleri ve öğrencileri kapsayacak genel sağlık sigortası uygulamasına geçilecektir.	
4.1.2.2.	Faaliyet	3. Yıl 2. Yarı
	Genel Sağlık Sigortası kapsamındaki belirlenen kurallar (ilave katkı gibi) çerçevesinde özel hastanelerden hizmet alması sağlanacaktır.	

Hedef Göstergeler

- 4.1.G1. Hastaneler tamamlanacaktır.
- 4.1.G2. Genel Sağlık Sigortası sistemine geçilecektir.
- 4.1.G3. Özel sağlık harcamaları %50 azaltılacaktır.

4. AMAÇ SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE SAĞLIKLI TOPLUM

4.2. Dönüşüm Alanı Tüm Su Kaynaklarının Ekonomik Katma Değeri Artıracak Şekilde Verimli Kullanılması

Hedef ve Faaliyetler

		Zaman Hedefi
4.2.1.	Hedef	
	İçme ve kullanma suyu gerekli yatırımlar yapılarak en verimli şekilde kullanılacaktır.	
4.2.1.1.	Faaliyet	2. Yıl 2. Yarı
	İçme suyundaki hatlar yenilenerek kayıp-kaçak oranı düşürülecektir.	
4.2.1.2.	Faaliyet	3. Yıl 2. Yarı
	Kamu Özel İşbirliği modeli de kullanılarak kanalizasyon altyapısı ve ihtiyaç duyulan atıksu arıtma tesisleri tamamlanacaktır.	
4.2.2.	Hedef	
	Türkiye'den gelen suyun tarımda kullanılması sağlanacaktır.	
4.2.2.1.	Faaliyet	1. Yıl 2. Yarı
	Güzel yurt ve Mesarya sulama projesi tamamlanacaktır.	
4.2.2.2.	Faaliyet	1. Yıl 1. Yarı
	Türkiye'den gelen su dahil sulu tarım yapılacak tüm alanlarda üretilecek ürünleri belirleyen bitki deseni çalışması güncellenerek hayata geçirilecektir.	

Hedef Göstergeler

- 4.2.G1. Kayıp-kaçak oranı %10'u geçmeyecektir.
- 4.2.G2. Tüm ilçelerde atıksu tesisleri tamamlanacaktır.
- 4.2.G3. Mesarya'da Türkiye'den gelen su zirai amaçlı kullanılacaktır.

4. AMAÇ SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE VE SAĞLIKLI TOPLUM

4.3. Dönüşüm Alanı Sıfır Atık Uygulamalarının Yeşil Ekonomi ve Sürdürülebilir Çevre Bakış Açısıyla Yaygınlaştırılması

Hedef ve Faaliyetler

	Zaman Hedefi
4.3.1. Hedef	
Sıfır atık uygulamaları yaygınlaştırılacaktır.	
4.3.1.1. Faaliyet	
<i>Sıfır atık uygulamaları kapsamında Eylül 2020'de yayınlanan KKTC Entegre Katı Atık Yönetim Planı uyarınca geri dönüşüm ve geri kazanım hedefleri doğrultusundaki projeler desteklenecektir.</i>	PDB

Hedef Göstergeler

4.3.G1. Sıfır atık uygulamaları raporu yayınlanacaktır.

AMAÇ		SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME	
Dönüşüm Alanı		Yükseköğretim Sektörünün Ekonomiye Katkısının Artırılması	
		Hedef ve Faaliyetler	
		Zaman Hedefi	
5.1.1.	Hedef	Orta ve uzun vadeli amaç ve hedeflerin yer aldığı, kurumsal kapasitenin artırılacağı ve pandemi sonrasında eğitimde dijitalleşmeyi sağlayacak yeni bir Strateji Belgesi hazırlanacaktır.	
5.1.1.1.	Faaliyet	<i>Pandemi ile birlikte yükseköğretimde gündeme gelen teknoloji kullanımı ve benzeri hususlar da göz önünde bulundurularak Yükseköğretim Strateji Belgesi geliştirilecektir.</i>	1. Yıl 1. Yarı
5.1.2.	Hedef	YÖDAK, üniversiteleri etkin bir şekilde denetleyecek, eğitim kalitesi ile ilgili kuralları koyacak ve uygulamaları takip edecek bir kurumsal yapıya kavuşturulacaktır.	
5.1.2.1.	Faaliyet	<i>İlgili paydaşlarla da istişare edilerek yeni YÖDAK yasası hazırlanacaktır.</i>	2. Yıl 1. Yarı
5.1.3.	Hedef	Milli Eğitim Bakanlığının yükseköğretimle ilgili politika oluşturma ve koordinasyon kapasitesi artırılacaktır.	
5.1.3.1.	Faaliyet	<i>Milli Eğitime bağlı Yükseköğretim Müsteşarlığı kurulacaktır.</i>	1. Yıl 1. Yarı
5.1.4.	Hedef	Eğitimde kaliteyi artıracak düzenlemeler yapılacaktır.	
5.1.4.1.	Faaliyet	<i>Bilimsel yayınların teşvik edilmesine ilişkin tüm üniversitelerde uygulanacak kurallar ve destekler belirlenecektir.</i>	2. Yıl 2. Yarı
5.1.4.2.	Faaliyet	<i>Öğretim üyelerinin iş yükü (azami ders sayısı, danışman öğrenci sayısı, idari görevler vb) belirlenecektir.</i>	2. Yıl 2. Yarı
5.1.4.3.	Faaliyet	<i>Öğretim üyelerinin özlük haklarına ilişkin asgari uygulanacak kurallar ve gerekli teminatlar belirlenecektir.</i>	2. Yıl 2. Yarı
5.1.4.4.	Faaliyet	<i>Üniversitelerin Bologna Sürecine uyumu sağlanacaktır.</i>	PDB
5.1.4.5.	Faaliyet	<i>Uluslararası kurumlara akreditasyonlar teşvik edilecek ve artırılacaktır.</i>	2. Yıl 2. Yarı
5.1.4.6.	Faaliyet	<i>KKTC vatandaşları öğrenciler yapılacak merkezi bir sınavla üniversitelere alınacaktır.</i>	
5.1.5.	Hedef	Şeffaflık ve hesap verilebilirliği sağlayacak, öğretim üyesi, öğrenci ve mali bilgilerin yer aldığı merkezi bir veri sistemi oluşturulacaktır.	
5.1.5.1.	Faaliyet	<i>Hedefle uyumlu yazılım programı hayata geçirilecektir.</i>	2. Yıl 2. Yarı
5.1.6.	Hedef	Öğrenci memnuniyetini artıracak uygulamalar hayata geçirilecektir.	
5.1.6.1.	Faaliyet	<i>Öğrencilerin sorunları ve talepleriyle ilgilenerek, memnuniyetini ölçmeye yönelik çalışmalar yapacak, barınma, abonelik gibi konularda kolaylık sağlayacak, Bakanlık, YÖDAK, Üniversiteler, belediyeler ve ticari hizmetleri temsilen KTO'nun içerisinde yer aldığı bir kurul oluşturulacaktır.</i>	1. Yıl 1. Yarı

5. AMAÇ SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME

5.1. Dönüşüm Alanı Yükseköğretim Sektörünün Ekonomiye Katkısının Artırılması

Hedef Göstergeler

5.1.G1. Güncel Yükseköğretim Strateji Belgesi yayınlanacaktır.

5.1.G2. Yeni YÖDAK yasası yürürlüğe konulacaktır.

5. AMAÇ		SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME	
5.2. Dönüşüm Alanı		Enerji Maliyetinin Düşürülmesi, Arz Güvenliği ve Enerji Verimliliğinin Sağlanması	
		Hedef ve Faaliyetler	
		Zaman Hedefi	
5.2.1.	Hedef	Kamuda enerji politikası oluşturulmasına yönelik kurumsal yeniden yapılandırma gerçekleştirilecektir.	
5.2.1.1.	Faaliyet	<i>Politika oluşturma kapasitesine sahip Enerji Dairesi kurulacaktır.</i>	1. Yıl 1. Yarı
5.2.1.2.	Faaliyet	<i>Sektörel düzenlemelerin etkin şekilde yürütülmesini sağlayacak Enerji Üst Kurulu oluşturulacaktır.</i>	3. Yıl 1. Yarı
5.2.1.3.	Faaliyet	<i>KIB-TEK'in şeffaflık, hesap verebilir ve verimli halde çalışmasını sağlayacak şekilde yeniden yapılandırılması gerçekleştirilecektir.</i>	3. Yıl 2. Yarı
5.2.2.	Hedef	Enerji arz güvenliği ve çeşitliliği sağlanacaktır.	
5.2.2.1.	Faaliyet	<i>Enerji Yatırım Strateji Belgesi hazırlanacaktır.</i>	1. Yıl 1. Yarı
5.2.2.2.	Faaliyet	<i>Türkiye'den kabloyla elektrik projesi hayata geçirilecektir.</i>	3. Yıl 2. Yarı
5.2.2.3.	Faaliyet	<i>Fuel-Oil ile elektrik üretimi yerine doğalgaz başta olmak üzere alternatif üretim kaynaklarına geçilecektir.</i>	1. Yıl 1. Yarı
5.2.3.	Hedef	Yenilenebilir Enerji kapasitesi artırılabilecektir.	
5.2.3.1.	Faaliyet	<i>Yenilenebilir enerji sisteminin kurulumuna ilişkin vergi muafiyetlerini de içeren teşvik mevzuatı hayata geçirilecektir.</i>	1. Yıl 2. Yarı
5.2.3.2.	Faaliyet	<i>Yenilenebilir enerji sistemleri, özellikle depolamaya yönelik AR-Ge çalışmaları desteklenecektir.</i>	PDB
5.2.3.3.	Faaliyet	<i>Güneş enerjisinin yanı sıra, çevresel açıdan da olumlu etkileri olan çöpten, rüzgar ve deniz dalgalarından elektrik üretimi gibi diğer yöntemlerin kullanılabilirliği araştırılacak ve uygun bulunan tüm yöntemlerle elektrik üretimi sağlanacaktır.</i>	PDB
5.2.4.	Hedef	Enerji verimliliğini artıracak tedbirler alınacaktır.	
5.2.4.1.	Faaliyet	<i>Mevcut Enerji Verimliliği Strateji Belgesi güncellenerek, uygulanması ve bu belgenin izleme ve değerlendirilmesi yakından takip edilecektir.</i>	PDB
5.2.4.2.	Faaliyet	<i>Yüksek tasarruf sağlayan elektrikli ev aletlerinin kullanımını teşvik edilecektir.</i>	PDB
5.2.5.	Hedef	Elektrikli araç kullanımı özendirilecektir.	
5.2.5.1.	Faaliyet	<i>Elektrikli araç şarj istasyonları ülke geneline yaygınlaştırılacak ve bu araçların kullanımını cazip hale getirilecektir.</i>	PDB

5. AMAÇ SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME

5.2. Dönüşüm Alanı Enerji Maliyetinin Düşürülmesi, Arz Güvenliği ve Enerji Verimliliğinin Sağlanması

Hedef Göstergeler

5.2.G1. Yenilenebilir enerji üretimi ilk aşamada %20'ye, kabloyla elektrik projesi hayata geçirildikten sonra azami seviyeye çıkarılacaktır.

5.2.G2. 2. yıl içerisinde tüm akaryakıt istasyonlarında elektrik araç şarj istasyonları kurulacaktır.

5.2.G3. 2. yıl içerisinde elektrik araçlarının toplam araçlar içerisindeki payı en az %10'a yükseltilecektir.

5. AMAÇ		SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME	
5.3. Dönüşüm Alanı		Turizmin Çeşitlendirilmesi ve Marka Değerinin Güçlendirilmesi	
		Hedef ve Faaliyetler	Zaman Hedefi
5.3.1.	Hedef	Turizme tahsis edilen mali kaynaklar ve araziler etkin, verimli ve sürdürülebilir şekilde kullanılacaktır.	1. Yıl 2. Yarı
5.3.1.1.	Faaliyet	Turizmde sürdürülebilirliğin güçlendirilmesi için Fiziki Planlama, Turizm Gelişim Planı ve Tanıtım Stratejisi oluşturulacaktır.	1. Yıl 1. Yarı
5.3.1.2.	Faaliyet	Turizm Gelişim Bölgelerinde bütününde etüd ve planlama çalışmalarını yürütmek üzere, Bakanlık ve yerel paydaşlarla oluşturulan Proje Ortak Tasarım Ekibi kurulacaktır.	1. Yıl 1. Yarı
5.3.1.3.	Faaliyet	Konaklama tesislerinde Yeşil Yıldız, Plajlarda Mavi Bayrak benzeri sertifikasyon sistemlerini hayata geçirecek gerekli altyapı ve mevzuat çalışmaları yapılacak ve bu konuda sektöre teşvik sağlanacaktır.	PDB
5.3.1.4.	Faaliyet	Tanıtım bütçesi artırılacak, turizm gelirlerinin her yıl en az %1'i tanıtım faaliyetlerine ayrılacaktır.	3. Yıl 1. Yarı
5.3.1.5.	Faaliyet	Girne Antik Limanı yatırımları ile yat bağlama kapasitesi artırılacaktır.	1. Yıl 1. Yarı
5.3.1.6.	Faaliyet	Risk ve kriz durumlarından sektörün etkilenmemesi için risk ve kriz yönetim planları hazırlanacaktır.	1. Yıl 1. Yarı
5.3.1.7.	Faaliyet	Covid-19 pandemisi sonrası normalleşme döneminde uygulanmak üzere Güvenli Turizm Sertifikasyon Programı oluşturulacak ve sürekli hale getirilecektir.	2. Yıl 1. Yarı
5.3.1.8.	Faaliyet	Turizmde yenilenebilir enerji kullanımını arttırmak için turizm teşvik sisteminde yeni bir ödenek kalemi oluşturulacaktır.	PDB
5.3.1.9.	Faaliyet	Turizme tahsis edilen arazilerde yatırımların süre tahdidi içerisinde gerçekleştirilmesini sağlamak üzere kararlı bir uygulama yaklaşımı benimsenecektir.	
5.3.2.	Hedef	Turizmde küresel eğilimler sistematik bir biçimde izlenecek ve turistik ürün bu eğilimlere göre dinamik bir biçimde tasarlanarak turizm faaliyetlerinde çeşitlilik artırılabilecektir.	PDB
5.3.2.1.	Faaliyet	North Cyprus'un bir marka haline getirilebilmesi amacıyla hedef pazarlarda reklam ve tanıtım faaliyetleri yürütülecektir.	PDB
5.3.2.2.	Faaliyet	Kültür Turizmi, Sağlık Turizmi, Kış Turizmi, Golf Turizmi, Deniz Turizmi, Eko turizm, Kongre ve Fuar Turizmi, Gastronomi Turizmi gibi turizm türlerinin gelişiminin desteklenmesi için tanıtım ve teşvik paketleri hazırlanacaktır.	PDB
5.3.2.3.	Faaliyet	Turizm hizmetlerini Y-Z ve Alfa kuşaklarının (2010 ve sonrası) beklentilerine göre şekillendirmek için çalışmalar yapılacaktır.	PDB
5.3.2.4.	Faaliyet	Hedef Pazar ülkelerden Adaya seyahat acentesi, youtube, instagram ve bloggerların davet edilerek ağırlanacaktır.	PDB

5. AMAÇ SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME
5.3. Dönüşüm Alanı Turizmin Çeşitlendirilmesi ve Marka Değerinin Güçlendirilmesi

Hedef ve Faaliyetler

		Zaman Hedefi
5.3.3.	Hedef Turizm sektöründe nitelikli personel istihdamı sağlanacaktır.	
5.3.3.1.	Faaliyet Turizm meslek okulları konaklama tesisleri ile eşleştirilecek; öğrencilere işletmelerce burs verilmesi ve staj yaptırılması sağlanacaktır.	3. Yıl 1. Yarı
5.3.3.2.	Faaliyet Turizm sektörü çalışanları için Turizm Bakanlığı tarafından eğitim programları düzenlenecektir. Bakanlıkça her yıl 400 sektör çalışanına eğitim verilecektir.	PDB
5.3.3.3.	Faaliyet Üniversitelerde düzenlenecek protokoller çerçevesinde başta gastronomi ve kültür olmak üzere ilgili alanlarda öğrenim gören öğrencilerin turizm işletmelerinde staj yapmaları ve üniversitelerle işletmeler arası işbirliğinin artırılması sağlanacaktır.	PDB
5.3.3.4.	Faaliyet Turizm bilincinin artırılması için turizm eğitimine yardımcı olacak şekilde bölgesel turizm eğitimi okullarının sayısı artırılabacaktır.	3. Yıl 2. Yarı
5.3.4.	Hedef Turizm sektöründe kullanılan ürünlerin ekonomiye katkı sağlayacak şekilde yerli üretimi desteklemesi sağlanacaktır.	
5.3.4.1.	Faaliyet Serbest piyasa kuralları içerisinde turizm sektörüne daha fazla yerli girdi imkânı sağlama olanakları araştırılacaktır.	PDB
5.3.4.2.	Faaliyet Turizm ürünlerinin yerli ürünlerden oluşacak şekilde bölgesel üretimin ilgili turizm örgütleri, bölgesel üretici birlikleri aracılığı ile turizm endüstrisinde kullanımları çoğaltılacaktır.	PDB
5.3.5.	Hedef Turizm sektöründeki memnuniyetin sürekli gelişimine katkı sağlayacak önlemler alınacaktır.	
5.3.5.1.	Faaliyet Performans anket formu geliştirilerek yatırımcılar ile turistlere yönelik yılda ikişer defa memnuniyet anketleri yapılacaktır.	PDB
5.3.5.2.	Faaliyet Turizm sektöründeki sorun ve önlemleri değerlendirmek üzere Proje Ortak Tasarım Ekipleri yılda en az bir defa gözden geçirme toplantıları gerçekleştirilecek ve gerekli tedbirleri ilgililerle raporlayacaktır.	PDB

Hedef Göstergeler

- 5.3.G1.** 2019 yılında 1 Milyar ABD Doları olarak gerçekleşmesi beklenen net turizm gelirleri program dönemi boyunca artış göstererek 2024 yılında 2 milyar ABD Doları'na ulaşacaktır.
- 5.3.G2.** Turizm sektörünün GSYİH içindeki payı Program dönemi boyunca ortalama %23 seviyesinde gerçekleşecektir.
- 5.3.G3.** Program dönemi boyunca ortalama geceleme süresi 5'e çıkarılacaktır.
- 5.3.G4.** Gelen yolcu sayısı 2024'te 2 milyona yükselecektir.

5. AMAÇ	SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME		
5.4. Dönüşüm Alanı	Kırsal Kalkınma Odaklı Bir Tarım Sektörü Oluşturulması		
Hedef ve Faaliyetler			Zaman Hedefi
5.4.1. Hedef	Etkinlik ve verimlilik esaslı üretimi baz alan, teknolojik yeniliklerin teşvik edildiği, gıda güvenirliliğini artıran, pazar ile uyumlu tarım politikaları geliştirilecektir.		
5.4.1.1. Faaliyet	2016-2020 dönemi için hazırlanan belge göz önünde bulundurularak hedef ile uyumlu yeni bir Tarım Strateji Belgesi yayınlanacaktır.		1. Yıl 2. Yarı
5.4.1.2. Faaliyet	Sertifikalı üretim yaygınlaştırılacak, "Tarladan Sofraya" uygulaması hayata geçirilecektir.		3. Yıl 2. Yarı
5.4.1.3. Faaliyet	Geleneksel sera uygulamasından modern sera uygulamasına geçilmesi teşvik edilecektir.		PDB
5.4.1.4. Faaliyet	Gıda güvenliğini sağlayacak izleme sistemleri kurulacaktır.		3. Yıl 1. Yarı
5.4.1.5. Faaliyet	Avrupa Birliği'nin tarımsal danışmanlığa ilişkin yürütmekte olduğu çalışmalar da göz önünde bulundurularak belirlenen üretim alanlarında üretim, depolama ve pazarlama süreçlerini içeren kümelenmeler hayata geçirilecektir.		3. Yıl 1. Yarı
5.4.1.6. Faaliyet	Hellim'in Yeşil Hat Tüzüğü kapsamında Avrupa'ya coğrafi tescil gerekliliklerine uygun ticaretinin sağlanması amacıyla hazırlanan eylem planı hayata geçirilecektir.		PDB
5.4.2. Hedef	Tarımsal teşvik ve sübvansiyonlar, üretimi ve verimliliği esas alan, sağlıklı bir kayıt sistemine dayanan ve sosyal faydayı da gözetilen şekilde düzenlenecektir.		
5.4.2.1. Faaliyet	Çiftçi kayıt sistemi oluşturulacak ve bu kayıt sistemi esas alınarak teşvik ve sübvansiyonlar verilecektir.		3. Yıl 1. Yarı
5.4.2.2. Faaliyet	Teşvik ve sübvansiyonların sadece 'tek geliri' tarımdan olanlara verilmesini sağlayacak düzenlemeye gidilecektir.		PDB
5.4.2.3. Faaliyet	Hayvancılığa verilen desteklerin Hellim'in AB tarafından tescilliyle uyumlu olması sağlanacaktır.		PDB
5.4.G1.	Tarımın GSIYH içerisindeki payı %7'e çıkarılacaktır.		
5.4.G2.	Çiftçi kayıt sistemi tamamlanacaktır.		
5.4.G3.	Tarımsal sulama yapılan alanların en az %20'sinde modern sera ile üretim yöntemine geçilecektir.		

Hedef Göstergeler

5. AMAÇ	SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME		
5.5. Dönüşüm Alanı	Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomik Büyüme Nitelikli Katkı Yapan Bir İnşaat ve Gayrimenkül Sektörü Oluşturulması		
	Hedef ve Faaliyetler		Zaman Hedefi
5.5.1.	Hedef	İnşaat ve gayrimenkül sektörünün turizm ve yükseköğretim ile birlikte entegre gelişimini sağlamaya dönük politikalar oluşturulacak ve uygulanacaktır.	
5.5.1.1.	Faaliyet	Turizm, yükseköğretim, inşaat ve gayrimenkül sektörü ortak politika çerçevesi oluşturulacaktır.	2. Yıl 2. Yarı
5.5.1.2.	Faaliyet	Program kapsamında teşvik sistemi düzenlenirken turizm, yükseköğretim, inşaat ve gayrimenkül sektörü ortak politika çerçevesi kapsamında belirlenecek önceliklerin hayata geçirilmesi sağlanacaktır.	3. Yıl 2. Yarı
5.5.2.	Hedef	Ülkesel planlama sistemi geliştirilecek ve planların uygulanırılığı artırılabilecektir.	
5.5.2.1.	Faaliyet	Sürdürülebilirlik ve rekabet edebilirliğin temelini oluşturan sosyal, ekonomik ve çevresel unsurlar üzerinden katılımcı bir anlayışla fiziki planlar yapılacaktır.	PDB
5.5.2.2.	Faaliyet	Fiziki planların uygulanırılığını güçlendirmek amacıyla fiziki planların Mali Yıl Bütçe Yasaları ile bağının güçlendirilmesi, merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında koordinasyonun ve işbirliğinin güçlendirilmesi gibi yapısal düzenlemelerle gerekli mekanizmalar yaratılacaktır.	3. Yıl 2. Yarı
5.5.3.	Hedef	İnşaat ve gayrimenkül sektöründe kalite standartlarına uyum sağlanacak ve etkin denetim mekanizmaları oluşturulacaktır.	
5.5.3.1.	Faaliyet	Enerji verimliliği, yapı tasarımı ve yapı malzemeleri konusundaki AB standartlarına ivedi uyum sağlanacak ve çevre dostu uygulamalar geliştirilecektir.	PDB
5.5.3.2.	Faaliyet	İş sağlığı ve güvenliği uygulamaları geliştirilecek ve denetimler artırılacaktır.	2. Yıl 1. Yarı
5.5.3.3.	Faaliyet	Bina ve konut inşaatlarında inşaat ruhsatı izinlerine uygunluk ve yapı kalitesi denetimleri etkinleştirilecektir.	PDB
5.5.4.	Hedef	İnşaat ve gayrimenkül sektöründe yatırım ortamı iyileştirilecektir.	
5.5.4.1.	Faaliyet	Gayrimenkule yatırım yapmak isteyen kişilere dönemsel teşvik programları ile düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkanları yaratılacaktır.	1. Yıl 1. Yarı
5.5.4.2.	Faaliyet	Yabancılar mal satışında esneklik ve kolaylıklar getirilecektir.	1. Yıl 1. Yarı
5.5.4.3.	Faaliyet	Fiziki planların hazırlanmasına eş zamanlı olarak "Sürdürülebilir Kentsel Hareketlilik Planları" hazırlanacaktır.	PDB
5.5.4.4.	Faaliyet	Gayrimenkul yatırımlarında yatırımcılar yasal güvencelerle korunacaktır.	PDB
5.5.4.5.	Faaliyet	Konut finansmanında mortgage – konut kredisi – sistemi geliştirilecektir.	2. Yıl 2. Yarı

5.	AMAÇ	SEKTÖREL DENGELENME VE GÜÇLENME
5.5.	Dönüşüm Alanı	Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomik Büyümeye Nitelikli Katkı Yapan Bir İnşaat ve Gayrimenkul Sektörü Oluşturulması
5.5.G1.	Turizm, yükseköğretim, inşaat ve gayrimenkul sektörü ortak politika çerçevesi tamamlanacaktır.	Hedef Göstergeler
5.5.G2.	Fiziki planlar yürürlüğe girecektir.	
5.5.G3.	Gayrimenkul yatırım yapmak isteyen kişilere yönelik düşük faizli ve uzun vadeli kredi imkânları hayata geçirilecektir	

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR

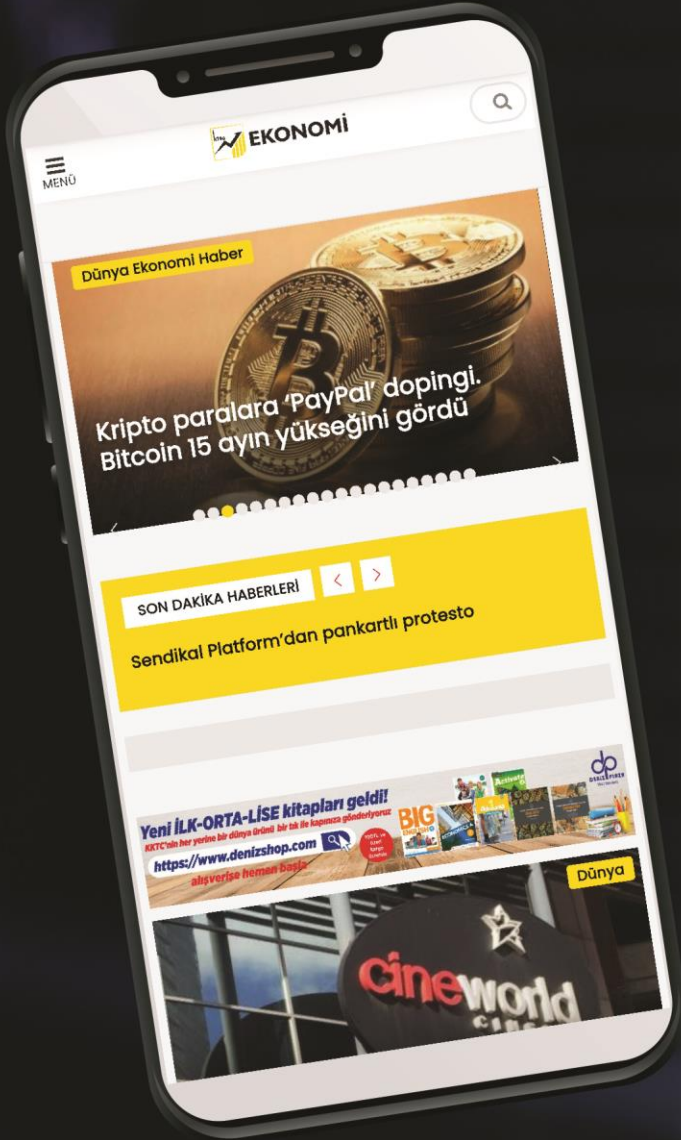

EKONOMİ

YAYIN HAYATINA BAŞLADI

Ülkemizdeki ve dünyadaki ekonomi haberleri ve gelişmeleri, piyasalardaki son durum ve iş dünyasına dair tüm bilgileri takip edebileceğiniz ve aylık olarak yayımlanan ***Ekonomi Gazetemizdeki*** röportajlara da ulaşabileceğiniz ***KTTO Ekonomi Gazetesi*** haber portalı yayın hayatına başlamıştır.

Haber portalına telefon uygulamasından, Facebook ve internet sayfasından ulaşabilirsiniz.

www.kttoekonomigazetesi.com

[@kttoekonomigazetesi](https://www.facebook.com/kttoekonomigazetesi)

KKTC'DE EKONOMİNİN NABZINI TUTUYORUZ...